

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

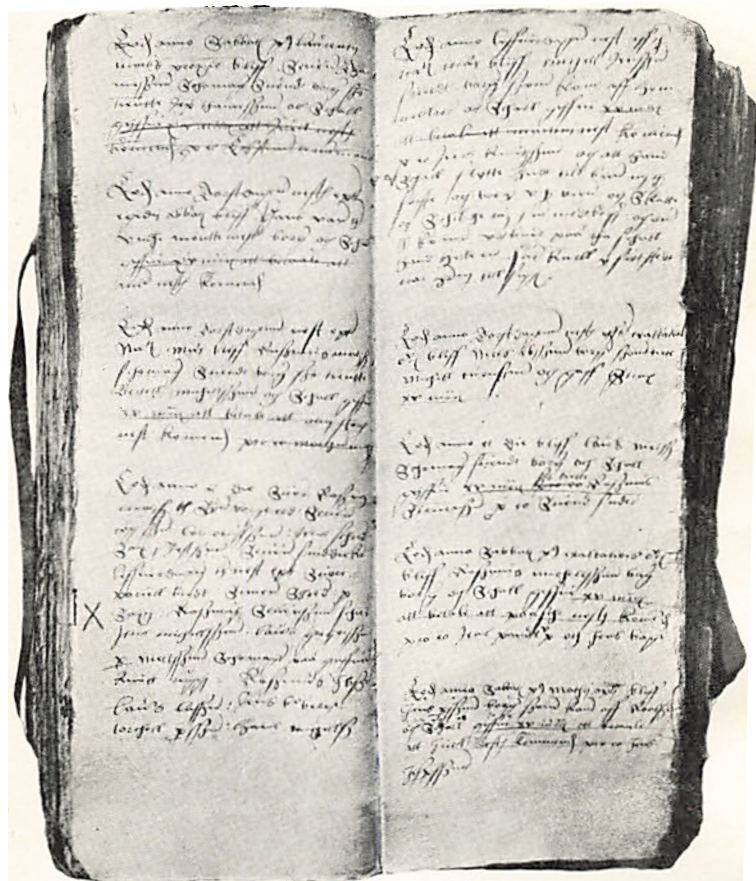
Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLEKTEN
SAXE
I 400 ÅR

VED LUDV. SAXE

Til Doris Saxe

Aarhus borgerbok for 1540.

Peder Saxes navn fins ved krysset nede på venstre side.

SLEKTEN SAXE

I 400 ÅR

VED
LUDV. SAXE

I KOMMISJON HOS GRØNDAHL & SØN
OSLO 1940

INNHold

	Side
Forord	5
Navnet	6
Slekten i Danmark.....	7
Slekten i Norge	22
Kilder	116

Hver person som omtales er betegnet med en bokstav og to tall. Systemet fremgår av stamtavlen bak i boken. Tallene i parentes henviser til kildefortegnelsen.

*Tider skal komme,
tider skal henrulle,
slekt skal følge
slekters gang —*

FORORD

Som student begynte undertegnede i året 1900 å samle opplysninger om slekten. Siden er undersøkelsene blitt fortsatt av og til — ofte med års mellomrum. Under et besøk i Danmark i 1919 blev adskillig stoff funnet og en del fotografier blev tatt på de steder hvor de eldste Saxer holdt til. Men først nå er det blitt tid og anledning til å skrive denne krøniken. Den omfatter 12 generasjoner.

Slekten kan på mannssiden føres tilbake til 1540. På kvinnesiden har den sine røtter i norske bondeætter; en rot går tilbake til Ivar Dal i Sogn på 1400-tallet, og på denne kanten kjenner vi hele 14 slektledd. En annen rot går tilbake til Listabonden Hans Jenssøn Straumsland, som levde sist på 1500-tallet.

Nokså mange av Saxene har vært i statens tjeneste; bl. a. har det i 6 generasjoner — i over 200 år — vært prester i ubrutt rekkefølge, så det kan nok sies at det har tonet salmesang gjennom slekten. Men ellers har det jo også av og til lydt munter begerklang og klirring av sølvdalere — og man har hørt sus fra sjø og skog. Det er mange stemmer som klinger sammen i slektens store melodi.

For oss som lever nå kan en slik slektskrønike kanskje fortone sig nærmest som en lang rekke navn og årstall som drar forbi. Men selv om de menneskene vi møter i denne boken er smuldret til støv i lengst forsvunne tider, så skal vi huske at de

en gang har frydet sig ved livet som vi gjør det — de har vært unge og glade som vi, blodet har kanskje strømmet hett hos noen av dem, de har sett verden i rosenrødt eller i mørke skygger, de har elsket og lidt, de har levd i latter og gråt — og i strev for det daglige brød.

Denne lille boken er tenkt å skulle være et beskjedent monument over de henfarne — mens slekten går videre.

Leseren vil kanskje legge merke til at vi i denne sagaen finner mest om mennene, minst om kvinnene. Dette skyldes dels at det særlig er mennene vi får opplysninger om i kallsbøker og rettsbøker, i matrikler og andre offentlige protokoller. Men dels skyldes det også at kvinnene gjennomgående har hatt sin daglige gjerning i huset, hvor det ikke har vært så store begivenheter å fortelle om. Deres virksomhet har foregått mer i det stille — men den har naturligvis vært like betydningsfull for det.

Så sender jeg med dette en varm takk til alle som har gitt råd og bistand — først og fremst til riksarkivar Asgaut Steinnes som godhetsfullt har skaffet opplysninger av betydelig verdi.

Oslo, mars 1940.

L. Sx.

NAVNET

Navnet Saxe blev i eldre tider nokså ofte brukt som fornavn både i Norge og Danmark. Det forekommer i Snorres kongesagaer og det fins flere steder i Diplomatarium Norvegicum. Navnet har sikkert sammenheng med det gammel-nordiske ord sax, som betyr et kort sverd. S sammensatt med dette ordet fikk man fornavnene Saxulf, Saxbjørn og lignende. Av slike navn dannet man så «kortnavnet» eller kjelenavnet Saxi eller Saxe. Det er rimelig å tro at dette fornavnet derefter er gått over til familienavn. — Men det er også tenkelig at Saxi kan bety en mann fra Saxland (1).

SLEKTEN I DANMARK

Slekten Saxe dukker op i historiens lys i midten av det 16. århundre; den eldste Saxe vi kjenner tok borgerskap i Aarhus i 1540.

Middelalderen var da nettop slutt. Det var knapt 50 år siden Columbus hadde opdaget Amerika og det var mindre enn 20 år siden den første jordomseiling hadde funnet sted. Det var sikkert ennå ikke mange som hadde rede på at jorden var rund, og først i det samme år 1540 fremsatte Copernicus sin opsiktsvekkende påstand om at jorden beveger sig omkring solen. Boktrykkerkunsten var ennå i sin barndom, og reformasjonen var innført i Danmark og Norge bare 4 år før Peder Saxe fikk sitt navn skrevet inn i byens bok.

Det var som sagt i Aarhus dette fant sted. Aarhus var en gammel by; navnet kommer av Aros, som betyr åens munning. Det blev opprettet et bispesete her i 950 da Norden skulde kristnes, og 100 år senere blev byen herjet av den norske kongen Harald Hårdråde som prøvde å ta Danmark. I middelalderen var Aarhus en stillferdig liten by som ikke hadde stor forbindelse med utenverdenen. Da reformasjonen blev innført i 1536, gikk dette rolig for sig i Aarhus; den siste katolske biskop flyttet ut av bispegården, som lå tett inn til domkirken, og kongens lensherre flyttet inn. Klostrene blev ophevet, og ett blev omdannet til hospital.

Utenom den veldige domkirken og de øvrige bygninger som var opført av geistligheten fantes det knapt et eneste hus av

sten i byen. Gatene var uregelmessige og krokete, det var smale smug og ujevn brolegning, og trapper og karnapper sprang frem alle vegne. Husene var bygget av tømmer eller ler og hadde stråtak og små grønne vindusruter. Over åen var det små trebroer, og byen virket sikkert ganske malerisk. Noe brandvesen fantes ikke, og både i 1541 og 1556 blev byen herjet av store ildebrander.

Innbyggertallet var i begynnelsen av det 16. århundre antagelig omkring 3 000. Bare noen få hundre av disse var «borgere», og borgerne styrte selv byens anliggender gjennom rådmenn og borgermester som de valgte. I 1582 fikk borgermester og råd tillatelse av kongen til å holde vinkjeller i rådhuset, slik at ingen annen der i byen fikk selge vin i kande, støp eller pottemål. Dette var på betingelse av at kjelleren alltid skulde holdes «velbespiset med god vin». Ikke sjelden var det innkvartering av krigsfolk i byen, og et kongelig brev bestemte at hver krigsmann skulde ha to måltider mat og seks pottesøl daglig. — Man arbeidet fra den årle morgen til den sene kveld i de dager, og når aftenen kom gikk man til sengs. De færreste kunde lese, og forlystelser var det ikke tale om. Men en gang i blandt gikk mennene bort på vertshuset, og der fikk de sig som regel en god rus.

Hundreåret 1640—1740 blev en opgangstid for byen. Innbyggerne levde da for en stor del av handel og sjøfart, og bl. a. var det en livlig trafikk på Norge — skibene seilte nordover med korn og fleisk og kom tilbake med trelast, jern og tjære. Med de gode tider vokste også folkemengden litt, og det blev bygd en del ganske staselige kjøpmannshus — bindingsverks-hus med svalgang rundt gårdsrummet. Men med rensligheten var det ikke rart bevendt. I 1668 beviste vintapper Hans Bendixen med tingsvidne at Barber-gyden var så opfylt av skarn og møg at man ikke kunde gå der og neppe kjøre, og i Maren Smeds gyde — som gikk derfra til borgporten i Sønder — var tilstanden ikke stort bedre.

Ved reformasjonens innførelse kom det protestantiske nye presteskap til byen. De lutherske prester var som regel født innenfor borger- og bondestanden og stod derfor menigmann adskillig nærmere enn de katolske prelater hadde gjort. De fleste prester var meget nidkjære og var ikke redd for å lese folk teksten. Men da gudstjenestene var meget langvarige hendte det allikevel jevnlig at folk sovnet under prekenen. Christian IV sendte derfor i 1646 ut en forordning om at «qvindfolkene skulde formanest at sidde overende i kirken». Og året etter kom et kongelig reskript om at det i hver kirke skulde ansettes en mann som skulde gå rundt med en lang kjepp og slå de sovende i hodet «for paa den maade at holde folket aarvaagent».

Skolevesenet eksisterte nærmest bare av navn, og det var nesten bare de som skulde bli prester som fikk skoleundervisning. Selv katedralskolen stod i lange tider på et lavt trin; det fantes ikke kakkellovn eller lampe i bygningen, vinduene var «ofte forhutlede og ilde medtagne», og skolebiblioteket bestod i 1681 av 9 bøker.

Utigjennem det 17. århundre var det flere ganger krig i landet, og under 30-års krigen blev Aarhus i 1620-årene besatt av fiendtlige soldater og brandskattet. Dertil kom en langvarig nedgangstid som gjorde byens borgere fattige igjen (2).

Når de første av Saxe-slekten slo sig ned i Aarhus, er det ingen som vet. Den første som vi kjenner til er

a. *Peder Saxi*; hans navn fins i Aarhus bys gamle borgerskapsprotokoll 1470—1673 som nå opbevares i landsarkivet i Viborg. Der leser vi under året 1540: «Torsdagen nest efter Nat. Mar. svor Rasmus Matsen . . . Lørdagen nest efter svor . . . Peder Saxi.» Med originalens rettskrivning: «Leffuerdagen ther nest ept. suor p. Saxj». — Forkortelsen «Nat. Mar.» betyr Nativitas Mariæ og er det latinske navn for Marias fødsel, Marimesse (Vår frue dag om høsten), som blev feiret den 8. sep-

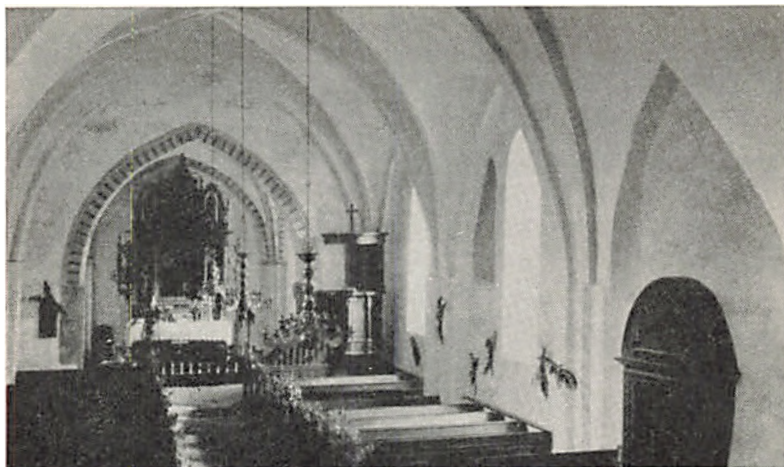
tember. Denne dato falt i året 1540 på en onsdag, og den påfølgende lørdag var altså den 11. september. Denne dag — den 11. september — kan da sies å være slektens jubileumsdag. — Det er påfallende at borgereden på denne tiden blir avlagt av mange som en skulde tro hadde tatt borgerskap allerede tidligere, og dette kan tyde på at borgereden i 1540 har fått et nytt innhold (3). — Peder Saxe har hatt iallfall to sønner, Just som var prest og Peder som var borger i Aarhus.

I b 1. *Just Pederssøn* og hans barn får vi høre adskillig om i Hans Jenssøn Grønbechs slektsbok som fins i manuskript i det norske riksarkiv (4). Her følger et utdrag:

«Anno 1577 den 9. october En løffuer dag Formiddag Blef min Salig Fader Moder Maren Justdaatter Saxj fød til Werden i Mørchj Præstegaard i Iudland, hendes Fader waar den hæderlig oc wellerde Mand Hr. Just Saxj, Sognepræst til Mørchj oc Hulsagger Sogner udi Iudland, hendes Moder waar den Erlige oc Gudfrychtig Quinde Apelonj Søfrenndaatter, Begge barnefødde udi Aarhus. Bemelte hendes Fader døde Aar 1619 i sin Alder 76 Aar, der han hafde waarit Præst til Mørchj oc Hulsagger Sogner, uden nogen medtienner udj 52 Aar, Hendes kiere Moder døde Aar 1597 tou Dage før wor Herres Himmelsfars dag, oc ligger Begge begraffuen i Mørchj Kirche, ret for Alterit. — Anno 1587 døde min Fadermoders Broder Peder Saxj i sit alders ottende Aar oc bleff druchnet i en liden Grubbe Wand uden Broberg i Aarhus, oc ligger begraffuen i wor Frue Kirche sammestedt. — Anno 1597 den 3. Søndag Trinit: stod min kiere Fadermoders første Festensøll med sin første Mand Jens Smed i sin Faders Huus i Mørchj. Den 9. octobris ejusdem Annj stod deres Brullup i Aarhus, i deres Gaard sammestedt, oc leffuede ichun sammen i tou Aar minder 19 Uger, oc imidlertid Aar 1599 den 25. Martij welsignede Gud dennem med en Søn, som blef kaldet Peder Saxj (Smed). Den

1. Julij ejusdem annj døde bemelte hendes K. Mand, oc ligger begraffuet i wor Frue Kirche i Aarhus. — Anno 1600 den 29. Julij stod min Kiere Farmoders, Maren Justdaatters andet Festensøll, med min kiere Salig Far Fader, — Hans Grønbech, som da waar Skriffuer paa Aarhus gaard, oc stod deres Brullup den 12. Augustj udj samme Aar. — Anno 1601 den 11. September blef min H. Kiere Fader Jens Hanssøn Grønbech fød: Hans Faddere waare, hans Moders Fader Broder Peder Saxj, Willom Worm, Peder Ibssøn, Clemend Smagbier, Magdalena Bispens, Mette Søfren Frostes oc hans Morbroder Hr. Just Saxj. — Anno 1624 den 14. Augustj Kallede Gud aff denne Elendige Werden, wed den timelige Død, henbemelte min Kiere Farfader, Hans Grønbech, fordom Borgemester udj Aarhus, oc Kongl. May.tts Renteschriffuer offuer Nørre Judland; oc blef begraffuen i Aars Dom Kirche mit for Corsdørren. — Min Far Moder er bleffuen siden igjen gift, oc faaet Borgemester Peder Biering udj Wiborg, men saasom ieg om dessen tids Anfang oc Ende, iche har seet noget schriffutig, kand ieg ey heller saa derfor noget her udinden derom referere, uden allene dette, at hun er bleffuen død 1627 den 29. November oc ligger begraffuen i Wieborg Kirche, hoes welbe.te Borgemester Sl. Peder Bierings Hustruer. — Anno 1628 døde min Farbroder (5) Peder Jenssøn Saxj (Smed) udj Kallungborg; oc waar hand med sit godtz offuerfløt fra Aarhus, formedelst Keyserens Folch, som neste Aar tilforn waar indfalden udj Iudland.»

Efter det som oplyses her var altså hr. Just Pederssøn Saxe født i Aarhus i 1543, han blev sogneprest i Mørke og Hvilsager i Jylland i 1567 og virket der som prest i hele 52 år til han døde i 1619 i en alder av 76 år (6). I kallsboken for Mørke står det at han var den tredje prest på dette sted efter at reformasjonen var blitt innført, og det oppgis at han også var prost i en lang årrekke. Omkring 1576 giftet han sig med *Apelone Søfrensdatter Pind* fra Aarhus, og de hadde minst fem barn sammen.

Mørke kirke hvor hr. Just Saxe var prest i over 50 år — fra 1567 til 1619.

Hun døde den 4. mai 1597, og begge ektefellene blev begravd i Mørke kirke.

Denne kirken ligger omtrent tre mil nordenfor Aarhus, i en bakkehelling mot syd og med vakker utsikt. Den er bygget i rundbuestil, og enkelte deler av kirken skriver sig nok fra kristendommens første tid i Danmark. Skib og kor er av hugget granitt, og i slutningen av middelalderen blev det bygget til et tårn og våbenhus av teglsten. Av gammelt inventar fins det bl. a. en romansk døpefont av granitt med uthugget løvverk, og det er sikkert den samme som stod der i Just Saxes tid. Det er også mulig at alterkalken (uten årstall) er så gammel. Men nå fins det ikke lenger noen spor av gamle graver eller gravstener. Like ved kirken ligger prestegården som er fra 1700. Den gamle prestegården lå litt lenger øst, på den andre siden av landeveien.

Fra Mørke stiger landet litt innover, og en god halv mils vei i nordvest ligger Hvilsager kirke oppe på en høide med vid utsikt over et vakkert og typisk dansk landskap med skogholt,

aker og eng. Kirken, som nå er av rød teglsten, blev ombygget i 1772, men en del av stensemurene fra den gamle kirken står igjen, og av gammelt inventar som kan ha vært der i Just Saxes tid fins bl. a. en vakker døpefont av sten og en jernbeslått fattigblokk.

Det kan nevnes at enken efter regjeringsråd Jørgen Rosenkrantz bodde på sitt gods i Mørke, og hun hadde en liten huskirke hvor hr. Just Saxe preket, når den gamle dame ikke kunde reise til sognekirken (7).

Nå skal vi høre litt om hr. Just Saxes barn: Maren, Peder, Just, Anna og Peder (8).

1 c 1. *Maren* var sogneprest Just Pederssøn Saxes eldste datter, født i Mørke den 9. oktober 1577. Hun må sikkert ha vært en meget attråverdig kvinne, for hun blev gift ikke mindre enn tre ganger. Første gang på sin 20 års fødselsdag med *Jens Smed* i Aarhus. De hadde en sønn, Peder Jenssøn Saxe Smed, som blev født den 25. mars 1599 og som døde 29 år gammel i Kalundborg. Han må antagelig ha vært formuende siden han året i forveien «med sitt gods» var flyttet fra Aarhus hvor Wallensteins soldater, keiserens krigsfolk var rykket inn. I Hans Grønbechs optegnelser kalles han ikke Peder Smed, men Peder Saxe, og det er mulig at han har vært gift og er blitt stamfar til noen av de Saxer som senere fins i Jylland. Men disse skulde i så fall egentlig ha hett Smed, ikke Saxe. — Sommeren 1599 blev Maren Justdatter enke, og vel et år senere giftet hun sig på nytt, knapt 23 år gammel. Denne gang med *Hans Grønbech*, som senere blev borgermester i Aarhus. Grønbech døde i 1624, og tre år senere stod Maren brud for tredje gang; hun var da 50 år gammel. Hennes tredje mann var borgermester *Peder Biering* i Viborg. I ekteskapet med ham levde hun bare i 10 uker (9), og hun blev begravd i Viborg kirke. I denne kirken fins nå hverken minnetavle eller gravsten over borgermester Biering og hans fire hustruer. Da man i midten av det 18. århundre

begynte å anlegge veier på hedene ved Viborg, benyttet man gravstenene fra Viborg til å lage «stenkister» av, og til en slik stenkiste ute på veien kan muligens også Peder Bierings gravsten være blitt brukt.

1 c 2. *Peder* het en liten gutt, sønn av hr. Just. Han var født i 1579 og druknet 8 år gammel «uden Broberg», d. v. s. utenfor Broberg eller Brobjerg i Aarhus. Brobjerg var navnet på det strøk hvor nå Frederiksgade går. Gutten blev begravd i Vår Frue Kirke i Aarhus.

1 c 3. *Just* omtales i Grønbechs optegnelser som fadder i 1601. Han har nok vært prest siden han omtales som «hr. Just Saxe».

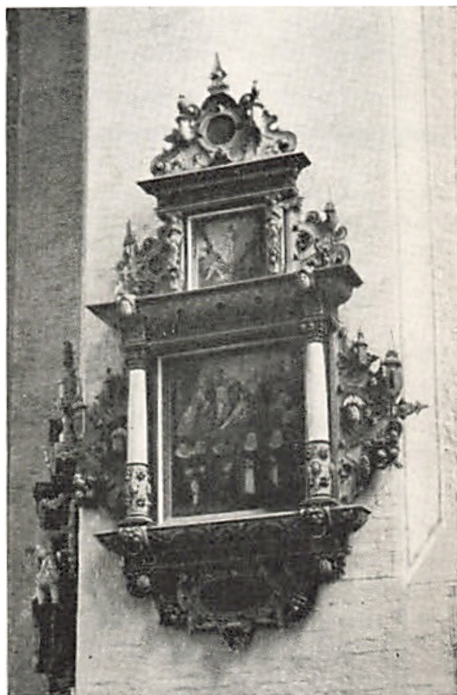
1 c 4. *Anna* var en datter av prosten i Mørke. Hun var født i 1586 og døde den 22. april 1660 — 74 år gammel. Anna blev prestekone, idet hun blev gift med magister *Henrik Christensen Blichfeldt*. Han var født i Aarhus, blev i 1597 prest til Tirstrup og Fuglslev menigheter i Randers amt og senere prost i Sønder herred. Han døde nyttårsdag 1633. Anna Saxe var hans annen hustru, og hun må ha vært gift i 1621, for det året fikk hun en sønn, Just Henriksen Blichfeldt. Straks efter mannens død flyttet hun til Aarhus for å la sine sønner gå på latinskolen, men den unge Just hadde ikke lyst til å lese, og han blev derfor sendt til Norge til sin onkel Peder Saxe i Ryfylke, hvor han blev opdratt sammen med barna til lensherren Jørgen Brockenhus på Halsnøy kloster (10).

1 c 5. *Peder* Justsøn var denne onkelen i Ryfylke. Han var født i Mørke — som de øvrige av hr. Just Pederssøns barn. Det var i 1588 han kom til verden (11), og som ung mann forlot han Danmark og reiste op til Norge, hvor han blev sorenskriver

og foged. Omkring 1625 blev han gift med Dorte Torsdatter Talge og han døde ca. 1654. Det er Peder Justsøn som har vært ansett for å være stamfar for den norske grenen av Saxe-slekten, men det er nå skaffet frem opplysninger som viser at han ikke hadde noen barn. Og en stamfar skal jo helst ikke være barnløs. Det er meget å berette om Peder Justsøn, og han vil bli omtalt som den første under avsnittet «Slekten i Norge».

Vi har tidligere nevnt at stamfaren Peder Saxi, som avla borgered i Aarhus i 1540, hadde minst to sønner. Den ene av dem var — som vi hørte — presten Just Pederssøn i Mørke. Den annen var

1 b 2. *Peder Pederssøn*, borger i Aarhus. Han var født antagelig mellom 1545 og 1565, idet hans sønn Petrus Petri blev født 1585. I Grønbechs optegnelser nevnes han i 1601 som fadder for sin brordatter Maren Justdatters barn. Vi finner også en liten opplysning om ham i bytingsprotokollen for 1636 — en del år efter hans død. I en rettssak var det tale om en kvegvei eller jordstrimmel som gikk «fra graven op til Studsgade», og gjennom denne var det innkjørsel til den haven som Peder Saxe

Minnetavle i Aarhus domkirke
over Peder Pederssøn Saxe og hans familie.

Utsnitt av minnetavlen. I midten Peder Pedersson Saxe og hans hustru Maren født Abildgaard. Bak faren ses hans eldste sønn dr. Petrus Petri Saxe og lengst til venstre sønnen Terkild. Bak moren ses en voksen datter og nede i hjørnet til venstre en liten gutt.

kjøpte av borgermesteren i 1604. — Peder Saxe var gift med *Maren Terkildsdatter Abildgaard*, som antagelig var en datter enten av den første lutherske prest ved Aarhus domkirke, Terkild Abildgaard eller av byfoged i Aarhus, Terkild Abildgaard. Familien Abildgaard var «en mektig og berømt slekt allerede på dronning Margrethes tid» i det 14. århundre (12).

Peder Saxe må ha vært en av de store og innflytelsesrike menn i byen, det skjønner vi bl. a. av at det henger en vakker minnetavle, et epitafium, over ham i domkirken. På den tiden var det de rike kjøpmenn som utgjorde byens aristokrati, og det er derfor sannsynlig at også Peder Saxe har vært kjøpmann. — I den tidlige middelalder var det bare høitstående geistlige

som blev begravd inne i kirken, men efter reformasjonen blev det skikk at enhver som kunde betale godt for sig fikk sitt hvilested innenfor kirkens murer. Som bekjent blev en hel del av det gamle utstyr kastet ut av kirkene like etter reformasjonen, og adskillige altere, malte figurer og annet «katolsk urydd» blev fjernet også fra domkirken. Det varte en tid før man begynte å smykke den igjen, men i det 17. århundre fikk man bl. a. en rekke epitafier. Peder Saxes henger i søndre koromgang og det er ualmindelig dyktig utført. På den malte tavlen ser en Lasarus's opvekkelse og nedenfor Peder Saxe med hustru og tre voksne barn, to sønner og en datter. Dessuten en gutt som er død som barn. Omkring hovedpartiet er en prektig utskåret ramme, malt og forgylt, og den omslutter også følgende påskrift: «Her under ligger begraaffuen erlig Mand Peder Saxi borger udi arhus, som døde 1621: den 28 Febr: med sin kiere hustu maren terkelsdatter abildgord, som døde dé X Januarii Ao 1614. Gud giffue dem en gledelige opstandelse. Amen.» — En av de to sønner som ses på epitafiet — antagelig han som kneler nærmest faren — var

2 c 1. *Peder Pederssøn.* På det tidspunkt da bildet blev malt var han uteksaminert læge og bodde i Aarhus. Han var født i 1585, reiste utenlands i sin ungdom og blev i 1612 — 27 år gammel — innskrevet som student ved universitetet i Helmstadt i Sachsen. Dette var et av de betydeligste protestantiske universiteter og det blev besøkt av et stort antall studenter fra Danmark og Norge. Her blev han immatrikulert under navnet Petrus Petrejus Saxo Storhusio Danus, og efter å ha studert medisin i tre år tok han eksamen som læge. Han studerte også filosofi og opnådde dokortitelen i begge disse fagene. I 1615 blev han immatrikulert ved Københavns universitet, men dette var antagelig bare en formsak, idet Københavns universitet på denne måten anerkjente hans utenlandske akademiske grader. — Dr. Petrus Petri må formodentlig ha

opholdt sig i Helmstadt enda noen år, for i 1617 blev han gift med *Sophrosyne Schevelius*, datter av professor, dr. theol. Laurits Schevelius, som var superintendent eller luthersk biskop i Helmstadt. Men snart efter er han vendt tilbake til fødebyen, og her døde hans hustru i 1622 efter bare 5 års ekteskap.

Antagelig var dr. Petrus Petri den eneste praktiserende læge i Aarhus. Det var forresten på de tider slett ikke alle byer som hadde en uteksaminert læge; de syke måtte som oftest henvende sig til en barber eller «chirurgus» hvis det gjaldt benbrudd og andre ytre molester; og var det indre sykdommer, så var det gjerne årelating og koppsetting man tydde til — eller patienten fikk tak i en «klok mann» eller kone, kanskje en som kunde signe og mane. Omkring 1600 kom de første videnskapelig utdannede læger, og lægekunsten gjorde virkelige fremskritt nettop i den tiden, idet den moderne anatomi blev grunnlagt, blodets kretsløp blev påvist og mikroskopet blev oppfunnet. Men folk flest nøiet sig for en stor del fremdeles med de gamle husråd, og de «kurerter sig selv med Rostocker og lybsk øl». Indre sykdommer blev gjerne ansett som en himlens straff for et syndefullt liv, og da var det presten som først og fremst måtte hentes; siden kunde kanskje doktoren komme. — Aarhus var den gang en by med omkring 4 000 innbyggere, og de hygieniske forhold var slette. Gang på gang blev byen herjet av farsott og pestilens som rev bort en mengde mennesker; bl. a. raste omkring 1620 en epidemi som varte i tre år. Det var naturligvis ingen lett sak å være læge under slike forhold.

Dr. Saxe blev også utnevnt til kannik ved domkirken i Aarhus. Efter reformasjonen beholdt man fremdeles mange levninger fra den katolske tid, bl. a. domkapitlet som bestod av et visst antall kanniker. Disse blev overdratt forskjellige forretninger vedkommende kirken, og som godtgjørelse fikk de enten fri bolig i en av de gamle kannik-gårdene eller et visst utbytte av domkapitlets jordeiendommer. Det var også noen kanniker

uten kirkelig vielse — kongen understøttet f. eks. videnskapsmenn ved å la dem få et kanonikat — og en av disse kannikene var altså dr. Peder Saxe. — Hans økonomi var nok alltid dårlig til tross for at han var sønn av en rik far. Allerede i Helmstadt var han så snau at han måtte låne penger til å dekke utgiftene ved sin doktorpromosjon, og denne gjelden var ennå ikke betalt så sent som i 1626. Han var en av de få læger som døde i fattigdom.

Allerede etter 5 års ekteskap blev doktoren enkemann — som før nevnt — idet hans første hustru døde i 1622. Året etter giftet han sig på nytt, denne gang med en borgerdatter fra Vejle, *Ursula Andersdatter*, som overlevde ham i adskillige år. Selv døde han i 1641 i en alder av 56 år og blev begravd i Aarhus domkirke hvor hans gravsten ennå kan ses i gulvet i søndre koromgang. Stenen er ganske vel bevart når undtas at et av de tre våbenskjold er utslitt av de mange føtter som i løpet av tre århundrer har gått over den. I graven hviler dr. Petrus Petri med sine to hustruer, og stenen har en latinsk innskrift som i oversettelse lyder slik: «Står op I døde. Hr. Peder Pederssøn Saxe fra Aarhus, doktor i filosofi og medisin, kannik ved det ærverdige domkapitel i Aarhus, praktiserende læge, høit fortjent av sine medborgere, 56 år gammel, død 6. april år 1641, hviler i denne grav i håpet om en lykksalig opstandelse, sammen med sine to hustruer. Av disse er den første Sophrosyne, en utenlandsk kvinne fra Helmstadt i Sachsen, datter av den høit aktede mann hr. Laurentius Schewelius, doktor i teologi, professor i Academia Julia og generalsuperintendent for kirkene i byen og omegn; efter å ha levd gudfryktig og rettskaffent med sin ektefelle i et 5-årig ekteskap, døde hun fromt og rolig i Aarhus 26. mars år 1622. Den annen er en kvinne fra vårt eget land, Ursula Andersdatter, datter av en hederlig borger i Vejle, i 18 års samliv den mest trofaste ektefelle. Aarhus . . . år . . .».

Ursula Andersdatter Saxe levde i armod efter sin manns død,

og en gang fikk hun 2 daler i almisse: «I 1652 av Else Marsvins rentepenger utdelt av biskopen til hr. Bendix Søfrensen, en avsatt prest 2 daler, til hr. Christen Nielsen, en avsatt prest 1 daler, til Ursula dr. Peder Saxis 2 daler.» — I 1654 døde også hun — den 6. april — og hun blev lagt i sin manns grav. I domkirkens regnskap står opført «For Ursula Sl. Dr. Peder Saxis begraffuelse bag choret XXX Dlr.» Revisjonen gjorde anmerkning ved dette, men det blev svart at «Ursula Dr. Peder Saxis waar en Canonici hustrue» (13).

Den mann som blev stamfar for den *norske* gren av slekten var født i Danmark i 1635 og het Peder Pederssøn Saxe. Det fins dessverre hverken kirkebøker eller skifteprotokoller som kan gi opplysning om hvem han var sønn av, og her er det derfor et usikkert punkt i stamtavlen. Men efter alle de undersøkelser som forfatteren av denne lille boken har gjort synes det rimeligst å anta at han må ha vært en sønn av dr. Petrus Petri og Ursula Andersdatter. Han var i så fall 6 år gammel ved farens død, og da moren var fattig, er det ikke urimelig å anta at sorenskriver Peder Justsøn Saxe i Ryfylke — som var en fetter av hans far — hjalp gutten til å komme til Stavanger. Her finner vi ham som tolder i en ung alder. Han vil i denne boken bli omtalt like efter sorenskriveren under avsnittet «Slekten i Norge».

Borgeren — kjøpmannen — Peder Pederssøn Saxe, som vi ser minnetavlen over i Aarhus domkirke, hadde flere barn foruten doktoren:

2 c 2. *Terkild* Pederssøn var efter all sannsynlighet en av hans sønner, opkalt efter sin morfar *Terkild* Abildgaard. I borgerskapsprotokollen for Aarhus leses følgende: «Anno 1614 den 3. Martji gjorde Thørkill Saxj borgersonn borger-eed.» Og på epitafiet må det da være *Terkild* som står lengst til venstre.

2 c 3—4. En voksen datter og en liten gutt som døde som barn ses også avbildet på minnetavlen.

Utenom den her omtalte Saxe-slekt i Aarhus fantes det adskillige av navnet Saxe i Randers og Horsens, Vejle og Kolding, men det innbyrdes familieforhold mellom disse har det ikke vært mulig å få klarlagt. Slekten er nå visstnok utdødd i Danmark.

SLEKTEN I NORGE

1 c 5. Det var i begynnelsen av 1600-årene den unge *Peder Justsøn Saxe* seilte fra Danmark nordover til Norge (se foran side 14). Det var ikke så få som drog samme veien i de dager. Mest dansker, men også tyskere, hollendere, engelskmenn og skotter utvandret til det rummelige landet i nord. Dels var det ufreden i Nord-Europa som drev dem avsted, og dels var det de mange muligheter i Norge som lokket. Landet vårt hadde vært nede i en lang bølgedal — bl. a. på grunn av den store manne-dauen — men på 1500-tallet var det begynt å gå opover igjen. Og fremgangen fortsatte med øket fart ut igjennom 1600-årene. En av de viktigste årsakene var det store behovet for trelast som var opstått i Vest-Europa — særlig Holland og England trengte store mengder tømmer og planker til hus og skib. Og i Norge stod skogen tett og mektig. Vannsagen var blitt kjent her oppe først på 1500-tallet, det blev saget planker og bord ved alle elver, og efter hvert kom det fart i trelastutførselen. Samtidig øket fiskeriene, det blev funnet malm i fjellene, på Kongsberg og Røros kom sølv og kobber for dagen i 1600-årene, næringslivet var i vekst og folkemengden øket. Folketallet var i begynnelsen av 1600-tallet kommet op i 400 000; de aller fleste av disse var bønder og fiskere — kanskje fem prosent bodde i de små byene langs kysten.

Slik var altså det Norge som Peder Justsøn Saxe kom til. Han satte kurs for Stavanger. I Rogaland var det adskillig be-

byggelse allerede i sagatiden, og da Sigurd Jorsalfarer hadde gjort det lille strandstedet Stavanger til bispesete i det 12. århundre, vokste det etter hvert frem en liten by der. Men ennå i begynnelsen av 1600-tallet hadde den neppe mer enn 1 000—1 200 innbyggere. Den mektige domkirken ruvet svært over de små trehusene, og i «Kongsgården» — den gamle bispegården — residerte den danske befalingsmannen over Stavanger len, Jørgen Kaas.

Vi vet ikke nøyaktig hvilket år Peder Saxe kom til Stavanger, men han var der iallfall i 1615, for da lånte han 23 riksdaler til «kontrafeieren» Peiter Reimers. Det gikk smått med å få pengene tilbake, og 6 år senere stevnet han Reimers for rådstueretten i anledning av denne gjelden.

Peder Saxe fikk — antagelig straks han kom til Stavanger — stilling hos lensherren som hans fullmektig. Da Jørgen Kaas reiste tilbake til Danmark i 1616 bad han gjennom Peder Saxe på fjerdingstinget på Hesby om et skudsmål, og det fikk han så han blev fornøid. Dette står i den eldste tingboken i Ryfylke, og samtidig heter det at Peder Saxe også «begierede for sin egen persoen sit schudtzmaal och fick et som gaat war». Samme høsten omtales han som «fordum foged».

I 1624 var Peder Saxe trolovet med *Dorte Torsdatter Talge* (eller Talgøy) på Sjernarøyane i Nedstrand, Ryfylke. Hun var datter av Tore Sebjørnsson og Marit Bergsdatter. Dorte var antagelig eldre enn Peder Saxe; hun var skrevet op i en skatteliste over jordeiende bønder allerede i 1603 og var antagelig myndig allerede den gangen. Når vi vet at Peder Saxe var trolovet i 1624, så er det fordi vi finner i tingboken i Ryfylke at «en ung skjelm» hadde stjålet gullringen til festemøya hans. «Skjelmen» satt først fengslet hos fogden, men så tok Peder Saxe ham selv i forvaring og bad lensherren om å benåde ham for hans ungdoms og dårskaps skyld.

Året etter var Peder Saxe gift, og han skrev da til kongen og klaget over at hans Dorte var blitt forurettet med hensyn

til sitt arvegods fordi hun ikke hadde hatt noen verge, og Christian IV gav lensherren i Stavanger beskjed om at Peder Saxe og «den pige som han skal være kommen i ekteskap med» skulde skaffes sin rett efter Norges rikes lov.

Peder Saxe var nå bosittende på Talge, tre mil nordenfor Stavanger. Gården hadde han fått med sin kone. Året efter at han var blitt gift søkte han kongen om lov til å holde vertshus der. Fra det kongelige kanselli kom det skrivelse til lensherren i Stavanger om at Peder Saxe «underdanigst har begjert at måtte holde krug på den ø Talgø hvor han er boendes, efterdi mange veifarende folk tidt og ofte dit ankommer», og lensherren fikk ordre til å uttale sig «om samme krug ikke kunde komme kjøpstedene til skade eller præjudits». Det kan ikke ses om søknaden blev innvilget.

Peder Saxe var til forskjellige tider både foged og sorenskriver, men han drev samtidig sine gårder, og vi kan se litt på hvor han bodde. De første årene efter at han var blitt gift, levde han som sagt på Talge. Konen hans må ha vært velstående, for med henne fikk han også gården Kårhus i Vats; den ligger på fastlandet en god mils vei nordenfor Sjernarøy. I 1626 «laugfestet» han denne gården slik at ingen skulde gjøre noen skade på den ved «kløvved, kjørselsvei eller på annen måte», og i 1631 var han flyttet dit for godt. Han blev visstnok boende på Kårhus resten av sitt liv (med undtagelse av en kortere tid, da han bodde på Vatne). Et par år efter at han var kommet til Kårhus fredlyste han eiendommen og forbød alle å kjøre over hans aker og eng. Foruten Kårhus eide Peder Saxe og hans kone også «ødegården» Kolltveit og dessuten gården Aga i Ullensvang i Hardanger — alt sammen var odelsjord efter Dorte Torsdatters foreldre. Hennes forfedre hadde gitt gården Vatne til Vats kirke; denne gården vilde Peder Saxe gjerne ha tilbake og drive selv, og det kom kongebrev til lensherren om at han skulde avgjøre saken. Det synes som om gården er blitt tilkjent ham, for i 1634 blev Peder Saxe «fra Vatne i Vats sogn»

«tilnevnt» som skysskaffer for sognet. I 1646 — da Peder Saxe var 58 år gammel og barnløs — gikk han og hans kone med på at Kårhus skulde overdras til Bernt Orning som adelig setegård — antagelig først etter ekteparets død, for de fortsatte selv å bo der. I 1650 bygslet de bort halvdel av Nord-Talge — som de altså eide fremdeles — og tre år senere pantsatte de halvdel av Talge-gården for 300 riksdaler.

Gårdene var gjennomgående små den gangen og jordbruket var enkelt og primitivt. Den almindelige oppgangen i næringslivet fikk ikke bøndene stort godt av. Ganske visst blev de gamle ljustuene avløst av peisestuer med plankegulv og glassvinduer, og bygdekunstnerne begynte å dekorere skap og vegger. Tobakk og brennevin kom også til å høre til livsfornödenhetene. Men bøndene levde i strev og slit, de blev hårdt plaget med skatter og avgifter og pliktarbeid og fikk sjelden noe til overs. Bare et mindretall blandt dem var selveiere, de fleste av bøndene var leilendinger under staten.

Som før nevnt kom Peder Saxe i tjeneste hos lensherren i Stavanger straks han kom til Norge. Senere var han til forskjellige tider foged eller sorenskriver i Ryfylke eller foged i Halsnøy klostets len.

Norge var på den tiden delt i en rekke len, og i spissen for hvert av dem stod en dansk adelsmann. Stavanger len var omtrent så stort som det nåværende Rogaland fylke. Nordenfor lå Hardanger len, men på grensen mellom disse to hadde man det lille Halsnøy klostets len, som bestod av alle de jordeiendommene som hadde tilhørt klostret i den katolske tid; ved reformasjonen var disse blitt statens eiendom. Det var den samme lensherren som styrte Hardanger og Halsnøy.

Lensherrene måtte ha fogder til å hjelpe sig med å kreve inn skatter og avgifter. Disse fogdene var oprinnelig lensherrens private tjenere, og de blev lønnet av ham; men på 1600-tallet måtte de også sverge troskap mot kongen — det var jo kongens skatter de krevde inn — og de blev efter hvert under-

ordnede embedsmenn. Siden Peder Saxe bad om skudsmål i 1616 må han sikkert ha vært foged allerede hos lensherren Jørgen Kaas. Noen år senere må han antagelig ha vært foged på nytt, for i 1625 bad han igjen om skudsmål, og ifølge tingboken fikk han også denne gang «det som godt var».

Men Peder Saxe var nok en allsidig mann — i flere år var han også sorenskriver. På bygdetingene var det et utvalg av bønder som skulde dømme, men de hadde ofte vanskelig for å avfatte klare domsbrev, og for å hjelpe dem blev det i hvert sogn ansatt en svoren skriver; han blev efter hvert rettens formann og den egentlige dommer. Sorenskriveren blev ansatt av lensherren, men han blev snart å regne for en embedsmann likedan som fogden. Det er forresten mulig at Peder Saxe ikke var fast ansatt som sorenskriver til å begynne med, i 1634. Ryfylke tingbøker nr. 19 og 20 er ført av ham, og den første begynner slik: «Hielp Gud Altid: Tingbogen Peder Saxe offuer Leffuerit, huor udinden skall skriffues, huiss forrettes i Effterskreffuene Schibbreder . . .» I to brev som Christian IV skrev til lensherren Henrik Bilde i Stavanger i 1635 og 1636 omtaler han Peder Saxe som «sorenskriver i Ryfylke, udi ditt len».

Peder Saxe bodde langt nord i lenet, nær grensen mot Hardanger og Halsnøy klostres len. På den måten kom han snart i forbindelse også med lensherrene over Hardanger og Halsnøy kloster — først Jørgen Brockenhus og derefter hans eftermann Erik Ottessøn Orning. — I 1637 begynte Peder Saxe å drive handel med folk på Utsira; et par år efter fikk han av lensherren enerett til dette for et tidsrum av 8 år mot å betale en bestemt årlig avgift til Halsnøy kloster, og i 1640 blev denne avtalen godkjent av kongen i et meget langt og omstendelig brev. Det heter i dette at velforstandig mann Peder Saxe et års tid eller to har hatt sin tjener liggende på den utøy Utsira og forsynt beboerne der med det de behøvde; de var med hannem tilfreds og visste hannem intet i handel, vekt eller mål å be-

skylde og begjerte derfor at han måtte fortsette med dette. Det var naturligvis fisk som blev gitt i bytte for varene, og Peder Saxes årlige avgift til klostret blev satt til 19 våger tørrfisk, 4 tønner saltet torsk og 2 tønner sei. Peder Saxe fikk også pålegg om å håndheve lov og rett der ute, og folket blev tilholdt å være ham hørig og lydig.

I 1642 blev Peder Saxe «Kongelig Majestets foged udi Halsnøy klostres len». Halsnøy er en vakker øy som ligger ved innløpet til Hardangerfjorden. Klostret blev grunnlagt i det 12. århundre, men ved reformasjonen blev hele eiendommen med jordegods og skoger omkring i Hardanger og Ryfylke lagt inn under kronen. Da Peder Saxe blev foged, gav han lensherren sikkerhet i sine gårder for de skattebeløp som han skulde kreve inn.

Ellers ser vi at han hadde forskjellige oppdrag ut igjennom årene, ikke minst for lensherren Jørgen Brockenhus. I 1625 opholdt han sig hos Brockenhus på Halsnøy kloster og skrev et brev derfra. I 1627 reiste han til Jylland for Jørgen Brockenhus, men der nede blev han bestjålet, og blandt de tingene han mistet var en blankett, underskrevet av lensherren; denne blanketten blev så ved kongelig brev kjent død og maktesløs. — I 1629 møtte Saxe i domkapitlet i Stavanger — den geistlige domstol — som fullmektig for et av de faste medlemmer. — I 1633 var han igjen i Jylland, og da tok han med sig opover til Halsnøy den unge gutten Just Blichfeldt som skulde opdras i Norge (se side 14). To år efter var han nede i København for å føre noen rettssaker for enken efter Jørgen Brockenhus; Christian IV skrev i den anledning i juli 1635 til lensherren i Stavanger at han skulde gi sorenskriver Peder Saxe permisjon. Dette kongelige brevet er skrevet fra Elverum prestegård. Sakene trakk nok i langdrag, for i mars året efter skrev kongen på nytt at det skulde skaffes en stedfortreder i Ryfylke, mens Peder Saxe opholdt sig «udi vår kjøbstad Kjøbenhavn».

I 1640 fikk Peder Saxe kongelig tillatelse til å arrestere to

svindlere som hadde «bedraget hannem slemmelig». Den ene var en danske som fikk Peder Saxe til å avstå halv eiendomsrett i en skute mot at han skulde salte sild i den, men dansken solgte det meste av silden i Trondheim og forsvant. Den annen var en skotte som kjøpte av Peder Saxe en skute lastet med trelast. Han skulde betale innen 4 uker, men i stedet stakk han av med skuten og lasten og solgte den i England. Hvorvidt det lyktes å knipe svindlerne forlyder det intet om.

I 1642 omtales Saxe som fullmektig for en dansk kreditor som hadde penger til gode i Bergen. Og i 1652 optrådte han i Bergen som fullmektig for Bernt Orning til Vatne på Stord. I november 1655 omtales i anledning av samme sak «salig Peder Saxe». Han er altså avgått ved døden mellom våren 1652 og høsten 1655, omkring 66 år gammel. — Dorte Torsdatter døde i 1660 og var da formodentlig over 80 år gammel.

Peder Saxe har vært ansett for å være stamfar til Saxe-slekten i Norge, men dette er feilaktig. Han og hans kone opprettet testament nyttårsdag 1635 og da var de barnløse. Dorte sier nemlig i testamentet: «Jeg veed iche om Den Guode Gud, som ingen Thingh er Umueligtt for, vill unnde mig och min Kiere Høszbund Peder Saxe nogen liffs Arffuingh Sammen.» Men livsarvingen kom ikke, for i Christian IV's brev av 1646 om at Kårhus skal gå over til å bli adelig setegård, står det at gården nå besiddes av «tvende bedagede Folch som Ingen lifs arvinger haver». Det var Peder og Dorte (14).

---

1 d 1. Den neste av slekten i Norge er *Peder Pederssøn*, tolder i Stavanger. Han var født 25. januar 1635 (15) og må antas å være sønn av dr. Petrus Petri Saxe i Aarhus (se foran side 20). Det var Peder Pederssøn Saxe som blev stamfar for den norske gren av slekten.

Peder Saxe må være kommet til Stavanger som ung gutt, for allerede 20 år gammel blev han gift med Maren Søfrens-

datter Godtzen, nest eldste datter av byens mektige borgermester Søfren Pederssøn Godtzen.

La oss kaste et lite blikk på Stavanger slik som byen må ha sett ut midt i 1600-tallet. Domkirken, kongsgården og rådhuset lå tett sammen og dannet midtpunktet i byens liv. Til rådhus brukte man en liten kirkebygning fra middelalderen, og i denne var det bl. a. innrettet to arrestrum. Bebyggelsen strakte sig over odden som stikker nordover mellom Vågen og Østervåg, og på det høieste punktet blev nettop i denne tiden Valbergtårnet reist — et vakttårn av tømmer og med stormklokke til å varsle brand. Utenfor nordspissen av odden lå Koholmen (som senere er blitt landfast ved utfylling) og der var det anlagt en skanse med noen kanoner. Torvet var bare en liten åpen plass ved bunnen av Vågen, og på denne plassen fantes en brønn med tak over. Nede ved Vågen lå også tollboden, og ellers var det sjøhus og brygger her og der; på flere steder gikk det almenninger ned til de offentlige bryggene. Gatene var det ikke rart bevendt med, de var for det meste noen krokete smug, så smale at det mange steder ikke var mulig å kjøre med vogn, og de var fulle av dyp søle efter regnvær. I byvedtektene var det forbudt å «utslå nogen urenhet på gater og streder eller henlegge mødding på offentlige steder». Hvad husene angår, så var disse som regel små bordklædte tømmerhus med torvtak, og de lå enten tett i tett eller de var adskilt ved haver og fjøs — for det var jo mange av borgerne som holdt kuer og griser. Det er klart at brandfaren var stor, og slukningsapparater kjentes ikke, og derfor blev da også byen hjemsoekt av den ene fryktelige ildebrand efter den annen. I 1633 gikk halve byen op i flammer, og halvhundre år senere, i 1684, raste en brand som la størsteparten av husene i aske. Assuranse var jo ukjent, og de brandlidte mistet derfor ofte alt det de eide. For å holde utkik efter brand var det alltid en vaktmann til stede i Valbergtårnet. Og hver natt gikk «4 myndige karle» som vektere i gatene; de skulde bl. a. rope ut hvad klokken

Utsnitt av minnetavlen i Stavanger domkirke over borgermester Godtzen med hustru og 18 barn. En av de fire døttre oppe i høire hjørne er Maren Godtzen som blev gift med toldereren Peder Saxe i Stavanger; hun blev stam-mor for Saxe-slekten i Norge.

var slagen. Og «natteravnere og fulle kompaner som roper og skriker som uskikkelige bester» skulde de «antaste» og putte i hullet.

Det som folk i Stavanger levde av i de dager var handel og håndverk, sjøfart og fiskeri. Det var en sterk oppgangstid for Norge; handel og omsetning steg, og prisene steg også på grunn av den stadig økende tilgang av sølv fra Amerika. Det foregikk en økonomisk nydannelse i samfundet, og dette viste sig tydeligst ved at borgerstanden vokste frem i makt og innflytelse.

En stor del av de borgere som slo sig ned i de norske byene på denne tiden var for øvrig ikke norske av fødsel. De kom fra andre land, særlig fra Danmark, men de blev hurtig nasjonalisert og følte sig hjemme i Norge. Disse folk førte som regel med sig både initiativ og kapital. Den første mann i Stavanger i midten av 1600-tallet var Søfren Pederssøn Godtzen, født i Jylland i 1599. Som ung mann kom han til Stavanger, hvor han blev fullmektig hos lensherren, og senere tolder og borgermester. Han drev handel og eide skiber, og en hel del eiendommer

hadde han både i og utenfor byen, så han var stedets rikeste mann. Dessuten hadde han en rikdom av barn — hele 18 stykker. Søfren Godtzen var gift med Elisabeth Trane, datter av den rike handelsmann Christen Trane, som på morssiden nedstammet fra lagmann Nils Jonsson i Stavanger, og fra Ivar Dal som levde i Sogn på 1400-tallet.

Inn i disse forholdene var det Peder Pederssøn Saxe kom, da han landet i Stavanger som ung gutt. Og han var heldig — bare 20 år gammel gikk han til alteret i domkirken med Søfren Godtzens nest eldste datter, *Maren*. De to var jevnaldrende, idet hun var født den 9. november 1634. Og Maren blev Saxe-slektens stammor i Norge.

Christen Christens- søn Trane d. y., handelsmann og tolder i Stavanger, levde 1647	Anna Jensdatter levde 1645
--	-------------------------------

Søfren Pederssøn Godtzen f. i Jylland
1599, borgermester i Stavanger † 1665

Elisabeth Christensdatter Trane f. i
Stavanger 1613 † 1684

Foreldrene og besteforeldrene til Maren Godtzen som blev gift i 1655 med toldereren Peder Pederssøn Saxe i Stavanger. På hennes mors side kan slekten følges tilbake til Ivar Dal i Sogn og hustru Herborg Torbjørnsdatter som levde sist på 1400-tallet.

Peder Saxe kunde antagelig takke sin svigerfar for at han allerede 25 år gammel blev tolder i Stavanger. I februar 1660 fikk han sin utnevning av Frederik III med samme lønn som sine forgjengere. Men lønnen var kanskje snau — det gikk iallfall ikke mer enn 5 måneder før han fikk pålegg. Det kom nemlig kongebrev om at han «herefter til sin lønns forbedring må årligen nyde og bekomme 100 riksdaler tillike med den hannem tilforn forunte lønn».

I det samme år, 1660, gjennomførte Frederik III sitt statskupp og gjorde kongemakten arvelig og eneveldig. Dette kom

ikke egentlig som noen overraskelse, for ut igjennom hele 1600-tallet hadde staten eller kongen lagt flere og flere områder av samfundslivet under sig. Dette var ikke utslag av noe kongelig despoti, men av en almindelig européisk bevegelse som gikk ut på å styrke statens makt. Kongen grep efter hvert inn alle vegne med utallige påbud og forbud, det gikk ut forordninger og kongebrev om smått og stort, og kongen utnevnte selv alle offentlige tjenestemenn, både høie og lave. Lensstyret var ferdig i Norge, embedsstyret begynte, og dermed fikk også statens embedsmenn og funksjonærer større innflytelse og betydning enn før.

Kongelig Majestets tolder i Stavanger blev neppe overanstrengt av sitt arbeid; det var ikke stor trafikk på havnen i de dager. Inntil 1650 bestod den norske handelsflåten vesentlig av småskuter som gikk i kystfart; utenrikshandelen blev for størstedelen besørget av hollenderne. Men midt i århundret blev konjunkturrene slik at de norske handelsmenn og skipperer tjente store penger, og de begynte da selv å bygge skib som tok konkurransen op. Norge blev igjen et sjøfarende land. Det som utførtes var særlig trelast, fiskevarer og skinn, og det innførtes korn, salt, tobakk og brennevin m. m. Man hadde toll både på utførsel og innførsel, og tollen var statens største og sikreste inntekt. Under Stavanger tollsted hørte også ladestedet Nedstrand i Ryfylke hvor det særlig blev utført trelast.

Handelsflåten i Stavanger bestod i 1664 av tre skib i utenriksk fart og 28 jekter og bysser. Noen år senere fikk man et defensjonsskib med kanoner; det var en Spania-farer som bar navnet «Stadt Stavanger». Atten av byens fornemste borgere stod som redere, og blandt disse nevnes tolderen Peder Saxe. Men skibet forliste under en storm utenfor Portugal, og tapet var stort.

Handel og kjøpmannsskap var egentlig forbeholdt handelsmennene i byene og var forbudt for statens embedsmenn og funksjonærer, men dette forbudet blev aldri overholdt. Våren 1662 blev Peder Saxe innstevnet for rådstueretten «anlangende

adskillig kjøpmannsskap» som han hadde drevet. Men det hjalp neppe stort. — Peder Saxe blev efter hvert en formuende mann, han eide mange hus i byen og hadde adskillige eiendommer på landet. Gårdene Øvre Risdal og Eltervåg blev senere skjenket til domkirken. (av hans enke). — I anledning av den skånske krig blev det i 1676 pålagt en krigsskatt, og skattyderne over hele landet blev inndelt i 8 klasser; de som stod i klasse 3 måtte betale $\frac{1}{2}$ riksdaler daglig i ett år — og her stod Peder Saxe udi Stavanger. En slik ekstraskatt på 182 daler på ett år var jo ganske kraftig og kunde bare betales av en velholden mann. Året efter betalte han bl. a. i familieskatt 16 riksdaler for 8 personer; skatter var det i det hele tatt svært mange av, både vanlige skatter og ekstraskatter som blev pålagt særlig i anledning av alle de krigene som førtes i dette århundre.

Peder Saxe fikk også borgerlig tillitshverv, idet han i 1671 på byens vegne reiste til København sammen med to andre borgere for å få byens privilegier fornyet. En slik fornyelse var nødvendig ved hvert tronskifte. De nye privilegier blev underskrevet av Christian V på København slott den 21. november 1671 og kontrassegnert av Griffenfeldt; dokumentet fins ennå i Stavanger. De tre menn kom tilbake i 1672 og hadde med sig et brev fra kongen til borgermester og råd i Stavanger med anbefaling av at de fikk godtgjørelse for reiseutgifter, fortæring og tidsspil. Beløpet satte de til 574 riksdaler. De fikk løfte om 430 daler som skulde utbetales av bykassen i løpet av to år. Men snart efter reiste borgermesteren til København og klaget over at dette var for meget, og kongen gav beskjed til stattholder Gyldenløve i Norge om at beløpet skulde nedsettes. Stattholderen befalte så at det skulde utbetales 200 daler. Men de tre menn fikk fremdeles ingenting, og i 1674 stevnet de borgermesteren og forlangte pengene utbetalt. I bytinget blev borgermesteren tilpliktet å ligne ut beløpet på byens borgere og betale de tre tålmodige menn innen en måned — hvis ikke skulde borgermesteren selv være ansvarlig for beløpet.

I 1680-årene blev Stavanger rammet av det ene hårde slag efter det annet. Først bestemte kongen at det nyanlagte Kristiansand skulde være stiftsstad i stedet for Stavanger og at amtmann, biskop og katedralskole skulde flyttes dit. Og så kom den forferdelige branden høsten 1684, da 149 hus gikk op i flammer. Antagelig har også Peder Saxe ved den anledning mistet en del av sin formue. I disse årene gikk tallet på skattydere i byen ned fra henved 400 til litt over 200. Borgerne må ha følt at byens eksistens var truet, for i april 1685 holdt de møte på rådstuen med borgermester og Kgl. Majestets tolder Peder Saxe i spissen og vedtok at hvis kongen nådigst vilde la byens privilegier forbli som før, skulde «til dessen innløsning og bekostning» borgerne pålegges 500 riksdaler som straks skulde innkreves.

Noen måneder efter kom kong Christian V selv på besøk til Stavanger. Han kom reisende nordfra med over hundre fornemme menn i sitt følge, og en sommerkveld i 1685 steg han i land på Torvbryggen, hvor det var reist en æresport og hvor borgerverbningen stod opstilt. At Hans Majestets tolder Peder Saxe også var til stede, kan vi sikkert gå ut fra. Kongen begav sig til Kongsgård hvor han spiste til aftens, og neste morgen efter frokost fortsatte han sydover. Kongen og hans følge hadde nok god matlyst, for til disse to måltidene gikk det med 100 kyllinger, 12 lam, 10 griser, 4 kalver, 1 rensdyr, 600 egg osv. Det var et uheldig tidspunkt for Stavanger å få kongebesøk — like efter branden; det heter da også i en beretning at byen var «udi hel slett tilstand og ikke synderlig gjenopbygget». Synet av brandtomtene må ha fått kongen til å bestemme sig for å gjøre det helt av med den gamle by til fordel for Kristiansand; ikke lenge efter kom det nemlig befaling om at gjenopbyggingen skulde stanses. Og året efter kom det beskjed om at Stavangers kjøpstadsprivilegier «aller nådigst blev ganske ophevede» og at byen ikkun skulde være et ladested. Det varte forresten ikke så svært lenge før man fikk kjøpstadsrettighetene igjen, takket være byens egen livskraft.

Forschrefne mine allerunderdanigste Erklæringer, bedes ydmygeligst, paa hans Kongel. Mayts Veigne, allernaad: Maa ansees, oc Veloptages Saasom de Allerunderdanigst oc Eenfoldeligst ere forfattede Af de Høy Respective Herrers underdanige oc ydmyge tienner indtill Døden. Peder Pedersen Saxse. — Actum Stavanger den 21 febr: Anno 1682.

Tolderen Peder Saxes håndskrift. Her står: •Forschrefne mine Allerunderdanigste Erklæringer bedes ydmygeligst, paa hans Kongel. Mayts Veigne, allernaad: Maa ansees, oc Veloptages Saasom de Allerunderdanigst oc Eenfoldeligst ere forfattede Af de Høy Respective Herrers underdanige oc ydmyge tienner indtill Døden. Peder Pedersen Saxse. — Actum Stavanger den 21 febr: Anno 1682.

I det samme år, 1686, døde Peder Saxe den 15. januar, 51 år gammel, og som den fremtredende og velhavende borger han var, blev han sikkert bisatt i domkirken.

Det var almindelig i de dager at embedsmennene hadde op til et års lønn til gode, og Peder Saxes enke, Maren Saxe, født Godtzen, fikk straks etter dødsfallet utbetalt hans resterende lønn 260 riksdaler og dessuten for tollbodleie 20 daler og for skrivematerialer 8 daler.

Maren Saxe var, som før nevnt, datter av borgermester Søfren Godtzen og hustru Elisabeth Trane. Godtzen hadde i domkirken en egen lukket kirkestol og et eget gravsted. Over dette hang en stor minnetavle av ekteparet og deres 18 barn; den nest eldste datteren forestiller da Maren Saxe. Minnetavlen, som

er utført av den fremragende billedskjærer og kunstmalet Anders Smith fra Skottland, henger fremdeles i kirken, og den er et utmerket eksempel på den rike kirkekunst som blomstret op i Stavanger på 1600-tallet.

Om Maren Saxe selv vet vi ellers ikke annet enn at hun en gang optrådte som vidne i en trolldomssak. Djevletroen var jo sterk både blandt leg og lerd på den tiden; det var ingen som tvilte på at det fantes trollmenn og hekser som hadde solgt sig til djevelen og på den måten hadde fått overnaturlige evner. Heksebålene begynte å flamme i Europa omkring år 1500, og i 200 år blev utallige mennesker anklaget for trolldom og dømt til å miste livet. Reformasjonen gjorde ingen forandring i dette, og både Frederik II og Christian IV utstedte strenge forordninger mot heksene. I løpet av 1600-tallet var det minst 10 kvinner som mistet livet for hekseri i Stavanger, muligens var det adskillig flere. I 1662 var Trog-Astri anklaget, og blandt vidnene var Maren Saxe som kunde fortelle at Trog-Astri hadde øvd trolldom i Stavanger skole og derved forført mange av skolens elever «i deres umyndighet».

Maren Saxe levde noen få år lenger enn sin mann; hun døde den 18. juni 1690 og blev gravlagt i domkirken. Og kort tid efter blev det i hennes hus holdt skifte over «den dydrike, nu salige matrone»s efterlatenskaper. Disse var forskjellige hus og tomter i byen, jordgods, skibspart i en Spania-farer og en mengde ting av sølv, tinn, messing og kobber osv. til en samlet verdi av 5 400 riksdaler. Efter at kreditorerne var blitt betalt og barna hadde tatt sin farsarv, blev det tilbake 3 600 riksdaler, og av disse fikk hver av sønnene 800 daler og datteren halvparten så meget, 400 daler.

I 1869 blev Stavanger domkirke restaurert, og en hel del kister som stod under kirkegulvet blev da bragt ut og begravd på kirkegården. På mange av dem var det festet metallplater med inskripsjon; disse platene er nå i Riksarkivet, men Saxe-navnet fins ikke på noen av dem (16).

Tolderen hadde fem barn: sønnene Søfren, Peder, Jens og Frederik og en datter Johanne Marie. Det var Jens som kom til å føre slekten videre.

1 e 1. Av tolderens fem barn het den eldste *Søfren* etter sin morfar Søfren Godtzen. Han blev født i Stavanger i 1655 (da faren var bare 20 år gammel). Vi vet ikke hvad han tok sig til i ungdomsårene — han var iallfall 27 år gammel da han i 1682 blev immatrikulert ved universitetet i København som «Severinus Petri Saxe». Han var den første student fra slekten i Norge. Året efter tok han baccalaur-eksamen i filosofi. Han studerte så teologi en tid, men i årene fra 1693 til 1700 bodde han nok hjemme i Stavanger, for han preket da ofte i Håland kirke på Jæren, hvor hans yngre bror Jens var blitt prest. Så våknet imidlertid reiselysten — han vilde ut i verden, og i 1701, da han var 46 år gammel, blev han skibsprest på et av Det Ostindiske Compagnies skiber som skulde gå til India det året. Ansettelsen fikk kongelig stadfestelse som skulde gjelde «så fremt han efter foregående overhørelse så dyktig, i liv og levnet så skikkelig befinnes, at hannem presteembedet kan betroes». Siden han skulde underkaste sig en særlig overhøring, hadde han nok ikke tatt sin teologiske embedseksamen. Skibene som skulde til India i den tiden måtte seile rundt Afrika, og de brukte op til 4 måneder på veien. Det var adskillige norske sjøfolk ombord på disse fartøiene og likeså norske skibsprester. Søfren Saxe stod ikke i denne tjenesten mer enn 10 år. I 1711 døde han nemlig i København, 56 år gammel og ugift, og den 2. september blev han som «skibsprest fra Laxegården» begravd på kirkegården ved Holmens kirke. Dette var 9 år før Tordenskjold blev bisatt inne i den samme kirken (17).

1 e 2. Den annen av tolderens sønner het *Peder*, og han var født antagelig omkring 1660. Peder blev tolder i Stavanger som sin far, og vi kan kalle ham tolder nr. 2. Han fikk barn

og barnebarn, men dermed døde visstnok denne gren av slekten ut. Peder Saxe blev i 1689 visetolder i Stavanger med underliggende små tollsteder, i 1698 blev han tollbetjent og i 1710 tollkontrollør. Han blev — antagelig omkring 1700 — gift med *Mectele Sophia Smith* (født 1680, død 1751), datter av byfoged i Bergen Hans Henningsen Smith.

Denne Peder Saxe var likesom sin far en holden mann. Da «kop- og ildstedskatten» blev utlignet i 1699 blev byens borgere inndelt i fem klasser; i den første stod amtmannen, i den annen stod lektoren ved latinskolen, og i den tredje stod «de beste og fornemste bemidlede borgere» i et antall av 13. Her fantes Peder Saxe; han fikk en skatt av 6 riksdaler og 3 ort. — I 1700 eide han bl. a. gården Udlandhaug som var tilfalt ham ved arv og som var «postgård».

Stavanger hadde i begynnelsen av 1700-tallet antagelig noe over 2 000 innbyggere, og bebyggelsen strakte sig nå også langs vestsiden av Vågen hvor de mer velstilte hadde sine hus i Nedre Strandgate. I 1716 blev byen herjet av en ny stor brand, og omkring 100 hus ved Østervåg blev lagt i aske. Ikke lenge efter kom det nye brandvedtekter som forbød å ha torvtak på husene, det blev forbudt å bære ild fra hus til hus undtagen «i lukkede potter», og hvis noen gikk på gaten «med antendt tobakspibe, tobak at smøge», blev han straffet med en bot på 2 riksdaler.

Mens denne Peder Saxe satt i sitt embede hadde byen kongebesøk ikke mindre enn to ganger. Først i 1704 da Frederik IV gjorde sin store Norges-reise fra Kristiania rundt kysten til Trondheim. Han kom da med sitt følge — omkring 50 personer — over Jæren til Stavanger og fortsatte med båter nordover til Karmøy, hvor han hilste på den lærde historiker Tormod Torfæus. — Det annet kongebesøk fant sted i 1733; da kom Christian VI og dronning Sofie Magdalena nordfra med et veldig følge på 176 mennesker. Det var festlig mottagelse ved Torvbryggen, og blandt dem som møtte op var ganske sikkert tollkontrollør Peder Saxe. De kongelige spiste til aftens på Kongs-

gård hos amtmannen, og folk fikk nådigst lov til å stå og se på de kongelige spise.

Av bytingsprotokollene fremgår det at Peder Saxe i 1705 hadde et mellemværende med amtmannen. Saxe hadde sittet ombord i madam Seehusens kreierte og uttalt om amtmannen at han var en skjelm. For dette blev han stevnet, men han blev frikjent, da han ikke uttrykkelig hadde nevnt amtmannens navn. Noen uker senere stevnet Peder Saxe «endel fornemme godt folk, fruentimmer og andre» for at disse skulde vidne om noe som amtmannen hadde sagt i et bryllup. Ifølge et vidne skulde han ha uttalt at han ikke vilde drikke med Peder Saxe hverken av kanne eller glass. Det kan ikke sees hvordan denne høiviktige sak endte. — Peder Saxe døde i 1740 (gravlagt i domkirken den 8. oktober), og han må da ha vært omkring 80 år gammel (18).

1 f 1—2. Tolder nr. 2 hadde fem barn. De to eldste — *Hans*, født 1702 og *Peder*, født 1704 — døde som små.

1 f 3. Derefter kom det en gutt til som også blev kalt *Peder*. Han blev født i Stavanger 1708 (døpt 13. april), og da han skulde utdannes, blev han sendt til latinskolen i Kristiania, hvor forresten også en fetter av ham (sønn av sognepresten i Håland) var kommet inn. Gutten blev student og immatrikulert ved universitetet i København i 1729, men noen embedseksamen tok han antagelig ikke, for vi finner ham senere i Stavanger som «skriverkarl» hos sorenskriveren. — Den 20. august 1743 blev han gift med *Asseline Corneliusdatter Megeland* (født i Stavanger 1713). Det opplyses i domkirkens regnskaper at han betalte 2 riksdaler og 3 ort for vielse i huset og for vokslysene den dag han gikk i kirken. Asseline Megeland var da enke etter kjøpmann Ivar Westly; i sitt første ekteskap hadde hun hatt 6 barn og i sitt annet fikk hun 7, så huset blev da fullt. Hun døde i 1753 i barselseng; det heter at hun døde av glede over sin manns hjemkomst fra en reise. Skriverkarlen Peder Saxe giftet

sig igjen i 1754 med *Ingeborg Elisabeth Wendel*. Peder Saxe eide hus med have og sjøbod i Stavanger. Men han døde allerede i 1755 (begravd 15. november) — bare 47 år gammel (19).

1 g 1—7. Denne skriverkarlen og hans hustru hadde som sagt syv barn. Den eldste var en datter *Mectele Sophia* som var født i Stavanger i 1744 og døde i 1814 (70 år gammel); hun blev i 1783 gift med *Jens Berg*. — De to følgende barn døde som små; begge het *Peder* og de blev født henholdsvis i 1745 og 1746. — Det fjerde barn het *Søren*, han blev født i 1747, men vi kjenner ikke noe til hans skjebne. — Det femte barn, *Susanne Sophia* blev født 1749; hun blev 19 år gammel gift i Stavanger med kst. byfogd *Niels Wamberg*, senere byfogd i Kragerø og sørenskriver i Telemark (1738—1800), og hun døde i Engvåg ved Farsund i 1835 i den høie alder av 86 år. — Det sjette barn, *Gerhard Geelmuyden* født i 1750, og det syvende og siste barn, *Christopher Badenhaupt* født i 1752 vet vi ikke noe nærmere om (20).

1 f 4—5. Skriverkarlen hadde to søsken til som må nevnes her: *Susanne Sophie* født i 1710 og *Hans* født i 1712. Vi vet ikke hvor lenge de levde. — Dermed er vi ferdig med den gren av slekten som utgikk fra tolder nr. 2 i Stavanger og som endte i en blindgate.

1 e 3. Tolder nr. 2 hadde også en bror eller søster som døde som barn i 1668 og blev begravd i Stavanger domkirke i borgermester Søren Godtzens gravsted.

Så vender vi tilbake til dem som fortsatte slekten. Tolder nr. 1 i Stavanger hadde som nevnt fem barn som vokste op. De to første, skibspresten Søren og tollkontrolløren Peder, er allerede omtalt. Derefter kom et lite barn som døde og så kom

1 e 4. *Jens Pederssøn*. Han blev prest, og blandt hans efterkommere var det prester — sønn efter far — i tilsammen 6 slektledd, helt til 1927. Jens Pederssøn blev født i Stavanger i 1666 som sønn av toldereren Peder Saxe og Maren Godtzen. Da han var 21 år gammel blev han immatrikulert ved universitetet i København, og da han hadde tatt sin teologiske embedseksamen blev han, 25 år gammel, personellkapellan hos sogneprest Oluf Bentsøn Blomme i Håland på Jæren, en mils vei sønnenfor Stavanger. Dette var i 1691. Sognepresten og hans hustru Helvig Berthelsdatter, født Bonde, hadde en datter på 17 år som het *Anna Blomme*, og det varte ikke mange måneder før hun og kapellanen var trolovet. Året efter — den 26. juli 1692 — blev de gift i Tjora kirke. (Denne søndagen var det forresten dobbeltbryllup i kirken, idet kapellanens bror Frederik Saxe samtidig blev gift med Elisabeth Berthelsdatter Bonde, en tante av kapellanens brud.)

Bertel Jacobssøn
Bonde (Agricola),
sogneprest i Håland
† 1672

Oluf Bentsøn Blomme, sogneprest i
Håland † 1697

Helvig Bertelsdatter Bonde † 1719

Foreldrene og bestefar til Anna Blomme som blev gift i 1692 med Jens Pederssøn Saxe, senere sogneprest i Håland. Hennes oldefar var dr. Jacob Hanssøn Bonde (Agricola) som det står billedet av på neste side.

Prestene i Håland bodde i de tider dels på gården Håland og dels på gården Jåsund (som i 1654 var blitt enkesete for prestenes enker). Jens Saxe blev trolovet på Jåsund, men bodde visstnok selv all sin tid på Håland prestegård. Det var kort tid i forveien blitt pålagt sognepresten å holde denne gården forsvarelig ved like «så at prestene derpå fornøieligen kan residere». Denne gamle prestegården står der fremdeles den dag idag i sin oprinnelige skikkelse — med undtagelse av at det er påbygd

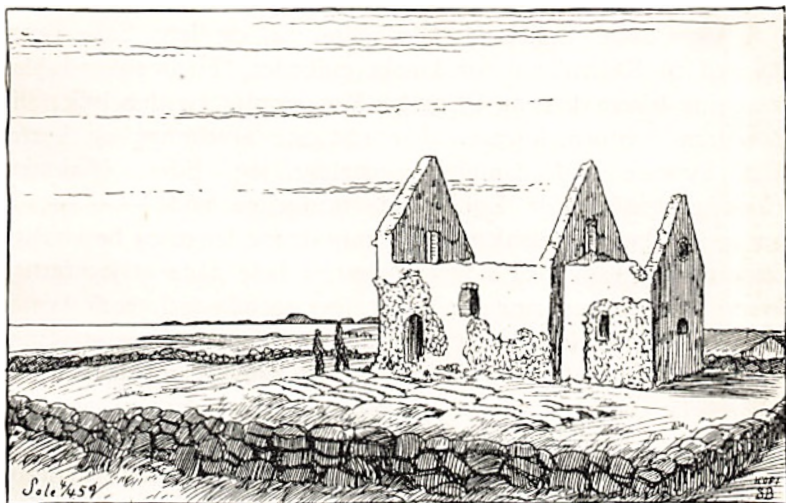
Dr. Jacob Hanssøn Agricola (Bonde), sogneprest i Håland 1595—1628. Denne alvorlige herre var oldefar til Anna Blomme som i 1692 blev gift med presten Jens Saxe i Håland, og han er dermed en av forfedrene til alle Saxer som lever idag. Han er tipp-tipp-tipp-tipp-tipp-tipp-tippoldefar til slektens yngste i 1940.

en ny fløi. Den eies nå av Sola kommune og brukes som gamle-hjem for folk som ikke kan forsørge sig selv.

Det var tre kirker i Håland prestegjeld: Sola, Håland og Tjora. — Sola er den eldste. Den står på Erling Skjalgssøns gamle gård og er en liten steinkirke bygd antagelig i det 12. århundre. Strøket er i det hele tatt rikt på historiske minner; man har gjort en hel del funn fra steinalderen, og Hafsfjord ligger like i nærheten. I kirken var bl. a. en altertavle, en døpefont av kleberstein og et maleri av dr. Jacob Hanssøn Agricola (Bonde); han var sogneprest i Håland 1599—1628 og var oldefar til Anna Blomme Saxe; disse tre tingene fins nå i den nye Sola kirke. Gammel-kirken blev brukt til 1842; kort tid efter blev taket og inventaret fjernet, og nå ligger det ærverdige gudshus som ruin — og som et kjent sjømerke. — Håland kirke

var en trekirke som nå er helt forsvunnet; den lå på det høide-
draget hvor Håland arbeidsgård ligger idag. — Tjora kirke var
også av tre; den er vekk, men kirkegården ses fremdeles. Her
stod det tidligere tre eldgamle steinkors; sagnet forteller at de
før stod på Orshaug lenger nord, men en natt var de plutselig
flyttet til kirkegården på Tjora. Det ene står der ennå, og ett
er i Bergens Museum. — Noen slags varmeapparater fantes
naturligvis ikke i kirkene på den tid — slikt kom ikke i bruk
før 200 år senere — så prestene i slekten har sikkert frosset
mangen gang sammen med sine menigheter.

Det blev i de dager stilt store krav til prestenes gjestfrihet,
idet det var almindelig at reisende folk tok inn hos dem og fikk
herberge og mat. De syke i bygden kom også ofte til «han far»
for å bli kureret. Og efter at lensstyret var ophevet i 1660, var
det embedsgårdene som blev de små kultursentre utover landet.
Prestene hadde en ganske sterk standsfølelse i de tider; det
hendte ofte at sønn fulgte efter far i embedet, og prestefamiliene

Ruinene av Sola kirke hvor hr. Jens Saxe var prest fra 1691 til 1721.

var ofte knyttet sammen ved giftermål og utgjorde tilsammen noe av en makt i samfundet. — Prestene hadde fri prestegård og var fri for de fleste skatter, men inntektene var som regel ikke store. Den faste lønn var ussel, men utenom denne fikk jo prestene tiende og offer for barnedåp, vielse, begravelse og andre kirkelige handlinger; disse avgiftene blev oftest levert i form av korn og fisk og kjøtt o. l., og presten måtte da omsette dette på beste måte.

Hvad prestenes lære angår, så var stridighetene efter reformationen stilnet av og man var nådd frem til ortodoksien, en gold og streng rettroenhet. Det var en «lærd» tid med lange — og sikkert kjedelige — prekener som kunde vare i flere timer. Blandt de religiøse bøker som fantes hadde man f. eks. «Den søde och velsmagende Catechisme Bryst-Melck» og andaktsboken «En from Christens Nathue». Salmene var danske. På denne tiden begynte forresten prestekonen Dorothea Engelbretsdatter i Bergen å dikte sine norske salmer. Og fra Nordland kom Peter Dass's friske og kraftige røst.

I 1697 døde sogneprest Oluf Blomme, og Jens Saxe reiste da ned til København for å søke embedet. Hans søknad blev antagelig levert til kong Christian V personlig, og den lyder slik i utdrag: «Stormektigste, aller nådigste arvekonge og herre! Udi dypeste underdanighet nedfalder jeg, Eders Majestets ringe undersått, for Eders høie kongelige nåde — — — Ti haver jeg været forårsaket å påta mig denne lange og besværlige reise og nu innflyr til Eders Majestets høie nåde at jeg fattige mann med denne ringe leilighet (presteembedet), som består av 50 riksdalers innkomme, måtte benådes. Jeg derimot stedse vil anholde hos Gud i mine bønner at han vil utgyde sin rike velsignelse over det ganske kongelige arvehus. Eders kongelige Majestets underdanigste og ydmygste forbeder, undersått og tjener.» — Han fikk embedet, og 12. søndag efter Trinitatis blev kongebrevet om hans utnevnelse lest op i Håland kirke; dette kallsbrevet fins ennå i familien — sammen med kalls-

Håland gamle prestegård hvor hr. Jens Saxe med familie bodde fra 1691 til 1721. Her bodde også hans sønn Jens (senere sogneprest i Avaldsnes) den gang han var kapellan i Håland i årene 1737—47. Og her blev flere av tredje generasjon født, bl. a. kapellanens eldste sønn Jens som siden blev sogneprest i Audnedal. Gården står fremdeles, den eies nå av Sola kommune.

brevene for de øvrige prester ned igjennem slekten. — Og i 1699 var Jens Saxe en tur i Kristiansand for å avlegge troskapsed til den nye kongen Frederik IV.

Likesom i andre embedsmanns-slekter hadde de også i Saxe-slekten et «våben» som bl. a. bruktes som signet; det forestilte et skjold med dødninghode, og over dette en hjelm med et kors og en slange på.

Fra gammel tid hadde rektoren ved latinskolen i Stavanger — «den latinske skolemester» — en viss inntekt av Madla kall mot å preke der noen ganger om året. I 1707 avtalte han med Jens Saxe i Håland at denne skulde utføre de prestelige forretninger i Madla mot en årlig godtgjørelse av 6 riksdaler, og bispem i Kristiansand godkjente dette. Men to år senere heter det at «ærverdig og vellærde mann hr. Jens Saxe haver frasagt sig denne tjeneste formedelst reisenes besværlighet». I 1716

erklærte han sig forresten på anmodning villig til å påta sig tjenesten på nytt.

Jens Saxe hadde mange barn, minst 13. Det er vanskelig å få rede på dem, ikke bare fordi kirkeboken er ført med gnidret skrift og dårlig blekk, men særlig fordi hr. Jens — i likhet med mange andre prester på den tiden — undlot å føre inn sine egne barns dåp i kirkeboken! — Det fremgår av et bispebrev fra 1716 at to av barna det året gikk på latinskolen i Stavanger hvor Jens Saxes svigersønn Hans Lindal da var rektor. Skolen var forresten i en kummerlig forfatning.

Presten måtte også ta sig av sin gamle svigermor Helvig Berthelsdatter Blomme. I anledning av «Parykk-skatten» i 1711 skrev han bl. a.: «Min værmor er en gammel, svak og uformuende presteenke. Efter kallets ringhet kan hun ei have livs ophold av det som henne aller nådigst er tillagt, medmindre jeg efter ringe vilkår må legge til.» Svigermoren døde i 1719 og blev gravlagt ved Sola.

Sognepresten selv var også plaget av langvarige sykdommer, og i juni 1721 døde han 55 år gammel. Hans enke Anna Blomme Saxe overlevde ham i 20 år; hun døde 1741 i en alder av 67 år og blev gravlagt ved Sola kirke. Der hviler antagelig også hennes mann, men nå er alle gravene jevnet med jorden (21).

2 f 1. Håland-prestens eldste barn het *Maren*, hun var født i 1693 og døde 1 $\frac{1}{2}$ år gammel i 1695.

2 f 2. Prestens neste barn het *Helvig*. Hun var født i 1694 og blev gift med *Hans Anderssen Lindal* som var født i Odense i 1668; han blev rektor i Stavanger i 1717 og fulgte efter sin svigerfar hr. Jens Saxe som sogneprest i Håland i 1721. (Hans Lindal hadde tidligere vært gift i Stavanger med Johanne Godtzen — en sønnedatter av borgermester Søfren Godtzen — så Helvig Saxe var hans annen hustru.) I dette ekteskapet var det flere barn, deriblandt Ingeborg Reimer Lindal som blev

gift med sin morbror hr. Jens Saxe, sogneprest i Avaldsnes. Sogneprest Hans Lindal døde i 1752 i den høie alder av 84 år, og hans hustru Helvig døde i 1762, 68 år gammel (22).

2 f 3. Det tredje av Håland-prestens barn var *Peder*, som blev født i 1696. Han blev student i 1717, og fra dette året hjalp han ofte sin far med å preke i Håland kirke inntil faren døde 4 år senere. Da hadde gutten antagelig ikke råd til å fortsette å studere, for i 1735 finner vi ham som huslærer hos prost Gabriel Schancke i Time på Jæren. Peder Saxe var da 39 år gammel. I dette året døde klokker Søren Sandberg i Stavanger, og Peder Saxe tilbød sig å gifte sig med klokkerenkens eneste datter, hvis han fikk hennes salig faders klokkerembede. Denne ordning blev det imidlertid ikke noe av, for i årene 1740—45 var Peder skoleholder og klokker på Egersundstranden. Han døde i 1745 — bare 49 år gammel (23).

2 f 4. Det fjerde av Håland-prestens barn var *Maren*, som blev født i 1697. Da hun var 23 år, blev hun i 1720 gift i Håland kirke med kjøpmann i Stavanger, *Morten Seehusen*. Han var sønn av slesvigeren Jan Seehusen som var borger i Bergen. (Mortens bror Jan var henvend 20 år tidligere blitt gift med Marens tante, Johanne Marie, søster av presten i Håland.) (24.)

2 f 5—8. I rekken av Håland-prestens mange barn kommer visstnok her *Anna Blomme*, *Elisabeth* og *Christiane*, som alle levde i 1753. Og derefter *Anna Kristine*, som blev født i 1703. Hun blev i 1727 gift med *Peder Høyer*.

---

2 f 9. Og nå kommer vi til noe som vi kan kalle «Nannestadgrenen» av slekten. En av Håland-prestens sønner, *Ole* blev født i 1705. Han drog over til Østlandet hvor han muligens gikk noen år på katedralskolen i Kristiania, men han blev iallfall

ikke student. Derimot finner vi ham kort tid etter som klokker og antagelig også skoleholder i Nannestad på Romerike. I 1731 blev han gift med *Berthe Jørgensdatter Hveem* som da var 29 år gammel. De bodde på plassen Floen eller Fløen under gården Gunildsrud, og konen døde i 1776, mens Ole Jensen Saxe levde helt til 1785, da han avgikk ved døden i en alder av henved 80 år.

2 g 1. Klokkeren i Nannestad hadde syv barn. Det eldste var en liten pike *Anna Margrethe* som bare blev ett år gammel, født 1732 og død året etter.

2 g 2. Det neste barn var en sønn *Jens*, født i 1734. Han blev klokker i Nannestad likesom sin far og bodde på Åserud. I 1786 blev han gift med enken *Karen Gulbrandsdatter*, men de fikk ingen barn, og i 1794 avgikk han ved døden 60 år gammel. Han var nok en ualmindelig bra mann, for i kirkeboken hvor hans begravelse er innført, har presten tilføiet: «Vir integer vitæ scelerisque purus» (redelig i livsferd og fri for brøde) (25).

2 g 3. Det tredje barnet som gammelklokkeren hadde, var en sønn *Samuel*, som blev født i 1735. Da han var 20 år gammel fikk han attest hos presten i Nannestad og drog til Kristiania hvor han blev tjener hos generalauditor Münch. Siden blev han lensmann i hjembygden, men her viste han sig mindre heldig, idet han noen år senere blev anklaget for en rekke forseelser og forsømmelser. Hans forseelser — som dog ikke blev «fullkommen bevist» — skulde bestå i at han hadde passet dårlig på en del beslaglagte brennevinskjeler som var satt op på kirke-loftet, slik at folk kom og hentet noen av dem og brukte dem videre. Og hans forsømmelser bestod i at han flere ganger hadde undlatt å forkynne stevninger o. l., så retten måtte utsettes. For å ha vist sig «skjødesløs i publique og particulaire

affairer» blev han så i 1764 fradømt sitt lensmannsombud. Han levde — antagelig i trange kår — til 1787, da han døde ugift, 52 år gammel (26).

2 g 4. Gammelklokkerens fjerde barn var sønnen *Jørgen*. Han blev født i 1738 og blev skoleholder og underklokker i Nannestad. Han bodde på plassen Åserudstuen. I 1763 blev han gift første gang med *Kari Gulbrandsdatter Kringler*, og da hun døde i 1774 blev det holdt takst over eiendelene. Husene på plassen utgjorde hele formuen, de blev verdsatt til 38 riksdaler. Samme året giftet Jørgen sig på nytt, denne gang med *Siri Christiansdatter Røtterud*. Jørgen Olsen Saxe kalte sig i de senere årene «Åserudstuen». Han døde i 1810.

1 h 1—2. Skoleholderen Jørgen Saxe hadde i alt åtte barn. I sitt første ekteskap hadde han to døtre. Den ene var *Anna Blomme* som blev født i 1769; hun blev i 1790 gift med *Gulbrand Sørensen Langelf* (senere kalt Hofkringler). — Den annen var *Marthe*, født i 1772; hun blev gift med *Ole Jacobsen Kringler* og døde i 1804.

1 h 3—8. Jørgen Saxe hadde dessuten seks barn i sitt annet ekteskap. Det var *Kari*, født 1776, *Christian*, født 1778, *Berthe*, født 1780, *Ole*, født 1782, *Mari*, født 1785 og *Samuel*, født 1788.

2 g 5—7. Gammel-klokkeren i Nannestad hadde foruten de fire barna som er nevnt før, også følgende tre som alle døde som småbarn: *Nils Dorph* (1740—43), *Anna Blomme* (1744—48) og *Lars* (1747—48).

Hermed slutter vi omtalen av «Nannestad-grenen». Det er mulig at det fremdeles lever folk som tilhører denne gren av

slekten, men de begynte allerede sist på 1700-tallet å legge bort slektsnavnet sitt og ta navn efter gårder og plasser, og derfor er det vanskelig å få rede på dem.

2 f 10. Så vender vi igjen tilbake til Håland-prestens barn. Vi har hittil hørt om 9 av dem. Nå kommer vi til nr. 10 — og det blev han som kom til å fortsette slekten. Det var *Jens Jensøn*, født i Håland prestegård i 1707.

Antagelig gikk han en del år på skolen i Stavanger, men senere blev han sendt til Kristiania, hvor han kom inn på katedral-skolen. Dit kom også hans fetter Peder Saxe, «skriverkarlen» (se side 39) og det er ikke usannsynlig at også hans bror Ole (klokkeren i Nannestad) var elev der i noen år. Disse var de første av slekten som kom til Østlandet. Når de reiste så langt, så var det antagelig fordi Kristiania katedralskole kunde by så store økonomiske fordeler; elevene der fikk nemlig ikke bare fri skolegang men også ofte bøker, mat og klær. En del av dem bodde på skolen. Dessuten var det på den tid en usedvanlig dyktig skolemann som var rektor, den landskjente Jacob Rasch. Noen år i forveien hadde katedralskolen fått nye lokaler i den staselige gården som senere blev brukt til kirkedepartement og hvor også Stortinget holdt til efter 1814. Gården lå der hvor posthuset nå er reist. — Det var i 1720-årene Saxe-guttene fra Vestlandet gikk på katedralskolen — bare noen få år efter at Karl XII hadde besatt Kristiania og beleiret Akershus. Byen hadde den gang omkring 9 000 innbyggere når forstedene regnes med.

I 1728 blev Jens Saxe dimittert fra skolen, og i juli samme år blev han immatrikulert som student i København. Ved universitetet der nede var Ludvig Holberg professor i de dager. Han hadde kort tid i forveien skrevet ikke mindre enn 26 komedier og skapt «Den danske skueplads» — og selv om student Jens Saxe ikke hadde stort å rutte med, så fant han vel utvei til å komme i komediehuset en gang iblandt.

I 1733 blev Jens Saxe teologisk kandidat og i 1737 blev han ansatt som personellkapellan hjemme i Håland hos sin fars eftermann hr. Hans Anderssen Lindal som da var nesten 70 år gammel. Lindal var hans svoger, gift med hans søster Helvig. Prestefolkene hadde en datter på 22 år (døpt 11. februar 1718), *Ingeborg Reimer Lindal*, som altså var en søsterdatter av kapellanen. Men det gikk som det pleide å gå: kapellanen og prestedatteren fant hverandre. På grunn av det nære slektskap måtte de ganske visst søke kongen om tillatelse til å gifte sig, men de fikk den på betingelse av at de «efter deres midler og leilighet samt biskopens billigelse utgiver noget til nærmeste hospital». Og den 23. februar 1740 stod bryllupet. De fikk husrum i selve prestegården, og de fikk flere barn mens Jens Saxe var kapellan i Håland.

Jens Pederssøn Saxe, f. i Stavanger 1660, sogneprest i Håland † 1721	Anna Olufsdatter Blomme f. 1674 † 1741
---	--

Hans Anderssen Lindal f. i Odense
1668, sogneprest i Håland † 1752

Helvig Jensdatter Saxe f. i Håland
1694 † 1762

Foreldrene og besteforeldrene til Ingeborg Reimer Lindal som i 1740 blev gift med sin morbror Jens Jensen Saxe, senere sogneprest i Avaldsnes.

Da han hadde vært i Håland i 10 år, blev han i 1747 ansatt som hospitalsprest i Trondheim. Denne byen hadde den gang vel 7 000 innbyggere, og det fantes bare to sognekirker: domkirken og Vår Frue kirke. Den første lå halvveis i ruiner efter å ha vært herjet av brand. Bebyggelsen gikk ikke lenger vestover enn til Prinsens gate, og mellom denne gaten og skanseporten ute på Nidareidet hadde borgerne de inngjerdede løkkene sine med hager og låvebygninger. I disse landlige omgivelser lå Trondheim hospital med sin egen kirke — det er den samme trekirken som står der fremdeles. Her var det altså Jens Saxe

blev prest, og mens han bodde der oppe fikk presteparet en datter som blev døpt i Hospitalskirken.

Efter vel 4 års virksomhet i Trondheim blev så hr. Jens i 1752 utnevnt til sogneprest i Avaldsnes på Karmøy. Også her var det historisk grunn. Harald Hårfagre hadde hatt kongsgård på Avaldsnes, og omkring 1250 bygde Håkon Håkonsson St. Olavs-kirken der — et av de eldste gudshus i landet. Det stod som et kjent sjømerke ved Karmsundet og gjør det den dag idag. Tett inntil kirkeveggen står også en mektig bautastein, «jomfru Marias synål». Men på 1500-tallet begynte en sørgelig forfallstid for det gamle byggverk; tårnet blev ødelagt og taket ramlet sammen, så bare koret var brukelig, og i forbindelse med dette blev det innimellem de takløse murene bygd et stort treskur som blev brukt som kirke. I 1720-årene hadde kongen funnet på å selge alle kirkene i Norge for å skaffe mynt — og denne var også solgt. Slik var da tilstanden ved det gudshuset som hr. Jens Saxe skulde preke i. Noen få år før han kom var forresten tøm-

Avaldsnes kirke lå halvveis som ruin i lange tider, også den gang hr. Jens Saxe var sogneprest der i årene 1752—63. Til venstre skimtes litt av prestegården.

merkirken blitt reparert, så tak og vegger var formodentlig tette. Under gulvet fantes en rekke graver, og i en av dem lå den berømte islandske historieskriver Tormod Torfæus som hadde bodd på Karmøy, hvor han skrev sin store Norgeshistorie på latin; han var død i 1719.

Noen få år etter at sogneprest Jens Saxe var kommet til Avaldsnes ble han valgt til prost (i Karmsund prosti). Og blandt de ting han fikk ta sig av var skolevesenet. Kort tid før han kom til det nye kall var det nemlig gitt lovbestemmelser om skolene på landet i Norge. Det var en omgangsskole som ble innført, og utgiftene skulde utredes i prestegjeldet. Lønnen for læreren var gjerne 4—6 riksdaler om året foruten hus og kost — omtrent samme lønn som for en gårdsgutt. Barna var skolepliktige fra de var 7 til de ble 12 år, og en av de bøkene de måtte lære utenad var biskop Pontoppidans Forklaring som nylig var godkjent til skolebruk. Det er nok mange som har grått over den i disse 200 år! Sproget var dansk i skolen som i kirken, og det var sikkert mange som hadde vondt for å forstå det — så forskjellig som det var fra det norske målføre.

Hvad prestenes lære angår, så var ortodoksien — rettroenheten — blitt avløst av pietismen, fromheten. Christian VI hadde innført konfirmasjonen, og hvert voksent menneske var pliktig til å gå i kirke hver gang det var gudstjeneste. Da gudstjenestene ofte var svært lange, kom det forordning om at det ved hver kirke skulde ansettes vektere som skulde gå omkring med stokker «for at knatte dennem udi hovedet som under predikenen monne sove».

Prosten Saxe var — ifølge kirkeboken i Håland, hvor han begynte sin virksomhet — «bekjendt af sin ærlige Caracteer og simple Levemaade». Han døde den 14. desember 1763 i en alder av 56 år, og hans hustru døde få dager senere, 45 år gammel. Så det ble nok en trist jul for barna. Etter nyttår ble det holdt skifte, og eiendelene ble skrevet op. Et mindre hus med to værelser og kjøkken, sommerfjøs og sjøbod ble

overtatt av prestens efterfølger for 50 riksdaler. Videre var det kvernhus, kveg, gårdsredskaper m. m. Av gull fantes to arm-bånd verdsatt til 9 daler, av sølv en suppeøse, 12 skjeer, 6 teskjeer, en perlemors snusdåse med sølv innfatning osv. Av tinn var det en hel del fater og tallerkener. Av innbo bl. a. et stueur, et speil i storstuen, et speil i kirkestuen, et bord i studerkammeret, et bord i bispekammeret, et bord i det store blakkammeret, et bord i barnekammeret og et bord på skolen. Denne prestegården har altså inneholdt mange rum. Ved skiftet var de tre barna til stede — to sønner og en datter (en sønn var nylig død). Sønnene var 22 og 18 år, datteren 15. En onkel skrev til skifteforvalterne og bad om at datteren måtte få utlevert morens «tarvelige fruentimmer-klæder som barnet høiligen fornødig og som hun til den salige moders amindelse kunde iføre sig». Dette så meget mer som brødrene hadde fått utlevert farens gangklær «om just ikke så anseelige så dog allikevel av nogen verdi». I dette brevet nevnes også at når foreldrene har holdt guttene frem til studeringene, så har dette «forvoldt deres krefters avtagelse». Så de har vel spinket og spart for å få guttene frem. — Boet blev gjort op med en inntekt av 1125 daler og en gjeld på 976 daler. Av nettoen fikk hver av brødrene 58 riksdaler og søsteren halvparten så meget, 29 riksdaler.

Avaldsnes kirke er senere blitt restaurert to ganger, og under gulvet er det funnet flere kister; i noen av disse har formodentlig prester vært begravd, men ved den første restaurering er metallplatene på kistene dessverre blitt fjernet, så vi vet ikke om prosten Jens Saxe har hvilt i en av de kistene som blev funnet (27).

3 g 1. Prosten i Avaldsnes hadde som nevnt flere barn. Det eldste av dem var gutten *Jens* som blev født i Håland prestegård den 4. mars 1742. Han blev student fra Kristiansand skole i 1761, samme år som sin bror Johannes Lindal Saxe. De blev begge dimittert som privatister, antagelig fordi de hadde fått sin under-

visning — iallfall delvis — hjemme i prestegården i Avaldsnes. Og de var de siste av slekten som studerte i København. På denne tiden var det blandt de norske studenter i København en voksende følelse av at de hadde sin egen norske kultur som var forskjellig fra den danske. Samme år som Saxe-guttene kom til universitetet kom også en annen norsk student — Johan Herman Wessel. Og ikke mange år senere blev Det norske selskap stiftet der nede.

I kallsboken i Sør-Audnedal har Jens Saxe skrevet sitt vita, og av dette hitsettes: «Likesom jeg i mitt 21. år blev faderløs, så blev jeg og straks moderløs, ti min kjære moder hensov i samme hissige feber som da grasserte, og således savnet jeg begge makeløse foreldre nesten på en gang. Jeg befant mig ved den leilighet i en usigelig bekymret og nesten likeså helpeløs tilstand, eftersom det var fattige vilkår efter mine kjære foreldre og jeg ikke hadde som student sutinert mer enn de tvende første eksamina ved akademiet i København. Men ved kondisjon hos nabopresten i Torvestad erhvervet jeg mig så meget at jeg et par år derefter nedreiste igjen og forblev ved akademiet til jeg erholdt den teologiske embedseksamen i 1765. Året efter kom jeg til Lyngdal for å lese for sognepresten hr. Flinthroughs børn og derhos tjene ham i presteembedet så vidt jeg den gang kunde, men da han fant sig ikke dermed hjulpen uten å få mig til virkelig huskapellan, så blev jeg dertil av ham voceret og av kongen aller nådigst konfirmeret i 1768. Jeg var da kapellan pro persona til Lyngdals prestegjeld for sognepresten til år 1777, da Hans Majestet kongen aller nådigst kalte mig til residerende kapellan for Vanse menighet på Lister. I dette embede forblev jeg til 1786, da mig vederfores den kongelige nåde å bli befordret til dette Undals prestegjeld hvor jeg hitflyttet med min familie i juli måned 1787.» Tre år senere, i 1790, blev Jens Saxe valgt til prost i Lista prosti.

Mens Jens Saxe var personellkapellan i Lyngdal, blev han den 13. november 1770 gift med *Anna Catharina Andreas-*

datter Brun (født 6. august 1736); de levde sammen i 27 år, men var barnløse. Hustruen døde den 9. januar 1798 i Valle (Audnedal), og dødsfallet blev bekjentgjort i Berlingske Tidende i København. I den lange annonsen — den første annonse i Saxe-slekten — sier prosten at fruene var død «etter mange års svakelig legems-forfatning»; «hun var den fortreffeligste husmoder, den beste kone og trofasteste hustru av sjeldne innsikter og opvakt forstand, sitt kjønn en heder og mig en lykksalighet».

Et halvt år senere giftet prosten sig på nytt, denne gang med en gårdbrukerdatter fra Lista, *Martha Laurentia Mauritsen*, datter av Lars Mauritsen på Bryne. Vielsen foregikk etter kongelig bevilling privat på Fjellstad den 25. juli 1798, og prosten var da 56 år og den nye hustru var 36. Men lykken varte ikke lenge, hun døde allerede året etter, den 11. september.

I anledning av dette ekteskapet skrev prosten til direksjonen for Den almindelige enkekasse i København at han gjerne vilde gjøre innskudd for 200 riksdaler, men da han trengte et par år for å skaffe et så stort beløp, spurte han om han kunde få denne utsettelse mot å pantsette sitt Nådens år av Valle prestegjeld. Han oplyste at hans svære landsby-husholdning med prestegård og mange folk fordret at han snarest mulig kunde bli forsynt med en trofast ektefelle. I enkekassens bøker står det at Jens Saxe tegnet forsikring på 30 riksdaler årlig pensjon for sin annen hustru. Blandt de papirer som blev sendt nedover, var en lægeattest for Jens Saxe, utstedt i Mandal 1798 av Honoratus Bonnevie, «chirurgus paa Stædet». Disse papirene fins i Rigsarkivet i København i et omslag som er påskrevet: «Polisen levert budet Saxe den 25. september 1798.» Budet Saxe var prostens bror Peder (3 g 3) som var ansatt ved kanselliet i København.

Prosten Saxe må ha vært en kraftig og spenstig mann. Statsminister Abraham Berge har fortalt at det i hans guttedager gikk et stort ord om Jens Saxe for hans dyktighet som skøiteløper. Han hoppet på skøiter over en stor råk i Audnedals-

elven, formodentlig Ferjeråken mellom Valle og Vigeland, hvor det nå er bygd bro. — Prestens skrift i protokollene og hans redaksjon av kallsboken vidner om at han har vært en ordensmann til det ytterste, med levende historisk interesse og en sjelden klar dømmeevne.

Det varte ikke lenge før prosten giftet sig for tredje gang; i mai 1800 blev det gitt kongelig tillatelse til at han kunde inngå ekteskap med *Trine Marie Mauritsen*, en søster av hans nylig avdøde hustru nr. 2. Prosten var da 58 år og hustruen 28 (hun var født i 1772). Det kan ikke ses når og hvor de blev vidd, da vielser ikke er ført inn i kirkeboken for Audnedal i årene omkring 1800. I dette ekteskapet fikk de to sønner.

Maurits Larsen Bryne, gårdbruker på Lista † 1756	Anna Hansdatter Toldorph	Kristen Stålesen Bryne, gårdeier i 1723	Marte Olsdatter Bryne
Lars Mauritsen Bryne, gårdbruker på Lista, blev gift 2. gang 1756 med		Machie Kristensdatter	

Foreldrene og besteforeldrene til Trine Marie Mauritsen som i 1800 blev gift med Jens Jensen Saxe, sogneprest i Audnedal. På hennes mors side kan slekten følges tilbake til Hans Jensson på Straumsland i 1600.

Trine Marie Mauritsen var en datter av Lars Mauritsen på Bryne; dette er en av bygdens eldste gårder, den ligger like ved Vanse kirke. På morssiden kan slekten føres tilbake til Hans Jensson på Straumsland i 1600. Han blev av Christian IV ansatt som tolder for å passe på at ingen utførte eketømmer til utlandet. Han var også en gjestfri mann, dette fremgår bl. a. av at det en gang blev vidnet at presten i Vanse Anders Jørgensson Storch hadde sittet hos Hans i flere dager og drukket — hvor mange dager kunde Hans ikke minnes.

Da Jens Saxe kom til Audnedal stod ennå den gamle Valle kirke som Peder Claussøn Friis bygde i 1577. Men den var liten og brøstfeldig, det trengtes en ny, og i Saxes tid reistes

Valle kirke i Sør-Audnedal, bygd av sogneprest Jens Saxe i 1792. Til høire den gamle prestegården som blev brukt i Saxes tid, men som blev revet i 1894. Den var «et stort og herlig anlegg».

den kirken som står der fremdeles; den blev innvidd i 1792. Her fins det ennå meget inventar fra Peder Claussøns gamle kirke: alle de lukkede stolene, en lysekrone, alterkalken og døpefat, flere malerier m. m.

En ny åndsretning dukket op omkring 1770. Det var slutt med pietismen, og rasjonalismen kom i høisetet. Man befant sig i «oplysningstiden», og fornuften fikk første plass. En ny helligdagsordning blev innført, alle apostel- og martyrdager blev avskaffet som helligdager, f. eks. St. Hans, og likeså tredjedag jul, påske og pinse. Kirketukten blev lempet. Dette kom brått på menighetene, og mange syntes det var utslag av gudløshetens ånd. Prestene ivret for å innføre alle slags nyttige forbedringer både i landbruk og på andre hold, og det hendte nok at de gjorde propaganda for dette også fra prekestolen. — Da var det Hans Nielsen Hauge dukket op. På Sørlandet var han første gang en snartur i 1798, og i 1804 var han der på nytt på et kort besøk. Han holdt oppbyggelser under stor til-

strømning, men hele geistligheten var imot ham og kalte hans vekkelse for «svermeri».

På Valle prestegård var hovedbygningen for den eldste dels vedkommende bygd av Peder Claussøn Friis omkring 1600, men vel 100 år senere blev den betydelig utvidet og blev da ifølge kallsboken «et stort og herlig anlegg». Utvendig var den rødmalt, og på inngangsdøren, som var av ek, var det skåret ut en harpe. Innvendig hadde man i første etasje en forstue med vegger av svære umalte stokker; her var det også oppgang til annen etasje. På den ene siden av gangen lå den gamle dagligstuen med tykke bjelker under taket. På den andre siden storstuen med fire fag vinduer og veggene trukket med solid tapet. Innenfor storstuen lå bispekammeret med blåmalte tømmervegger. I annen etasje hadde man langgangen, prestens store kontor, rødsalen, blåsalen og flere andre rum. Den store og rummelige bygning blev revet i 1894.

Man har ennå i familien et vakkert porselenskrus med sølvlokk;

Porselenskrus med sølvlokk som har tilhørt presten Jens Saxe i Audnedal.

det er levert av Den kongelige Porcelainsfabrik i København (som blev oprettet i 1775) og det er antagelig blitt skjenket til prostens Jens Saxe. På kruset er malt billede av en prest, og man ser en kirke ved sjøen og monogrammet J. S. Kirken er formodentlig et fantasibillede, og noen portrettlikhet er det kanskje heller ikke hos prestemannen på kruset. Han bærer parykk — det gjorde man jo på den tid, og prostens far og farfar hadde naturligvis gjort det samme, som skikken var. Men prosten i Valle var nok den siste av slekten som hadde parykk på hodet. Sølvlokket er forgylt innvendig og det er antagelig noe eldre enn kruset.

Vi kan her minne om at det var blandt embedsstanden og borgerstanden i slutten av 1700-tallet at en særnorsk patriotisme brøt frem — påvirket av frihetsidéene fra den franske revolusjon — og samtidig begynte man å hylde «den norske odelsbonde». Det er mulig at denne åndsretning har medvirket til at Jens Saxe to ganger giftet sig med datter av en slik odelsmann. — I slutten av prostens levetid brøt ulykkene inn over landet, i 1807 kom jo krigen med England og det blev knapt med korn, og i 1812 hadde man nødsåret, da folk fikk klare sig med barkebrød.

I dette året døde Jens Saxe, og hans enke bekjentgjorde dødsfallet på følgende måte (i Kristiansands Adresse Kontoirs Efterretninger, og i Berlingske Tidende, København): «Til at nyde Løn for mange Aars troe Tieneste henkaldte Livets Herre min retskafne og uforglemmelige Mand Jens Jenssen Saxe, Provst i Lister Provstie og Sognepræst til Walle Menighed i Undahl, efter at have udstaaet mange Lidelser i Gaar den 19de om Morgen den Kl. 6, i sit 71de Aars Alder. Dette for mig og 2de uopdragne Sønner uoprettelige Tab bekiendtgjøres herved vedmodigst for fraværende Slægt og Venner. I 12 Aar var jeg den lykkeligste Kone; nu forsvandt disse; kun Tanken om, at dette haarde Stød kommer fra den evige Viisdom, kan gyde Trøst i mit Hierte. Mundtlig eller skriftlig Bevidnelse om

Deeltagelse i min billige Sorg frabedes. — Walle Præstegaard i Undahl, den 2ode October 1812. — Trine Marie sal. Saxe.»

Prost Saxes grav ved Valle kirke ses fremdeles; den er hegnet inn med jernstakitt, men har ingen støtte eller gravplate. Enken bodde i over 20 år på Nyplass under Valle prestegård og hadde hos sin manns efterfølger en årlig pensjon av 12 spesiedaler. Senere — i 1834 — flyttet hun til sin sønn Jens, som da var prest i Kvinesdal, og hun døde hos ham i Flekkefjord den 15. januar 1850 i en alder av 77 år. Hun overlevde sin mann i 37 år (28).

2 h 1. Audnedal-prostens eldste sønn het *Jens*. Han blev født i Valle prestegård i Sør-Audnedal den 23. november 1802 og var bare 10 år da faren døde; moren satt da igjen i nokså små kår. Gutten hadde lyst til å komme inn på latinskolen i Kristiansand og senere studere teologi, og hans ønske blev opfylt, takket være velvillig støtte fra forskjellige kanter. På latinskolen gikk han i 6 år, fra 1817 til 1823.

I familiens eie fins adskillige papirer vedkommende *Jens Saxe*, bl. a. et lengere avgangsvidnesbyrd som rektor ved skolen i Kristiansand sendte med ham til Det akademiske kollegium i Kristiania. Skrivelsen er på latin og skrevet på stemplet papir — 60 skilling. Det akademiske borgerbrev som han fikk da han blev immatrikulert er naturligvis også på latin, og i disse papirene kalles han *Janus Saxe*. Det var høsten 1823 den unge mann blev innskrevet ved universitetet, og dette var bare 10 år efter at Det kongelige Frederiks universitet hadde begynt sin virksomhet, så *Jens Saxe* blev den første av slekten som kom til å studere i Norge. Kristiania var den gang en by med vel 20 000 innbyggere. Universitetet hadde sine lokaler i Mariboegården som lå i Prinsens gate der hvor nå Telegrafbygningen er reist. Gården var temmelig stor og inneholdt i alt 34 rum; av disse var 10 stilt til rådighet for mindre bemedlede studenter som bodde der. I ett av disse værelsene bodde *Niels Henrik Abel*

sammen med sin bror; det er vel grunn til å tro at også Jens Saxe var å finne i «studenter-collegiet» som det kaltes. Universitetsbiblioteket var anbragt i det gamle garnisonssykehus i Rådhusgaten, byens eldste gård.

Studentersamfundet holdt for det meste til i «Sorgenfri» på Hammersborg. Det var møter om lørdagskveldene; da var det tendt talglys på bordene, og studentene hygget sig omkring temaskinen, mens de dampet på sine lange kritt Piper. Av og til vanket det også punsj ved festlige anledninger. I april 1824 gikk studentene i fakkeltog til paléet, hvor kronprins Oscar nettop hadde installert sig sammen med sin unge gemalinne. Og noen uker senere blev nasjonaldagen feiret for første gang — på 10-årsdagen efter 17. mai 1814. Det var studentersamfundet som gikk i spissen med disse festene — tross misnøie på høieste hold. Både Wergeland og Welhaven blev studenter i 1825, og da de begge var teologer, blev Jens Saxe, altså deres studie-kamerat i flere år.

Den unge mann hadde nok ikke meget å rutte med, for innunder jul 1823 fikk han purringsskrivelse om å betale sin kontingent for 4. kvartal — en daler — til studentersamfundet, da han «i manglende Fald vilde blive anseet med den bestemte Straf». — Fra nyttår 1824 fikk han imidlertid en liten hjelp, idet Det akademiske kollegium da bevilget ham som lån av universitetskassen 5 spesiedaler om måneden i 6 måneder. I en anbefalingsskrivelse roses han sterkt som «et meget flittigt og ordentligt ungt Menneske». For å greie sig måtte han stadig gi privatundervisning — noe som naturligvis sinket hans studium — men han tok allikevel sin teologiske embedseksamen våren 1828.

Det gikk ikke mer enn et halvt år efter eksamen før Jens Saxe blev utnevnt til sogneprest i «Nedre Qvinnisdal» — som stedsnavnet er skrevet i det kallsbrev som Carl Johan undertegnet på Stockholms slott. Og straks efter utferdiget biskopen i Kristiansand collats på et stemplet papir som var nesten like fint og flott som det kongelige kallsbrev.

Jens Saxe hadde nok allerede utsett sig sin livsledsagerinne, og den 12. juni 1829 blev han vidd i Valle kirke i Sør-Audnedal til *Lovise Fogh*; han var den gang 26 år og hans brud var 29. Lovise Fogh var født i Kristiansand den 10. oktober 1799. Og straks efter bryllupet overtok den unge prest sitt embede.

Aanen Olsen (Lund), sjømann?	Christina Maria Fogh, f. i Odder- nes 1736	Gregers Jacobsen Holmboe, gift i Kristiansand 1758	Karen Knuds- datter Horster
Ole Andreas Aanensen Oddernes 1764, skipper i † før 1813	Fogh, f. i Kristiansand	Anna Dorthea Gregersdatter f. i Kristiansand 1765 † i 1847	Holmboe, Flekkefjord

Foreldrene og besteforeldrene til Lovise Fogh som i 1829 blev gift med Jens Saxe, sogneprest i Kvinesdal, senere i Flekkefjord. Hennes farmor var datter av kapellan i Oddernes, Peder Lauritsen Fogh, og det var fra ham de hadde familienavnet Fogh.

Det var et «magert» kall han hadde fått; livsforholdene var vanskelige og folkét fattig. Det hadde vært en ganske livlig forbindelse med Holland i et par hundre år på disse kanter av landet; folk hadde utvandret til Holland, og penger fra Holland kom hjem til bygdene. Men forbindelsen hadde også ført til at forskjellige sykdommer var nokså meget utbredt. Efter at utvandringen til Holland var slutt og før utvandringen til Amerika begynte, var det en trang tid. Det store sildefiske i 1826—36 hjalp nok, men etterpå blev det ille for mange. 1836 var et uår. I 1839 taler presten om «en almindelig forarmelse», og året efter sier han at de fleste «i mer eller mindre grad mangler livets første nødtørf: brødet».

Kvinesdal prestegjeld hadde ord for å være det tyngste i bispedømmet. Det var svært dårlig med kjøreveier, og mange steder kunde det være vondt nok å komme frem til fots. Reisene til annekskirkene var slitsomme; selv utover til Feda, som er en sjøbygd utenfor Kvinaelvens munning, kunde det være tungt å komme frem når det var for stygt vær til å bruke båt, så man

Den gamle prestegården i Kvinesdal; her bodde sogneprest Jens Saxe og hans familie i årene 1829—40. Gården blev revet i 1896.

måtte ta sig frem over heiene. Kvinesdal var også nokså avstengt. Det nærmeste poståpneri var på Feda; i Saxes tid var det nesten bare presten og lensmannen som fikk post, og de måtte hente den for egen regning.

Prestene stod på en god fot med folket der nede. Men kvindølene var et gjennomkonservativt folk som ikke vilde vite av noe nytt. Saxe blev en gang spurt om det ikke kunde være bra å få jordmor i bygda, men han svarte at det kunde aldri nytte, det var ingen som vilde komme til å benytte sig av henne!

Prestegården het «Elvestrøm» (egentlig Elgjestraum). Den var «en af de ringeste og sletteste i dette Bispe-Stift». På Saxes tid fødte den 1 hest, 10—12 kjoyr og noen sauer og gjeter. Hovedbygningen var opført i 1799; ifølge Ludvig Daae var det «et maadeligt Huus af kløvet Tømmer og med smaa og lave Værelser». Det blev revet i 1896, og det blev da bygd en ny prestegård.

En av Saxes forgjengere, pastor Waarum, levde ennå da Jens Saxe flyttet dit, og stedets sogneprest hadde plikt til å

Kvinesdal kirke som blev bygd i Saxes tid og innvidd i 1837.

betale ham 300 spesiedaler årlig i pensjon. Dette var ifølge Daae «en uhyre byrde for hans efterfølgere i det lille embede», og Saxe skrev også selv at det var «såre trykkende». Det er opbevart en kvitteringsbok som viser at hr. Waarum fikk sitt tilgodehavende dels i kontanter, dels i bygg og dels i smør. Prestens egen inntekt var neppe over 500 spesiedaler, og dette blev svært snaut da det efterhånden kom fem barn og man dessuten var nødt til å holde flere tjenestefolk. I 1836 søkte presten om at Oplysningsvesenets fond måtte overta en tredjedel av pensjonsplikten til hr. Waarum, og dette blev innvilget.

Det var en gammel kirke som stod i Kvinesdal da Saxe kom dit — liten, mørk og dårlig vedlikeholdt. Den nye presten arbeidet meget for å få en ny kirke, og det lyktes også. Den blev innvidd i 1837. Mens byggearbeidet foregikk var presten en tur på tomten hver dag, «men um måndagen so skjende han, for då hende det karane var fyllesjuke», heter det i et festskrift som kom ut i anledning av kirkens 100-års jubileum. Et annet

sted i festskriftet står det: «I Saxes tid var det mange som kom fulle i kyrkja og mange som han melde for det. Ofte var det brudlaupsgjester. Ein gong måtte Saxe til og med melda brudgomen. Han fekk ein dalar i bot. Slike bøter gjekk i skule- og kyrkjekassa. Men like so ofte var det likfylgje som møtte fram med fulle folk. Preikesundagen var litt av ein marknadsdag. I Saxes tid var det ikkje so lite varehandel, til og med under preika. Presten vilde ha lensmannen til å kverrsetja varone, men han hev venteleg ikkje havt hug til det, for presten skriv etterpå til futen og bed han stramma upp lensmannen. Inne i kyrkja kunde det og stundom vera uroleg.» Det fortelles i et annet skrift at Jens Saxe hadde «mange åndelige kamper å komme igjennem på grunn av de i menigheten herskende uordener, fornemmelig fremkalt ved folks drukkenskap». — Om vinteren var det iskaldt i denne kirken, som i alle andre kirker, så det kunde gå på helsen løs å sitte der. Ovner blev ikke satt inn før halvhundre år senere.

Det kristelige legmannsarbeid hadde skutt fart ved Hans Nielsen Hauges virksomhet omkring år 1800. I Saxes tid forelå spørsmålet om å opheve konventikkel-plakaten, som forbød kristelig legmannsvirksomhet, men Saxe — som de fleste andre prester — var imot dette. Han skrev bl. a. at «enhver Fusentast i saa Fald kunde forvirre Gemytterne med alskens falske Lærdomme, ja endog Qvinder vandre om som Lægprædikanter».

I 1837 kom Formannskapsloven som innførte kommunalt selvstyre, og presten Saxe blev den første ordfører i Kvinesdal. Og han blev gjenvalgt hvert år så lenge han var der.

Prost Lassen gav i 1839 Saxe en utmerket attest, roste hans arbeid for ungdommens opplysning og anbefalte ham til et bedre kall. Dette fikk han også da han i februar 1840 blev utnevnt til sogneprest i Flekkefjord.

Hvad den økonomiske forbedring angår, så blev denne neppe så stor som ventet, for nettop ved disse tider sluttet det rike sildefiske som man hadde hatt her nede i 1820-og 1830-årene.

Prost Jens Saxe i Flekkefjord og hans hustru Lovise født Fogh.

Et par efterlatte regnskapsbøker viser at årsinntektene i Flekkefjord utgjorde omkring 800 daler, og disse kom inn i småbeløp: «Et Liig 1 Daler. En Barnedaab 2 Ort» osv. Ved de store høitider var det offer — som for øvrig ikke blev så svært stort, da det vesentlig var 2- og 4-skillinger som kom inn — og om høsten fikk presten tiende i form av smør og korn, som han så måtte selge igjen. Presten hadde ingen husleiegodtgjørelse, men til embedet hørte et enkesete — Festervoll — som lå i annekset Hydra (Hitterøy), og da det ikke var noen enke efter den foregående presten stod enkesetet til Saxes rådighet. På Festervoll var det 10—12 kuer, og av disse var alltid en i byen for å skaffe familien melk. Husholdningen blev stor, da både prestens mor og hans svigermor bodde hos dem; dessuten var det husjomfru og to piker, så det skulde daglig skaffes mat til 12 mennesker — foruten til de fattige som stadig kom i kjøkkenet.

Presten Saxe bodde i hjørnegården ved broen (som står der ennå, men adskillig forandret, idet det nå er innredet butikker i første etasje). Inngangen var den gang midt på huset, og dagligstuen lå til høyre, hvor det nå er hjørnebutikk. Prestens kontor var i annen etasje. Vinduene hadde små ruter, og bygningen var hvitmalt. Bak huset lå en liten have med noen plommetrær i.

Flekkefjord kirke var bygd noen få år i forveien; den var blitt ferdig i 1833, og presten Saxe — som da var i Kvinesdal — hadde medvirket ved innvielsen. Byens borgere hadde straks etter skjenket et orgel, men ovner blev ikke satt inn før omkring 1860. — I Jens Saxes tid blev det også reist en ny rummelig kirke ute på Hidra, den blev innvidd i 1854. Det meste av inventaret fra den gamle kirken forsvant, men noen gjenstander er bevart: en vakker lysekrone, lysestaker, alterkalk og døpefont, foruten to kirkeklokker.

Jens Saxe var meget interessert for skolevesenet, og det skal være efter hans tiltak at Flekkefjord fikk en «borgerskole» med tre lærere. Presten var formann i skolekommisjonen, videre var han formann i fattigkommisjonen og han deltok også ellers i det kommunale liv. I 1845 var han ordfører i byen — og hans bilde henger både i kirken og i bystyresalen. I 1848 blev Saxe valgt til prost i Lister prosti, og hans tid var nok sterkt optatt. Han var en meget dyktig taler, og alle vidnesbyrd går ut på at han var en varmhjertet mann som var hoiaktet av alle. Ludvig Daae skriver om ham: «Saxe var en sann hedersmann og i personlig omgang jovial og behagelig. Som kontormann var han fortrinlig og som følge herav særlig velskikket til prost. Av egnens embedsmanns-tradisjoner var han en bærer, og jeg minnes ofte med stor interesse å ha hørt ham fortelle om den nærmest foregående generasjons menn.» — Saxe arbeidet stadig for edrueligheten, og i Flekkefjords avholdsforening holdt han i 1851 et foredrag som siden blev trykt.

Omkring 1850 blev det mange dødsfall i huset. Først døde «bestemor Fogh» i 1847, 83 år gammel. Så døde den eldste datteren i 1849 under et besøk i Kristiansand, og presten måtte kjøre dit bort — en lang og kostbar reise. I januar 1850 døde «bestemor Saxe» som da var over 77 år gammel, og vel en måned senere døde prestens hustru den 23. februar efter en langvarig sykdom; hun blev bare 50 år gammel.

Fru Lovise Saxe skal ha vært «en eiegod from kvinne, nøisom og arbeidsom som få. Hun var flink til å spinne og veve og var ualmindelig dyktig i sitt hus; alltid i et rolig godt humør og vennlig og hjelpsom mot alle, så hun var aktet og elsket av høi og lav». Ved hennes gravferd holdt sogneprest Brochmann i Kvinesdal en liktale som blev skrevet av i mange eksemplarer, og flere av disse fins ennå.

To år senere — den 19. mai 1852 — giftet prosten sig på nytt, denne gang med *Nicoline Hansen* (datter av sogneprest til Øiestad Jakob Lund Hansen og hustru Charlotte Eleonora, født Meldal). Hun var født den 14. april 1810, og i sitt annet ekteskap fikk prosten en datter, Charlotte.

I Jens Saxes levetid begynte en ny tidsalder å holde sitt inn-tog. De første dampskib tok til å gå i rute langs kysten, den første jernbanelinjen blev åpnet for trafikk, de første telegraf-trådene blev spent fra by til by. Og de første fotografene kom i virksomhet — slik at vi har fotografier bl. a. av prosteparet i Flekkefjord.

Jens Saxe var svakelig de siste årene han levde. I 1861 søkte han sig entlediget som prost, men han fortsatte i sitt prestekall til sin død, den 31. mai 1862. Han var da henimot 60 år gammel. På kirkegården i Flekkefjord ser vi under store gamle trær både hans og hans første hustrus graver; hver av dem er dekket av en solid jernplate med navn og årstall.

Prestens enke, fru Nicoline Saxe, flyttet så med sin datter og en stedatter til Kristiansand. Og derfra reiste hun i 1871 sammen med disse to og sin søster enkefru Charlotte Flak til Kristiania, hvor hun døde den 24. september 1873 — 63 år gammel — og blev gravlagt på Vår Frelsers gravlund.

Fra hjemmet i Flekkefjord fins det fremdeles noen få gjenstander i familien: prostens grønne skrivestell med blekkhus og sandhus, en sukkerskål av dyprødt bøhmerglass, noen sølv-skjeer og daguerreotypier m. m., foruten en del papirer av forskjellig slags (29).

1 i 1. Prosten i Flekkefjord hadde fem barn i første ekteskap. De blev alle født i Kvinesdal. Den eldste var datteren *Marie Nicoline Dorothea*, som var født den 20. september 1830. Hun døde under et besøk i Kristiansand den 29. juni 1849, knapt 19 år gammel.

1 i 2. Den neste datter het *Anna Caroline Christiane*, hun blev født den 13. juli 1832 og var altså henimot 30 år da faren døde. Sammen med sin stemor og sin halvsøster Charlotte reiste hun da til Kristiansand. Anna Saxe var meget musikalsk og spilte piano sjelfullt og med fin musikalsk forståelse. I Kristiansand gav hun undervisning i musikk — ja hun komponerte også litt, bl. a. laget hun en varm og vakker komposisjon en gang hun hadde en ulykkelig kjærlighet. Hun var også meget religiøs. I 1871 flyttet Anna Saxe videre til Kristiania (fremdeles sammen med sin stemor og sin halvsøster og nå også sammen med stemorens søster, enkefru Flak). Opholdet kom imidlertid ikke til å bli langvarig; allerede året etter reiste hun til Hamar til sin bror, seminarlærer Oluf Saxe som da nettop hadde mistet sin hustru, og i hans hus døde hun den 27. april 1873 — vel 40 år gammel (30).

1 i 3. Det tredje av prostens barn var *Jens Olivarius* som blev født den 7. april 1834. Han blev student i 1854, men døde i Flekkefjord allerede tre år senere, den 20. november 1857 — bare 23 år gammel. Også Jens var meget musikalsk, og han spilte fiolin. Dessuten forsøkte han sig litt i malerkunsten, og det fins ennå et lite bilde som han har malt fra Hidra.

1 i 4. Den fjerde i barneflokket hos prostens i Flekkefjord var *Ludvig Julius*. Som de andre var han født i Kvinesdal prestegård, og han så dagens lys den 15. juli 1836. Navnet Ludvig fikk han fordi han skulde kalles op efter sin mor Lovise, og navnet Julius fikk han fordi han var født i juli måned.

Om sin barndom har han fortalt en del i sine livserindringer som han begynte å skrive, men som han dessverre ikke fikk fullført lenger enn til 1870. På borgerskolen i Flekkefjord lærte de bl. a. tysk og fransk og litt latin. Et års tid var Ludvig L. Daae hans sidekamerat. Den senere professor gikk allerede den gang — i 10-års alderen — ofte på gaten og sa frem med høi røst lange stykker av den latinske lesebok. Hver lørdag eftermiddag forsvant han, og det varte en god stund før kameratene opdaget hans skjulested: en liten hule oppe i fjellet hvor han hadde laget sig et slags alter og hvor han satt og drømte og leste historie.

Høsten 1852 blev Ludvig Saxe konfirmert. Han var en livlig gutt som hadde mest lyst til å gå til sjøs, men dette hadde prosten meget imot, og det blev da til at han skulde gå handelsveien. Et års tid tok han privat undervisning i handelsfag, og i april 1854 drog han hjemmefra med dampskibet «Prinds Carl». Turen gikk først til Arendal, hvor han hadde post hos en kjøpmann et halvt år, og så til Kristiania, hvor han blev ansatt i en manufakturforretning, og der blev han i syv år.

Det var andre tider den gang enn nå. Arbeidstiden var som regel 12 timer, men når nye varer kom hjem vår og høst og skulde kalkuleres, kunde arbeidstiden i ukevis bli 14—16 timer om dagen. Den lille fritiden som var, blev nå godt nyttet. Ludvig Saxe hadde en god sangstemme, og han kom tidlig med i Handelsstandens sangforening. Her blev han også stadig med i de utvalgte kor som optrådte ved forskjellige anledninger, f. eks. da Carl XV og hans dronning blev hyldet efter kroningen. Og han deltok i «den 2. store sangerfest» i Arendal i pinsen 1859. Snart blev han også valgt inn i styret for sangforeningen og måtte i den egenskap optre som taler ved flere leiligheter.

Dette var i skandinavismens dager, mellem den første og den annen dansk-tyske krig. Rundt om i Norge blev det opprettet våbenøvelsesforeninger, og Saxe blev medlem av den

som blev opprettet innen Kristiania handelsstand; her blev han formann i styret og kommandant for korpset.

Men Ludvig Saxe trivdes ikke bak disken, og han så sig om efter noe annet. I 1859 traff han en gammel skolekamerat som hadde utdannet sig som forstmann — og *der* så Ludvig Saxe plutselig en fremtidsvei også for sig selv. Men utdannelse kunde man få bare i Tyskland, og dette kostet penger. Imidlertid begynte han i sine fristunder å ta undervisning i tysk, botanikk, fysikk og kjemi — det blev som regel kl. 6—7 om morgenen og efter kl. 10 om kvelden. Og efter to års strev lyktes det ham omsider å finne en kausjonist.

Dermed begynte et nytt avsnitt i livet. Saxe var ganske visst blitt 25 år, men med friskt mot drog han avsted høsten 1861 med dampskib til Hamburg og videre sydover til den maleriske lille byen Aschaffenburg i Bayern. Det hadde da ikke vært noen av Saxe-slekten nede for å studere i Tyskland siden dr. Petrus Petri var der 250 år i forveien — i 1612.

Ved forstakademiet i Aschaffenburg blev Ludvig Saxe i to år og arbeidet flittig. Om sommeren bodde han i et lite lysthus på toppen av et vinberg, og for denne sommerboligen betalte han kr. 2,70 om måneden i husleie! Det var også ellers billig å leve der nede. Og våren 1863 tok han eksamen med karakteren utmerket godt. Så drog han over Kiel tilbake til Kristiania.

Men i Norge var det ikke lett å komme inn i skogvesenet, da det ennå var så få poster, og det blev tre lange og magre ventear. I denne tiden tok Saxe det arbeid han kunde få. Bl. a. oversatte han artikler for «Almuevennen», han oversatte også Christian Scriveres «Skattkiste» og Thomas à Kempis: «Om Christi Efterfølgelse». Og dessuten skrev han «Fortællinger for Menigmand om Lande og Folk i Jordens fem Hoveddele», et illustrert verk på 630 sider som fikk stor utbredelse. Videre var han lærer i tysk ved en skole, deltok i opmåling i Vestre Aker osv.

Men endelig sommeren 1866 slo befrielsens time. Han kom da i statens tjeneste, idet han blev ansatt som forstassistent i Opland fylke, hvor pioneren J. B. Barth, «skogvesenets far», var forstmester. Saxe skulde bo i Lesja, men en tid hadde han også skogene i Vågå og Lom. Lønnen var 300 spesiedaler om året foruten diet. Han bodde på gården Hinden og hadde lykkelige dager. Det var et stort distrikt, reisene var mange, ofte kunde det være slitsomt, men det var et friskt liv. Og Barth gav ham en glimrende attest som en «moden, kunnskapsrik, samvittighetsfull og dyktig mann som det var mig en sann glede å virke sammen med, og som alltid vil hevde sin stilling som norsk forstmann på en ærefull måte».

Efter tre års opphold i Lesja blev han forstassistent i Hedmark og fikk også der et svært distrikt som bl. a. omfattet Rendals søndre statsalmenning, helt bortover mot svenskegrensen. Det blev naturligvis fremdeles stadig reiser og vandringer i skogen til alle årets tider. En sommer reiste han efter oppdrag fra departementet gjennom hele Solør og holdt foredrag med demonstrasjoner i skogen. Saxe bodde på Hamar hos sin bror Oluf som da var seminarielærer, og det var en interessant tid i mange retninger. Ludvig Saxe dannet der sammen med noen andre et Treplantningsselskap, som siden blev forandret til Selskapet for Hamar bys vel.

Men i 1874 var det ledig en godt lønnet stilling i privat virksomhet, og Saxe tok den — kanskje han ennå hadde noe studiegjeld. Det var stillingen som skogbestyrer på Fossum gods i Gjerpen, og lønnen var 800 spesiedaler. Fossumskogene var det tredje største skoggodset i Norge, og det strakte sig fra Skien milevis opover. Det hele tilhørte enkefru Løvenskiold som bodde med sine fem barn på Fossum hovedgård. Her blev Saxe i tre år — og fikk igjen en fin attest da han sluttet.

Så kom han på nytt inn i statens tjeneste, idet han høsten 1877 blev ansatt som skoginspektør på Røros. Denne stillingen var forresten litt anderledes enn de vanlige i statens skogvesen.

Røros Kobberverk hadde helt siden det begynte driften hentet tømmer og trevirke dels fra egne skoger men hovedsakelig fra statens. For å passe på at skogene blev nyttet på en forstandig måte ansatte regjeringen sine inspektører allerede fra 1750-årene. Etter «Rørosloven» av 1818 skulde skoginspektøren bo på Røros, han skulde ansettes av staten, men lønnes av verket. Han skulde vareta både statens og verkets interesser, og det er klart at dette var en ytterst vanskelig oppgave. Dertil kom at staten og verket var uenig både om eiendomsretten og bruksretten i mange av skogene, og endelig var det uklart hvilke rettigheter befolkningen i distriktet hadde m. h. t. hugst osv. Under disse omstendigheter var det ugjærlig å drive helt rasjonelt i de omstridte skogene. Først i 1901 kom det efter lange forhandlinger til en overenskomst, slik at eiendomsforholdet til de forskjellige skogstrekninger blev klart og greit. — Saxe forvaltet også de skogene som tilhørte Røros Verk, og fra 1887 var han dessuten Verkets jordgodsforstander.

Det var et vidstrakt distrikt han hadde, fra Støren i nord til Alvdal og Engerdal i syd. En skyssbok viser at han gjennomsnittlig reiste 6 000 km. om året. Og værhardt var det; å kjøre f. eks. Femundsjøen om vinteren i snødrev så en ikke kunde se hesten, det var ingen fornøielse. Av alle strabasene gjennom mange år blev det da også en plagsom gikt. — Det var som sagt en utsatt og vanskelig post, og Saxe fikk da også mangan gang føle ubehagelighetene ved de innviklede forhold, når statens, verkets og bøndernes interesser tørnet sammen. Han stod alltid urokkelig fast ved det han mente var rett og riktig, men det kunde ikke undgås at det stadig var noen som blev misnøide. Og kritikken hadde da sitt talerør i venstrebladet på stedet.

Det var forresten en almindelig opfatning at dette ikke var uten sammenheng med Saxes politiske innstilling. Han var en meget interessert høiremann og fikk i 1894 startet den konservative avis «Dovre» som blev et meget godt lokalblad. Men kon-

Skoginspektør L. J. Saxe
på Røros og hans hus-
tru Abel Høeg født
Klinge

servativ politikk kunde ikke gjøre regning med noen stor tilslutning i Røros-traktene, og det måtte nok gjøres opofrelse på forskjellig vis for å holde bladet gående. — Her kan også nevnes at Saxe i mange år var korrespondent for Aftenposten og Morgenbladet.

Like ved Røros ligger Kvitsanden, det største norske flyvesandfelt inne i landet. Når det blåste, føk sanden utover veien og jernbanelinjen og gresshagene og skaffet store ulemper. Allerede året etter at Saxe var kommet der op tok han op arbeidet for å få rettet på dette; han fikk dannet en komité, og i 1879 begynte man å så marehalm fra Jæren, dekke sandbunnen med grankvist og sette furuplanter. I årenes løp blev det satt ned omkring 100 000 furuplanter og en del bjørk, og det vokste bra. I det kolde og våte året 1902 blev dessverre en hel del ødelagt, men noe greide sig, og idag er en god del av sandfeltet dekket av pene bjørk- og furulunder. — Saxe blev også medlem av den komitéen som herredstyret nedsatte i 1899 til fremme av treplantningsarbeidet i Røros.

Et stort arbeid nedla han i Røros Sparebank, hvor han satt i forstanderskapet i 31 år, derav de siste 20 år som ordfører. Medlem av tilsynsutvalget var han også i en årrekke. Og da han fratrådte fikk han en takkadresse for sin «varmt interesserte,

initiativrike og betydningsfulle virksomhet». — Kommunale hverv hadde han i skolestyre og ligningskommisjon. Prestens medhjelper var han i en rekke år, og han hadde levende interesse for kirke og misjon. I Røros leseforening var han formann, og ved mange tilstelninger holdt han foredrag og oplesninger.

I begynnelsen av 1880-årene var gatene på bergstaden ofte belgmørke om kvelden, og efter tiltak av Saxe blev det dannet en forening som fikk i stand en gatebelysning med parafinlamper. I mange år fremover var det også dyp søle i gatene, særlig i vår- og høstbløten, så det var nesten ufremkommelig. Saxe fikk da i 1904 dannet en komité som la plankefortau eller stenheller på de verste stedene, og tre år senere fikk han dannet Selskapet for bergstadens vel, hvor han var formann så lenge han bodde på Røros. Denne foreningen har utført betydelige arbeider, og blandt annet har den fått i stand et tidsmessig kloakkanlegg. Da den første delen av dette var ferdig, fikk Saxe en takkeskrivelse og en stokk med sølvhåndtak fra Røros sanitetsforening. Og da han trakk sig tilbake fikk han fra Selskapet for bergstadens vel en adresse hvor det heter at «hele bergstadens befolkning er Dem takknemlig». Nå eier selskapet bl. a. en «kaffe-stugu», og der henger et bilde av selskapets stifter.

Da Saxe kom til Røros — det var forresten samme høsten som Rørosbanen blev åpnet — traff han der en ung Trondheimsdame, *Abel Høeg Klinge*. De fant hverandre straks og de blev gift i Vår Frue kirke i Trondheim den 28. desember 1878. Saxe var da 42 år gammel og bruden var 27. Abel Klinge var født den 26. juni 1851. Som ung pike var hun glad i å ride og gå på skøiter, og dessuten fikk hun undervisning i tegning, musikk og sang; hun var bl. a. med og sang ved Oscar II's kroning i domkirken. Senere var hun i Kristiania hvor hun tok sangundervisning hos fru Basilier-Magelssen, og i København utdannet hun sig videre. Efter et ophold i Maursund i Troms fylke hvor hun var guvernante i huset hos en slektning, kom hun til Røros hvor hun fikk en lignende stilling hos en av berg-

stadens familier. Abel Saxe var en kvikk og munter dame, elskverdig som få og avholdt av alle. Hun var med i et blandet kor som sang i kirken på høitidsdagene, og hjemme hos familien Saxe var det også stadig musikk og flerstemmig sang. Etter hvert kom det seks barn, og fire av disse vokste op. Dessverre varte ikke samlivet lenge, idet fru Saxe døde den 19. mars 1891, knapt 40 år gammel, efter bare 12 års ekteskap.

Nils Ellingsen Klinge, f. i Meldal 1775, høker og rådstuvekter i Trondheim † 1840	Anne Hansdatter Sæter f. 1778 † 1856	Tønnes Andreas Høg f. i Kristian- sand 1790, faktor i T.hjems Adresse- avis † 1862	Birthe Cathrine Larsen f. i Kristi- ania 1788 † i Trondheim 1871
John Andreas Klinge f. i Trondheim 1822, underfoged, † 1890		Lovise Augusta Høg f. i Trondheim 1832 † 1859	

Foreldrene og besteforeldrene til Abel Høg Klinge som i 1878 blev gift med Ludvig Julius Saxe, skoginspektør på Røros. Den eldste som er funnet av hennes fars slekt er Anders Nilsen på Klingmoen under gården Klingen i Svorkmo, Orkdal; han blev født ca. 1700.

Stillingen som skoginspektør på Røros blev ophevd ved overenskomsten mellem staten og Røros Verk i 1901. Saxe vilde da ta avskjed, men landbruksdepartementet bad ham innstendig om å fungere et år til i den nyoprettede stilling som skogforvalter. Dette gikk han velvillig med på og sluttet så i juli 1902 efter 25 års virke på Røros. Stillingen som skogforvalter var lavere lønnet enn stillingen som skoginspektør, og dette benyttet Stortinget sig av da pensjonen skulde fastsettes samme høst. Stortinget vedtok nemlig at han skulde pensjoneres som forvalter og ikke som inspektør, og den pensjonen som departementet hadde foreslått blev av Stortinget nedsatt med kr. 300 årlig. Det nyttet ikke at statsråd Konow talte hans sak med varme, og forsikret at han hadde skjøttet sin ansvarsfulle og vanskelige stilling med stor samvittighetsfullhet og dyktighet i et kvart århundre.

Saxe blev boende på Røros til høsten 1911, da reiste han til sin gifte datter i Askvoll. Og der døde han den 18. august 1912 — 76 år gammel. Han blev gravlagt på Røros ved siden av sin hustru (31).

I j 1. Hos Saxe på Røros kom det så efter hvert noen representanter for det nye slektledd. Den første var *Jens Andreas*, født den 21. november 1879. Han var friluftsmann fra guttedagene, tok sin første fisk i 7-års alderen og lå ofte om sommeren på fisketur under åpen himmel og sov ved et bål i skogen.

Efter middelskoleeksamen gikk han på Trondhjems tekniske læreanstalt og blev uteksaminert på ingeniørlinjen i 1898. Og samme år fikk han midlertidig ansettelse ved Ofotbanens anlegg. I Victoriahavn — som Narvik het den gangen — var all ting ennå i sin vorden; det var rene nybyggerforhold der oppe. Våren 1899 blev Andreas Saxe overført til Narvik regulering, og under ledelse av en annen ingeniør stakk han ut alle gatene efter reguleringsplanen. Det bodde da knapt 200 mennesker på det område som nå er Narvik by.

For å øke kunnskapene var det vanlig at ingeniørene fra de norske læreanstalter tok et ophold ved en høiskole i utlandet, og Saxe studerte ved Polytechnikum i Zürich i 1901—02. Tiden blev også nyttet til mange utflukter i Sveits og en snartur i Nord-Italia.

Og fra nyttår 1903 blev han konstituert som stadsingeniør i Narvik, 23 år gammel. Det blev bygd hus, gater og kloakker — men da det så også skulde bygges kommunalt kaianlegg, blev det opprettet en kombinert fast stads- og havneingeniørstilling hvor Saxe til en begynnelse var assistent, men senere blev han selv ansatt i denne stillingen, og han hadde den i ti år, fra 1908 til 1917.

Den første «nybyggertiden» i Narvik blev tilbakelagt på noen få år, det kom innflyttere fra mange kanter, og byen vokste. Et år kom en ung Tromsø-dame, *Magna Louise Jacobsen* på

Stadsingeniør Andreas Saxe og hustru Magna født Jacobsen.

besøk, hun og Saxe blev hurtig kjent, og den 1. oktober 1905 blev de gift. Magna Jacobsen var født den 12. februar 1878. Familien vokste ganske raskt, det trengtes adskillig plass, og i utkanten av byen kjøpte de så en prektig tomt, ca. 4 mål villmark, hvor det i 1914 blev reist en pen og rummelig villa. Her stelte store og små med jord og have om sommeren, og om vinteren kom ryperne like inn til husveggen. Det var en idyll — og en lykkelig tid.

Jacob Johnsen Enebo f. i Dovre 1823, gårdbruker, † 1882

Marit Johannes-datter Enebo f. i Dovre 1825 † 1904

Morten Figenskau f. i Karlsøy 1826, gårdbruker † 1862

Leonore Lars-datter f. i Karlsøy 1828 † 1893

Johannes Jacobsen (Enebo) f. i Dovre 1854, kommunearbeider og tårnveker i Tromsø † 1937

Anna Indine Figenskau f. i Karlsøy 1855 † i Tromsø 1924

Foreldrene og besteforeldrene til Magna Louise Jacobsen som i 1905 blev gift med Jens Andreas Saxe, stadsingeniør i Narvik, senere på Notodden og i Ålesund. Hennes fars slekt var fra Dovre og Lesja. Mors slekt var fra Karlsøy; den består av Figenskau'er og Heggelund'er og kan følges tilbake til 1600-tallet.

Arbeidsforholdene var imidlertid blitt vanskelige efter at arbeiderpartiet hadde fått makten, partipolitikken grep inn i stadsingeniørens arbeid, og i 1917 sa Saxe op sin stilling. Det

var forresten med tungt hjerte han reiste derfra efter å ha vært med å bygge byen op gjennom 20 år.

En ny stilling fikk han straks som stadsingeniør på Notodden. Denne byen var jo enda nyere enn Narvik, og han fikk også her å gjøre med byregulering og meget annet som skal utføres i grunnleggelsens tid.

Familien trivdes i mange måter godt på Notodden, men de savnet sjø og fisk; og da stillingen som stadsingeniør i Ålesund blev ledig to år senere, søkte Saxe den, og fikk den. Til «Sunnmøres hovedstad» kom han så høsten 1919 med hustru og en barneflokk på syv.

Også i Ålesund var det nok av oppgaver å ta fatt på. Det var ganske visst gått 15 år efter storbranden og byen var gjenopbygd, men enda var det en mengde ting som ventet på å bli utført. Og personalet var lite, så arbeidspresset blev stort. Men den ene oppgaven blev løst efter den annen, og da Saxe i 1939 fylte 60 år bragte Ålesunds-avisene en oversikt over alt det som var utrettet under stadsingeniørens ledelse i de 20 år han hadde vært der: byutvidelse og regulering av de nye bydeler, utvidelse av vannverket med en utgift av en million kroner, modernisering av gater og kloakksystem, motorisering av brandvesenet, anlegg av parker og gatebeplantninger, bygging av lange, nye kaier osv. Og pressen sa sin mening om stadsingeniøren: «En arbeidets mann som aldri har spart sig. Sin stilling har han røktet samvittighetsfullt og dyktig, og blandt medarbeidere og underordnede nyter han den største respekt og sympati.»

Hver sommer har familien bodd på landet på Vasstrand, hvor noen rum har stått til rådighet i vannverkets hytte. Her er skog og bær og fiskevann og godt å være. — I en så stor familie kom naturligvis svært meget til å avhenge av husmoren. Og Magna Saxe fylte sin plass på en sjelden måte; hun var utrettelig i sin arbeidsomhet og sin omsorg for store og små. Med sitt lyse sinn, sitt hjertensgode vesen og sin store hjelpsomhet vant hun sig venner alle vegne. I Ålesund var hun i

en del år et aktivt medlem av tuberkuloseforeningen som hun omfattet med stor interesse. Og det var et stort tap for familien at den mistet henne — hun døde under et besøk i Arendal den 12. september 1936, i en alder av 58 år. Og blev gravlagt på den nye vakre kirkegården i Ålesund. (32)

1 k 1. Som før nevnt var barneflokket hos Saxe i Ålesund ikke så liten. De seks eldste kom til verden i Narvik. Først var det *Marit*, født den 29. mars 1906. Etter middelskoleeksamen gikk hun på handelsskole og hadde derefter forskjellige småposter, inntil hun i 1928 gikk inn i sykepleien. Blev utdannet ved Akers sykehus og har med kortere mellomrum vært der hele tiden. Hun nyttet en sommerferie til å gjøre en reise gjennom Danmark, og en annen sommer til å ta en ferietur til Paris.

1 k 2. Den neste var *Ludvig* (den tredje med dette navnet), født i Narvik den 20. mai 1908. Etter artium arbeidet han på mekanisk verksted i Ålesund og gikk så inn på skibs- og maskinlinjen ved Norges tekniske høiskole, hvor han tok eksamen i 1933. For å få praksis hadde han da en vinter vært motormann ombord på en fiskerbåt som gikk mellom Island—Grønland og England. Som ingeniør blev han ansatt ved Liaaens mekaniske verksted i Ålesund, arbeidet et år ved Burmeister & Wains maskin- og skibsbyggeri i København og fortsatte som avdelingsingeniør hos Liaaen hvor han bygde de første helt igjennem norsk konstruerte dieselmotorer. I 1939 blev han skibs- og maskininspektør for Saltens, Helgelandske og Torghattens dampskibsselskaper med bopel i Bodø.

Ingénieur Ludvig Saxe.

Veterinær Bjarne Saxe med sin hustru Elisabeth født Jensen og lille Anniken.

1 k 3. Tredjemann i rekken var *Bjarne*, født i Narvik den 21. august 1909. Efter artium drog han i 1928 til København hvor han studerte i seks år ved Den kgl. veterinær- og landbohøjskole. Norges veterinærhøiskole var da ennå ikke åpnet. I en sommerferie deltok han i en fire måneders fiskeekspedisjon efter kveite ved Vest-Grønland. Og i 1934 begynte han sin dyrlægepraksis, først i Ålesund, og fra 1936 i Risør, hvor han også er kontrollveterinær. I det militære er han utskrevet veterinærlojtnant.

Som så mange andre norske i København slapp han ikke uforlovet hjem; og den 12. juni 1937 blev han gift i Ålesund med *Laura Elisabeth Jensen* fra Aarhus. Det er ganske pussig: slektens eldste var fra Aarhus, og denne fru Saxe av det yngste slektledd kommer fra samme by. Født den 26. august 1911 (foreldre gassverksbestyrer Frederik Jensen og hustru Anna Kirstine, født Sørensen). Hun var utdannet som sykepleierske i Helsingør.

1 l 1. Og hjemme hos disse to finner vi det aller yngste skudd på Saxe-stammen: deres datter *Anniken*, født i Risør den 6. februar 1938. Andre data foreligger ikke hittil om henne.

1 k 4. Den fjerde i søskenflokket fra Narvik var *Kirsten*, født den 29. desember 1910. Efter middelskoleeksamen var

Marit, Kirsten og Anna Marie (Lita) Saxe.

hun et år hos sin mors familie i Tromsø. Så lærte hun stenografi og fikk kontorpost i Ålesund, gikk senere på handelsgymnasium, hadde kontorpost i Molde og blev i 1939 ansatt ved et arkitektkontor i Oslo.

1 k 5. *Johannes Enebo* (Jon) blev født den 29. november 1912. Efter artium begynte han å studere medisin, men slo så om og gikk i 1938 inn på Norges tekniske høiskole som student på bygningslinjen.

1 k 6. *Jens Andreas* blev født den 19. september 1916; han har tatt artium og arbeidet flere år på verksted med henblikk på utdanning som maskiningeniør.

1 k 7. *Anna Marie* (Lita) er den eneste av barna som ikke er født i Narvik, hun så dagens lys på Notodden den 13. desember 1918. Hun har tatt middelskoleeksamen, gått på husmorskole og handelsskole og har styrt huset hjemme. — Dermed har vi nevnt alle barna til stadsingeniør Saxe i Ålesund.

1 j 2. Og så vender vi tilbake til skoginspektørens hus på Røros. Her var det en liten pike *Louise*, som blev født den 25. januar 1881, hun blev bare to dager gammel.

1 j 3. Den neste i søskenflokket var *Ludvig Nikolai*, født på Røros den 13. september 1882. Femten år gammel kom han inn på gymnasiet i Trondheim, og der interesserte han sig særlig for samfunnsavisen. Bodde størsteparten av tiden i hjemlige forhold hos sin onkel kjøpmann Nicolay Klinge.

I 1900 blev han student og kom til universitetet i Oslo, og der blev han straks medlem av studentersamfundet og studentersangforeningen. Sommeren 1902 var han med på sangerferd rundt hele det sydlige Norge og derefter på studentertur helt nord til Kirkenes. Det lå reiselyst i blodet; i sommerferiene drog han omkring på forskjellige kanter av landet, og et år tok han sammen med en god venn en tur til Holland og Tyskland. Hele bagasjen fikk plass i en ryggsekk, og reisen foregikk dels i fjerde klasses jernbanevogn og dels til fots opover langs Rhin. Utgiftene blev dekket ved reisebrev til forskjellige aviser. — I 1905 var han med i studenterkoret som drog på sangertog til Amerika — en herlig opplevelse.

Efter å ha tatt juridisk embedseksamen i 1906 gled så Ludvig Saxe inn i journalistikken. Både som gymnasiast og student hadde han forresten jevnlig vært i forbindelse med trykksverten, han hadde skrevet vers og artikler og reisebrev. Et par Rørosrevyer laget han også, og videre kan det kanskje nevnes at han stiftet et par folkeakademier.

Nå fikk han fast ansettelse i «Landsbladet» i Oslo. Utferdslysten lot sig imidlertid ikke dempe; i 1909 var han noen måneder i England, og i 1911 drog han på langreis ut i den vide verden. Da la han nemlig avsted på en 2-årig verdensomseiling med det formål å besøke landsmenn i alle verdensdeler og bidra til å styrke samholdet mellom dem og hjemlandet. Han reiste med to tomme hender, men greide utgiftene ved hjelp av penn og litt talegaver — slik som han har gjort ved alle sine reiser. Han arbeidet for Nordmanns-Forbundet og skrev i aviser, holdt lysbilledforedrag alle vegne — bl. a. en vinter i Amerika og en vinter i Norge efter hjemkomsten; ved et av disse fore-

Redaktør Ludvig Saxe og
hustru Doris født Lund.

dragene var kong Haakon til stede. Og i 1914 gav han ut boken «Nordmænd jorden rundt».

Da verdenskrigen brøt ut, drog han som korrespondent først til Tyskland og straks etter til Belgia. Så hjem på foredrags-turné. I 1916 gikk veien til Nord-Afrika hvor han blev et par måneder; og derfra til det skjønne Frankrike hvor oppholdet kom til å vare et par år. Han bodde størsteparten av tiden i Grenoble og skrev stadig hjem til en rekke aviser som han sendte stoff gjennom «Saxes korrespondansebyrå» i Oslo. Ved fredsslutningen blev kursen igjen satt hjemover, og etter å ha vært redaksjonssekretær i «Ørebladet» en kort tid i 1919 blev han tilbudt stillingen som redaksjonssekretær i «Verdens Gang», og der arbeidet han så i fire år til bladet sluttet.

I 1922 kom denne vidvankende person omsider i havn efter sin lange omflakking — den 24. august blev han nemlig gift i Ullern kirke med *Doris Marie Berthea Lund*. Hun var født i Oslo den 7. februar 1889, og før hun giftet sig hadde hun hatt post bl. a. ved Oslo telefonanlegg. Disse to bygde så straks et lite hus, «Veslestua» på Heggeli i Vestre Aker.

Helt rolig blev de nå ikke sittende. Først var det en bryllupsturné til Paris, så foredragsreiser omkring i Norge efter at «Verdens Gang» var gått inn. I 1921 hadde Ludvig Saxe deltatt i verdens-

pressekongressen i Honolulu — som representant for Norsk Presseforbund, men vesentlig på egen bekostning — og nå holdt han Hawaii-foredrag først i Geografisk Selskap hvor kongen var til stede, derefter adskillige ganger i Oslo og så på mangfoldige steder rundt omkring i landet. Som en nyhet innførte han Hawaii-musikk og dans av «hulapiker» ved foredragene. Samme høst kom nye foredrag — om Tutankamon. Og i 1926 drog omstreiferen og hans hustru til Syd-Amerika for å besøke utvandrede nordmenn; dette førte til en lang rekke «solskinns»-foredrag med lysbilleder og tango, dans og musikk så aulaen og andre av Oslos største lokaler blev fylt 9 ganger. I 1927 var L. S. en tur i Algeriet og laget ennå et foredrag på samme måten, men dette blev det siste, da helbreden sviktet. Senere har det bare vært et og annet kåseri i kringkastingen. — Ved nyttår 1924 blev han tilbudt stillingen som redaktør av Nordmanns-Forbundets tidsskrift, og arbeidet her har senere vært hans hovedbeskjeftigelse.

Hans Nicolay Lund f. på Moss 1818, kjøpmann, † i Kristiania 1861

Caroline Dorothea Petersen f. i Holstein 1822 † i Kristiania 1907

Nils Kittilsen f. i Solum 1834, bruks-eier i Skien † 1908

Karen Berthea Hansen f. i Solum 1842 † 1905

Carl Joachim Lund f. i Kristiania 1860, generalagent, † 1935

Anna Karine Kittilsen f. i Skien 1864 † i Oslo 1931

Foreldrene og besteforeldrene til Doris Lund som i 1922 blev gift med redaktør Ludvig Saxe i Kristiania. Hennes fars slekt kom fra Slesvig og Holstein; oldefaren flyttet til Moss hvor han oparbeidet en større bedrift. Morens slekt er fra Telemark og kan følges tilbake til Steinodd på Folkestad som blev født omkring 1340 (se Hitterdalsboken av O. H. Holta).

Men også i presseorganisasjonene har han vært meget interessert; i Oslo Journalistklubb var han styremedlem et par år, i Oslo Redaktørforening har han vært sekretær siden stiftelsen, senere også i Norsk Redaktørforening, og i Norsk Presseforbund har han vært sekretær siden 1920. Der skrev han en jubileums-

bok, «Norsk Presseforbund i 25 år», og redigerte et par biografisamlinger «Pressefolk» m. m. Han blev også generalsekretær ved det nordiske pressemøte i Norge 1930 og ved Den internasjonale presseunions kongress i Norge to år senere. Efter det nordiske møte fikk han et kaffeservise i sølv som gave fra norske deltagere og andre gaver fra de svenske og danske. For øvrig er han tildelt St. Olavs medaljen for sitt arbeid med å knytte utvandrede nordmenn til hjemlandet; han har fått ridderkorset av Dannebrog og Finnlands Vita Ros for sin virksomhet i presseorganisasjonene og er blitt fransk Officier d'Académie på grunn av korrespondanser og foredrag om Frankrike (33).

Men det var nok hans gode hustru som heller skulde hatt påskjønnelse. På mange vis hjalp hun sin mann i arbeidet samtidig som hun stelte hus og have på en ypperlig måte. Med sitt strålende humør og sitt varme hjerte skapte hun alltid solskinn omkring sig. Og det var hennes største glede å gjøre andre glad, derfor tok hun også del i forskjellig sosialt arbeid. Barn og dyr og blomster var hennes gode venner; hennes sorg var at hun ikke selv hadde noen små. — Nå har hun i mange lange vinterkvelder sittet tålmodig med et håndarbeid og funnet sig i at slektshistorien er blitt skrevet; derfor blir den også til-egnet henne — med takk for alt. Og denne lille boken får da være hennes «barn» — i den skal hun leve videre en stund frem igjennem slekten og tiden.

I j 4. I hjemmet på Røros kom så *Louise*, født den 14. september 1884. Hun var bare 6 år da moren døde. Men da hun var ferdig med middelskolen og hadde vært ute en vinter for å lære husstell, overtok hun selv stillingen som husmor hjemme da hun var 17 år gammel. Og denne stillingen beholdt hun i ti år. I disse årene deltok hun meget i forskjellige foreninger og i et blandet sangkor, hun var med ved mange basarer og andre tilstelninger, spilte amatørkomedie osv. Og i denne tiden fikk hun en god venn i *Olaf Andreas Jespersen* som også var sanger

Louise Saxe Jespersen.

og blandt de første i ungdomsflokken. Han var født i Stavanger den 14. november 1881 og var nå apotekbestyrer på Røros. Disse to blev vidd i Røros kirke — på brudens fødselsdag i 1911. Jespersen hadde da nettop fått stilling som bestyrer av Askvoll apotek i Sunnfjord, og dit flyttet de i september 1911. I Askvoll blev de så boende i syv år. Det var et ganske værhardt sted, og det blev ikke anledning til så stor omgang. Skoginspektør Saxe kom ganske visst fra Røros for å bo hos dem, men han døde allerede et halvt års tid

efter. Imidlertid ankom først *en* liten gutt og snart efter en til, så det blev livligere i huset. Og sangen og musikken blev holdt ved like — duetter til fruens akkompagnement. Allikevel var det nok mangen gang en påkjenning å bo der, særlig i de lange regnfulle høst- og vintermånedene.

I 1919 flyttet familien til Østlandet hvor Jespersen først hadde noen vikariater før han blev utnevnt til apoteker i Stokke ved Tønsberg. Der var han også i syv år og blev så apoteker i Moelv på Hedmark. Her døde han plutselig den 2. september 1931, knapt 50 år gammel. Han blev kremert i Oslo og urnen blev satt ned på Tilfredshet gravlund i Trondheim. — Til denne byen flyttet også hustruen kort tid efter med sine to gutter, bl. a. fordi hun gjerne vilde bo i nærheten av sin bror Olaf, men snart efter døde han også, og familien drog da i 1937 til Oslo og slo sig ned der.

Allerede på Askvoll begynte Louise Saxe Jespersen å drive litt litterær virksomhet, og senere har hun jevnlig skrevet i ukeblad og aviser. Dels har det vært artikler av kulturhistorisk innhold, dels skildringer av særpregede menneskers skjebne, ofte i novelleform, og dels har det vært opsett om husmorens arbeid og dagens spørsmål. — På alle de steder hvor hun har

bodd har hun også — med sin aktive innstilling — deltatt ivrig i foreningslivet, særlig i sanitetsforeningene hvor hun til dels har vært formann; videre i Marialosjen, i den kirkelige fattigpleie, i Kristelig social klubb og i Rørosforeningen i Oslo.

To barn: Kåre Saxe Jespersen, født i Bergen den 16. januar 1913. Utdannet på maskinlinjen ved Trondheims tekniske mellemskole. Bilmekaniker. — Helge Saxe Jespersen, født i Askvoll den 21. desember 1915. Artium og handelsgymnasium i Trondheim, ansatt i tollvesenet.

I j 5. Den neste i rekken på Røros var *Olaf*, født den 30. juni 1886. Allerede som gutt viste han utpreget musikalske anlegg, og han tilbragte de fleste av sine fristunder ved pianoet. Da han var femten år gammel kom han inn på Trondhjems tekniske læreanstalt, og der blev han ferdig som arkitekt fire år senere. Så arbeidet han et års tid som arkitekt på Røros, men flyttet i 1907 til Trondheim igjen, og siden blev han boende der så lenge han levde.

Til en begynnelse hadde han post hos en arkitekt, men i 1910 kom han i kommunens tjeneste, først ved stadskonduktørens kontor og fra 1914 ved stadsarkitektkontoret, og der var han til dette kontoret blev oppløst i 1926. Så blev han bestyrer for arbeidet med vedlikehold av kommunens bygninger, og ikke minst i denne stillingen gjorde han en betydelig innsats. Han fikk bl. a. til opgave å ominnrede Trondhjems tekniske læreanstalts bygning som skulde bli rådhus, og dette langtfra lette arbeid utførte han på en meget dyktig måte. Videre ominnredet han et eldre kinematograflokale til lydfilmteater, og det siste han fikk å gjøre var å bygge om byens gamle rådhus til folkebibliotek. Den løsning som han fant på denne opgaven blev av alle fagfolk ansett som meget vellykket og godt gjennomarbeidet. Og under dette arbeid tok han pietetsfullt vare på rester fra Olavskirken som man kom over under gravningen. — I anledning av denne siste ombygging gjorde han sammen

Arkitekt Olaf Saxe.

med flere andre representanter fra Trondheims kommune en studiereise til nabolandene. — For foreningen «Det gamle og det nye Trondhjem» utførte han en rekke opmålingsarbeider, bl. a. opmåling og optegning av Stiftsgårdens planer og fasader. — Olaf Saxe var varmt interessert for sitt arbeid, og det blev senere skrevet om ham, at han var ualmindelig dyktig og nidkjær i sitt fag, med et praktisk grep på tingene; dessuten var han overmåte samvittighetsfull. Et sted blev det sagt at «alle de betydelige og meget krevende arbeider

som han utførte på en så fortreffelig måte bragte ham sterke lovord så vel fra kollegers som fra de kommunale myndigheters side».

Utenom arbeidet var det musikken som fylte ham. Han eide et dypt musikalsk sinn; selv spilte han meget godt både piano og fiolin, og en tid spilte han også fløite. Han eide et godt flygel, hvor han tilbragte mange av sine beste stunder, og han dyrket fiolinen bl. a. i orkester og i et kammermusikk-ensemble sammen med gode venner. Dessuten komponerte han også litt i all stillhet. Noe annet som han la sin elsk på var fotografering, og han gav sine bilder en kunstnerisk utførelse som innbragte ham premier i konkurranser. Han var en av de få her i landet som arbeidet med farvefotografering og stereoskopbilder, og han hadde mange usedvanlig vakre resultater fra sine sommervandringer i Trøndelag og Mørefjellene.

Efter verdenskrigen var det jo mange her hjemme som ydet hjelp til trengende i de land som var utpint etter krigen, og Olaf Saxe tok sig av flere østerrikere som han understøttet i årevis. Han var også selv flere ganger i Wien, og da nyttet han flyvemaskin gjennom Mellem-Europa — han var visst den første av slekten som reiste luftveien.

I de siste årene hadde han en hyggelig ungkarsleilighet oppe i Stenberget med en enestående utsikt over byen og fjorden. I 1932 blev han syk og døde under et opphold i Oslo den 1. august samme år, bare 46 år gammel. Han blev kremert i Trondheim, og ved bisettelsen spiltes en av hans egne komposisjoner, en vakker og stemningsfull vuggeviser; denne blev like efter trykt og utgitt i Trondheim. Urnen blev satt ned på Tilfredshet gravlund — ved siden av Olaf Jespersens urne.

Olaf Saxe var en skjønnhetsdyrker, en lun og stillfarende mann som alltid spredte hygge og harmoni omkring sig — et nobelt menneske (34).

1 j 6. På Røros var det enda en liten gutt, *Johannes*. Han blev født den 27. september 1889 og døde allerede den 24. februar 1891. — Med dette har vi nevnt alle barna til skoginspektør Saxe.

1 i 5. Så vender vi tilbake til søskenflokket hos prostet i Flekkefjord og kommer til den femte i rekken, *Oluf Andreas Laurentius*. Han var som de andre barna født på prestegården i Kvinesdal, og han kom til verden den 12. desember 1838. Først gikk han på borgerskolen i Flekkefjord, men 16 år gammel kom han i 1854 til Kristiania for å gå på Nissens skole. Både Oluf og hans eldre bror Jens, som blev student samme år, bodde hos «tante Elisa» i et lite en-etasjes hus i Nedre Vollgate. Denne tanten var enke efter prokurator Peder Saxe, en yngre bror av prostet i Flekkefjord.

Oluf blev student i 1858. Da han hadde en prektig sangstemme, blev han medlem av studentersangforeningen, og likesom sin eldre bror Ludvig deltok han i sangerfesten i Arendal i 1859. Ludvig sang annen tenor og Oluf annen bass. Fra Arendal reiste brødrene hjem til Flekkefjord på besøk; de sang duetter, og det blev sagt at disse to alene sang kraftigere enn hele Flekkefjords sangforening.

Allerede som student fikk Oluf en lærerpost, først en kort tid

ved borgerskolen i Flekkefjord og fra 1861 ved Nissens skole; han underviste småguttene, og dette likte han så godt at han beholdt posten så lenge han var i Kristiania. Men studiene blev ikke forsømt, og i 1865 tok han den teoretiske og i 1867 den praktiske del av teologisk embedseksamen. Hans prøvepreken vakte oppmerksomhet og blev omtalt som helt fortrinlig.

I 1850- og 60-årene gikk det en sterk vekkelse gjennom den norske kirke, og ikke minst de teologiske studenter blev grepet av den. En stor del av prestene hadde inntil da vært påvirket av Grundtvig, men den nye bevegelse hevdet strengt den rene lutherske lære og falt nærmest sammen med haugianernes synsmåte. Lederen for denne bevegelsen var professor Gisle Johnson. Oluf Saxe kom til å bo hos ham og blev som en sønn i huset; senere blev han også hans svigersønn.

Oppe på Hamar åpnet Herman Anker og Olaus Arvesen ved denne tiden — i 1865 — den første norske folkehøiskole, Sagatun. Den blev ledet i Grundtvigs ånd: her var det en lys og folkelig tone, og sagaromantikk blandet sig med udogmatisk kristendom. Dette stemte ikke med opfatningen hos dem som holdt på den ortodokse lære, og som en motvekt mot grundtvigianismen besluttet statsmyndighetene å legge et lærerseminarium på Hamar. Det begynte sin virksomhet i 1867; som bestyrer blev ansatt Nils Hertzberg og som annenlærer Oluf Saxe. På Hamar blev det nå liv og bevegelse — stedet blev et knutepunkt for kampen mellom de to åndsretninger. Og striden stod både i pressen og på offentlige møter. En tid gikk det slik at Anker holdt offentlige foredrag annenhver uke og Saxe annenhver uke, som regel med diskusjon etterpå, og denne kunde være ganske skarp. Byens største lokale var fullt og vel så det; interessen var stor, og befolkningen var delt i to partier. Først var det de kirkelige og religiøse spørsmål som blev debattert, senere var det spørsmål vedkommende skolen; Sagatun-folkene holdt på den «frie» undervisning, mens seminariets folk holdt på folkeskolen og en utvikling av den.

I denne fokehøiskolens gullalder var Bjørnson ofte på besøk på Sagatun og holdt foredrag der. Første gang i 1869, og da besøkte han også seminariet. Saxe hadde overtatt sangundervisningen på seminariet og fått i stand et meget godt kor (som også sang ved mange tilstelninger i byen og enkelte sommerkvelder på havnen). Da Bjørnson kom, møtte alle elevene både fra Sagatun og seminariet frem på bryggen, og koret hilste dikteren med «Ja, vi elsker». Dagen etter var Bjørnson, lærerne fra Sagatun med flere budne til frokost hos Hertzberg. Arvesen har selv skildret dette slik: «Hertzberg holdt en skjønn tale for hedersgjesten, og så blev sidedøren åpnet. Der stod alle seminarelevne med sin sangmester Saxe i spissen. Med veldig klang og i utmerket samsang tonte nå Bjørnsons herlige dikt «Brede seil over Nordsjø går» inn over forsamlingen. Dette blev en høitidsstund, den skjønneste jeg ennå har oplevd i noe selskap.» Bjørnson var sterkt grepet og blev henrevet til en av sine mest høistemte taler om Norges fremtidshåp.

Forholdet mellom Bjørnson og Saxe var nå ikke alltid fullt så harmonisk. Striden om folkehøiskolen førte til at Sagatunvennene i 1872 fikk i stand et tre dagers diskusjonsmøte i universitetets festsal i Kristiania. Det var fullt hus. Bjørnson var en av hovedtalerne, men Saxe — som stod på den motsatte siden — viste sig også her som en slagferdig debattant. — Bjørnson og Saxe vekslet også brev gjennom flere år. Det var alle de aktuelle stridsspørsmålene som blev drøftet. Her gav Bjørnson på sin fyndige måte stadig uttrykk for hvor uenig han var med Saxe, men i et av brevene heter det: «Personlig er De mig kær, ja meget kær, dette er sant for Gud. Jeg kunde ønske meget Dem angående.»

I denne tiden drev Saxe en del litterær virksomhet, idet han sammen med en annen redigerte «Gammelt og nytt. Et tidsskrift til opplysning og opbyggelse» (1872—76).

Til tross for alt han stod oppe i, fikk jo Oluf Saxe også tid til litt privatliv. Den 31. oktober 1871 blev han i Gamle Akers

kirke vidd til *Wilhelmine Christiane Johnson*, datter av professor Gisle Johnson og hustru født Dybwad. Hun var født den 3. januar 1851. Men samlivet blev kort, idet hun døde allerede den 30. oktober 1872 under en nervefeberepidemi som da gikk på Hamar. Straks i forveien var også deres lille gutt død, og han blev gravlagt sammen med moren. — Olufs søster Anna kom da til Hamar og bodde hos ham inntil hun selv avgikk ved døden et halvt år senere. I denne tiden bodde også broren Ludvig — som var forstmann — der oppe; han bodde hos Oluf i de årene han var på Hamar, fra 1869 til 1874.

Bestyreren av Hamar seminar, N. Hertzberg, blev i 1873 ekspedisjonssjef i Kirkedepartementet (han blev senere statsråd i det Selmerske ministerium), og Oluf Saxe blev da ansatt som bestyrer. Seminariet bodde til leie i en forretningsgård i byen, men Saxe tok sig kraftig av å skaffe eget hus. En vakker tomt med utsikt over Mjøsa blev kjøpt på Holset, som da lå utenfor byen, og Saxe var med på å utarbeide planene for den nye bygning med bestyrerbolig og parkanlegg, og han tilså byggearbeidet. I 1877 var det innflytting, og Saxe fikk da som gave et nøttestes møblement til den største stuen.

Alle vidnesbyrd går ut på at Oluf Saxe var en fremragende lærer. I en artikkel heter det: «Hans undervisning gikk kvikt, med en blanding av humor og alvor. Hans dype kristelige sinn, den lykkelige forening av kraft og mildhet som preget all hans ferd, hans friske glede og hans tankeklarhet gjorde ham til en ualmindelig rikt utrustet lærerpersonlighet, som måtte øve en sterk og varig innflytelse på sine elever. Navnlig som religionslærer står han som en av de ypperste vår skole noensinne har hatt.»

Striden om kirke- og skole spørsmålene blev i pressen ført dels i kirkelige blader og dels i den lokale avis Hamar Stiftstidende. Her hadde Olaus Arvesen vært redaktør siden 1866. Etter hvert blev også politiske spørsmål trukket inn, særlig efter at Bjørnson i en rekke foredrag på Sagatun var begynt å agitere for den

almindelige stemmerett og for republikken. Saxe skrev mange innlegg i bladet, men redaktøren selv fikk jo alltid det siste ord. En gang skrev Saxe i en artikkel: «Jeg begjærer i det av Dem redigerede offentlige blad innført en protest mot Deres egen redaksjonsvirksomhet!» Dette kom inn, men med en innledning fra Arvesen på 2 spalter og ledsaget av 8 redaksjonelle notiser. Den politiske strid blev stadig heftigere, og i 1872 blev Arvesen sagt op som redaktør av avisen. Straks efter begynte han sitt eget blad, Oplandenes Avis, mens Saxe — anonymt — overtok redaksjonen av Hamar Stiftstidende som han ledet i fire år. Og i denne tiden skrev han en mengde artikler om politiske og kommunale spørsmål. Han satt også i bystyre og formannskap.

Slik gled Saxe inn i det politiske liv. Ved stortingsvalget i 1876 blev han valgt til suppleant og i 1879 til representant for Oplandsbyene. Og han blev gjenvalgt både i 1882 og 1885. På Stortinget blev han ikke valgt inn i kirke- og skolekomiteén hvor han rettelig hørte hjemme, men i gasje- og pensjonskomiteén. Det parti han tilhørte var i minoritet når det gjaldt politiske spørsmål i denne tiden, men Saxe deltok livlig i debattene, og det heter i en artikkel om ham: «Som politiker utmerket han sig ved frimodighet og en urokkelig ro. Hans standpunkt var fast og klart, han forsvarte det med stor sindighet og fryktløshet, og hans elskverdige humør virket forfriskende. Han hadde mange motstandere, men ingen uvenner.» Hans meningsfeller valgte ham til å holde talen for fedrelandet ved en fest som deltagere i det konservative landsmøte holdt i Sandvika i 1887, og han var også ordfører for de konservative tingsmenn ved en fest som i 1888 blev holdt for disse menn på Tivoli i Kristiania.

Samme høst blev Oluf Saxe utnevnt til sogneprest i Vang og stiftsprost i Hamar. Han sa da fra sig gjenvalg til Stortinget og flyttet med sin familie ut til den vakre prestegården som ligger like utenfor Hamar. Han var den 12. august 1878 blitt gift for annen gang — i Tingvoll — med *Ingeborg Wilhelmine Birgitte*

Stiftsprost Oluf Saxe og
hustru Wilhelmine født
Mohr.

Mohr. Hun var født den 25. september 1843 og hadde tidligere vært gift med distriktslæge i Lyngen Wilhelm Andreas Grimelund (1842—76). Disse hadde en sønn, Wilhelm Andreas Grimelund, som var født 1876 og som døde på Hamar 14 år gammel i 1890.

I alle de år Saxe var på Hamar var han meget virksom i menigheten; han holdt ofte preken i kirken og dessuten bibellesninger, var med i misjonsarbeidet og den kirkelige fattigpleie, gikk meget i sykebesøk osv. Men først og fremst interesserte han sig for katekisme-undervisningen. Som religionslærer var han tidlig blitt klar over at Pontoppidans gamle forklaring ikke lenger svarte til tidens krav, og han skrev en ny forklaring som vakte opsikt og blev betegnet som banebrytende. Den blev trykt i 1884 og kom efter forfatterens død i nytt oplag ved biskop Bang. Videre skrev han en veiledning for lærere: «Katekismus undervisningen. En ledetraad til oppbyggelig undervisning i skole og hjem.» Også denne vant stor anerkjennelse, den var i to deler og blev trykt i 1886 og i 1889.

Midt i all denne virksomhet døde Oluf Saxe plutselig den 10. mai 1889 — bare 51 år gammel — kort tid efter at han var flyttet til Vang. Og han blev gravlagt under en deltagelse som man aldri hadde sett make til på Hamar. Senere har venner

og elever reist en minnestøtte på graven, og et maleri av ham henger i Vang kirke.

Som rimelig kan være blev det skrevet mange vakre minneord ved hans død. Et sted heter det: «Med ham er tapt en betydelig og mangesidig kraft i vårt offentlige liv, særlig i skole og kirke, og en personlighet fra hvem det gikk ut gode og kraftige impulser til alle som kom i berøring med ham.» Og Aftenposten skrev: «Om ham kan det med sannhet sies at han var en av Norges beste sønner.»

Hans hustru født Mohr var vokset op i Tingvoll i Nordmøre hvor faren var prost. Selv var hun den eldste i en stor barneflokk, og da hun var 13 år gammel mistet de sin mor, så hun måtte på mange måter ta sig av sine mindre søsken. De hadde guvernante i huset og lærte bl. a. adskillig sprog, både tysk, fransk og engelsk; faren snakket ofte tysk med barna fra de var små. Flere ganger gjorde hun reiser over Dovre til Kristiania på vinterføre; det var kolde turer over fjellet.

Frederik Christian Wilhelmine Clau-
Mohr f. i Køben-
havn 1791, organist
på Moss, † i Kri-
stiania 1850

sen f. i Køben-
havn 1787 † på
Moss 1836

Rasmus Giøde
Søegaard f. i Kø-
benhavn 1772,
sorenskriver i Val-
dres, † 1851.

Ingeborg Birgitte
Munch f. i Ringe-
bu 1774, † i Val-
dres 1847.

Jacob Andreas Mohr f. i København
1813, prost i Tingvoll † 1884

Wilhelmine Fredrikke Søegaard f. i
Vågå 1815, † i Tingvoll 1857

Foreldrene og besteforeldrene til Ingeborg Birgitte Wilhelmine Mohr som i 1878 blev gift med Oluf Andreas Laurentius Saxe, seminarbestyrer på Hamar, senere stiftsprost. Hennes fars slekt kan føres tilbake til Johan Jacob Mohr som blev født i Tyskland i 1718.

Wilhelmine Mohr tok så eksamen som guvernante og hadde en tid post på prestegården i Vikedal i Ryfylke. Senere utdannet hun sig som diakonisse i Kristiania, og hun var blandt de første som sammen med Cathinka Guldberg tok op sykepleiarbeidet i Norge. Hun var diakonisse i syv år og elsket denne gjerningen.

Som Oluf Saxes hustru kom hun i berøring med mange av tidens kjente personligheter. Hun var selv meget kunnskapsrik og intelligent, i besittelse av en utpreget humoristisk sans og en ikke så liten poetisk åre; bl. a. skrev hun — i manuskript — «Storting og småting», hvor hun skildret sin manns samtidige i tinget på en lun og pussig måte.

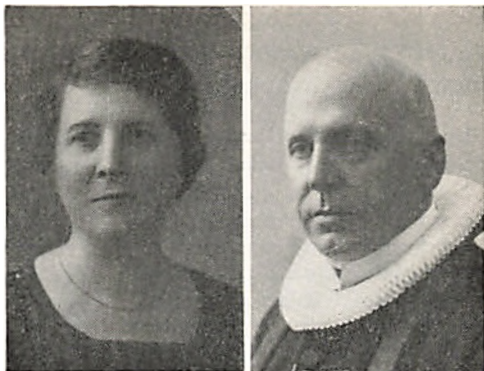
Efter Oluf Saxes død blev hans hustru og barn boende på Hamar til høsten 1900 da de flyttet til Kristiania. Her ofret hun sig helt for hjemmet. Senere opholdt hun sig i et par år (1906—08) i Tharandt ved Dresden, hvor en sønn da gikk på forstakademiet og en datter studerte musikk; de hadde en møblert leilighet og moren ledet husholdningen. Hun døde i Kristiania den 3. november 1913 og blev lagt til hvile på Vår Frelsers gravlund i Kristiania (35).

2 j 1. Som nevnt var stiftsprost Saxe gift to ganger. I sitt første ekteskap hadde han ett barn, *Jens Emil*, som blev født den 23. august 1872 og døde samme år den 28. oktober.

2 j 2. I sitt annet ekteskap hadde seminarbestyreren fem barn. Det eldste av dem var *Jens Andreas*, født på Hamar den 9. juni 1879. Han tok artium i 1898, og da han hadde utpreget interesse for sport, gymnastikk og friluftsliv, gikk han et år på krigsskolen før han begynte å studere. Det hadde da i flere år stått klart for ham at han skulde bli prest.

I studietiden var han medlem av både studentersamfundet og studenterforbundet, og da han likesom sin far hadde en prektig sangstemme, kom han straks med i studentersangforeningen. I 1902 deltok han i konsertturnéen rundt det sydlige Norge, og året etter var han på sangerferd til Uppsala. Ved siden av dette var han medlem av studenternes blandede kor og av en dobbeltkvartett, og dessuten spilte han cello i et privat lite orkester «Rytmeskulp» — så hans ungdomsår manglet ikke harmonier og tonebrus. — I dette orkestret traff han en ung

Garnisons- og sogneprest
Jens Saxe og hustru Lilly
født Poulsen.

dame, *Lilly Poulsen*, og disse to kom snart inn i et samspill for livet. Hun var født i Kristiania den 27. desember 1882, hun var meget musikalsk og hadde også en sjelden vakker stemme. Etter middelskoleeksamen hadde hun gått på handelsskole, men var nå hjemme hos foreldrene.

I 1904 tok Jens Saxe teologisk embedseksamen, med prakticum i 1905, og samme høsten blev han ordinert i Hamar kirke for å overta et vikariat som stiftskapellan i Hålogaland. Det var i Målselv han fikk sin første virksomhet som prest, men dette varte ikke lenge, for allerede i begynnelsen av 1906 blev han utnevnt til sjømannsprest i de hollandske havnebyer med Rotterdam som hovedstasjon.

Før han drog avsted giftet han sig i Kristiania den 5. februar 1906 — og det unge prestepar tok så sammen fatt på gjerningen i det nye land. De passet begge to fortreffelig til det arbeid som de var gått inn for — jevne, greie og elskverdige som de var, og med et lyst syn på livet.

Det varte ikke lenge før Jens Saxe gjorde et tiltak også utenfor sjømannsmisjonen. Sammen med en del andre fikk han i 1911 stiftet «Det norske forbund i Holland», en sammenslutning av norske menn og kvinner og av hollendere som interesserte sig for Norge. Saxe blev den første formann, og det blev en

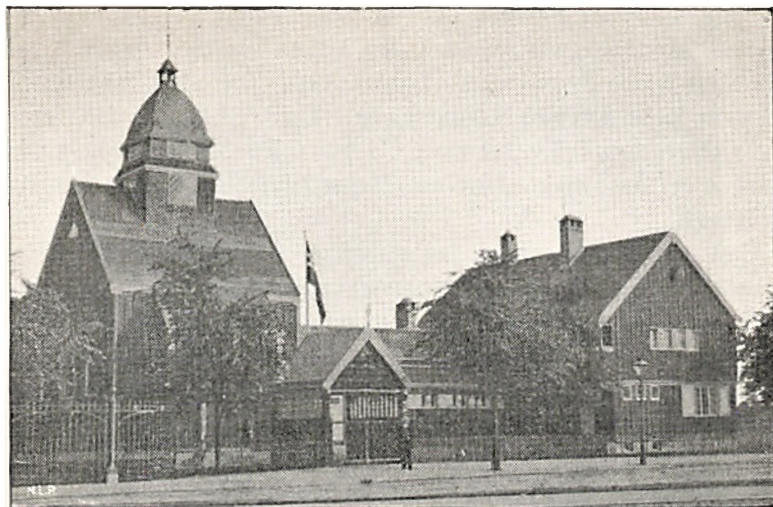
meget livskraftig organisasjon som jevnlig hadde sammenkomster og fester; formannen skrev også en sang som senere har vært foreningens «nasjonalsang».

Olaus Baastatinus Poulsen f. i Fredrikshald 1818, juveler, † 1865	Johanne Wilhelmine Augusta Schultze f. i Hamburg 1819	Hans Andersen, gårdbruker i Onsøy	Andrine Bredesdatter Lileng
Olaf August Poulsen f. i Fredrikshald 1847, læge i Kristiania † 1908	Hanna Amalie Lileng f. i Onsøy 1852 † i Kristiania 1937		

Foreldrene og besteforeldrene til Lilly Poulsen som i 1906 blev gift med Jens Andreas Saxe, sjømannsprest i Rotterdam, senere garnisons- og sogneprest på Horten.

Kort tid efter kom et nytt tiltak — hittil hadde sjømannsmisjonen bodd til leie, men nå opstod tanken om å få bygd en egen kirke med prestebolig. Og Jens Saxe gjorde tanken til virkelighet. I flere år arbeidet han med saken og opnådde i Rotterdam den meget store ting at bystyret avstod tomt for 99 år i byens egen park. I Norge fikk han samlet et betydelig pengebeløp, og bl. a. blev han tilsagt til audiens hos kong Haakon som tegnet et bidrag fra sig selv og dronningen, og våre landsmenn i Holland var også med på å reise den sum som trengtes. Arkitektene Arneberg og Poulsson laget tegning, og i juli 1914 — straks før verdenskrigen begynte — blev det vakre anlegg innvidd og overlevert i gjeldfri stand som gave til Den norske sjømannsmisjon. De brunbeisede trebygninger er holdt i gammel norsk stil, kunstnerisk utstyrt er de innvendig, og de virker som et lite stykke Norge der de ligger. Med dette har Jens Saxe reist sig et vakkert og varig minne. — Kort tid efter blev han utnevnt til ridder av Dannebrog og av Oranje-Nassau-ordenen.

Mens han var i Rotterdam skaffet han sig en god del gammelt hollandsk innbo, bl. a. en hel del klokker; og antikviteter satte han stor pris på. — Fra opholdet der nede kan også nevnes at

Sjømannskirken og presteboligen i Rotterdam.

han i flere år var korrespondent for en gruppe av skandinaviske aviser. — Den litterære evne var i det hele tatt fremtredende både hos Jens og Lilly Saxe, de skrev begge en mengde sanger og leilighetsdikt. Og evnen gikk i arv til barna; det kan nevnes at korrespondansen mellom mor og barn — når disse var bortreist — for en stor del foregikk på vers.

Men høsten 1922 vendte Jens Saxe med sin familie tilbake til hjemlandet etter nesten 17 års virksomhet ute. — Først bestyrte han i noen måneder det ledige Ås sognekall, og blev så i 1923 utnevnt til garnisons- og sogneprest i Horten. Her fikk han bl. a. bygd en pen og rummelig prestegård som blev overtatt av staten.

Hans virksomhet hjemme blev imidlertid kort. Sommeren 1927 reiste han i egenskap av garnisonsprest med panserskipet «Tordenskjold» til London hvor han deltok som liturg ved innvielsen av sjømannskirken. Derfra gikk turen til Rotterdam,

og der døde han plutselig den 29. juli, bare 48 år gammel. Det blev holdt sørgegudstjeneste i den kirken han selv hadde bygd. Så kom båren hjem med «Tordenskjold», og efter bisettelse i Horten kirke foregikk kremasjonen i Oslo. Han var den første av slekten som blev kremert. Urnen blev satt ned på kirkegården i Ås, hvor datteren Helga tidligere hadde fått sitt gravsted.

Det blev talt og skrevet mange vakre ord ved hans død. «Han kunde gjøre kirkens gudstjenester skjønne og tiltalende ved sine klare og veltalende prekener og ved sin enestående vakre sang og messe. Og han vant sig venner både som prest og menneske.» Med Jens Saxe sluttet den rekke av prester som hadde fulgt hverandre i slekten i seks generasjoner.

Lilly Saxe fortsatte å bo på Horten. Det var ikke så lett plutselig å stå alene med fire uforsørgede barn, men hun fikk det til å gå på en beundringsverdig måte. Hun hadde vært sin mann en trofast og verdifull medarbeider i sjømannsmisjonen, og det blev senere skrevet om henne: «Med sin vakre sang og musikk fylte hun leseværelset aften efter aften, og i sine friske og lune samtaler var hun ofte til stor opmuntring og glede både for unge og gamle sjømenn. I den koselige prestegården fant man åpne dører og hjemmets hygge. Og ikke få hadde på sine reiser den glede å bli fulgt av hennes forståelsesfulle og varmhjertede brev.» På Horten virket hun videre i menighetslivet, i menighetspleien og i misjonsforeninger hvor hun også ofte var formann; og i Oxfordbevegelsen var hun aktivt med. Men heller ikke hun kom til å leve lenge; hun døde den 22. oktober 1937, knapt 55 år gammel. Efter kremasjonen blev også hennes urne satt ned på gravstedet i Ås (36).

2 k 1. Det kom en barneflokk også i presteboligen i Rotterdam. Den eldste var *Gudrun* (Bitten), født den 21. november 1906. Hun tok artium der nede og gikk siden på husmorskole i Horten. Reiste så i 1926 til Hamburg hvor hun studerte sang og ut-

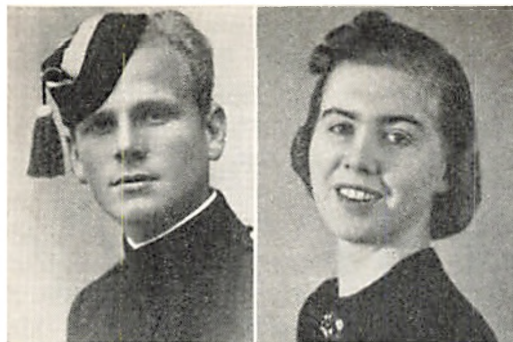
dannet sin prektige stemme. Men en tid efter farens død kom hun tilbake til Norge, lærte stenografi og maskinskrivning og hadde kontorpost i Oslo i noen år. Så blev hun i 1939 ansatt ved den norske legasjon i Berlin. — Hun er ualmindelig sprogkyndig, idet hun taler og skriver fem sprog.

2 k 2. Den neste var *Oluf Andreas Laurentius*, født i Rotterdam den 27. september 1908. Efter skolegang forskjellige steder kom han inn i gymnasiet på Horten, var formann og redaktør i gymnasiesamfundet og russeformann i 1928. Her stiftet han også Hortens kristelige ungdomsforenings avdeling Y. A. G., hvor han var formann i flere år, og bl. a. skrev han Horten Y. A. G.s sang. Videre deltok han meget aktivt i K. F. U. M.s arbeid; som medlem av Hortens kristelige ungdomsforening var han med på sangerferd i Vestfold, og han var en av Norges delegerte på verdenskongressen for K. F. U. M. i Helsingfors i 1926.

Efter artium tjente han verneplikten i garden og begynte å studere jus, men blev lei av dette og reiste til Hamburg hvor han tok tysk tannlægeeksamen ved universitetet i 1932. Var assistent ved Hamburgs universitetsklinikk og andre steder og skrev en doktoravhandling, men på grunn av forstyrrelsen under nazi-omveltningen fikk han ikke avlagt den endelige prøve. I Hamburg var han i flere år styremedlem og kasserer i Den norske klubb.

Så vendte Oluf Saxe tilbake til Norge i 1933, studerte ved Norges tannlægehøiskole samtidig som han var assistent hos tannlæger om eftermiddagene, og i 1935 avla han norsk tannlægeeksamen. Begynte så egen praksis på Sinsen ved Oslo. Han er sekretær i Oslo Tannlægeselskaps klubbstyre, varamann i styret for O. T. S. og representant for O. T. S. i Norges Tannlægeforenings representantskap.

Den 1. juni 1940 blev han gift i Oslo med *Helen Kate Beck*, født i Oslo den 8. oktober 1912. (Hennes foreldre var disponent

Tannlæge Oluf Saxe og
hustru Hellen født Beck.

Ernest Watkin Beck — født i Liverpool — og hustru Borghild Kristine, født Olsen.) Denne yngste fru Saxe har tatt middelskoleeksamen og gått på syskole, hennes hovedinteresser er husstell og håndarbeid, og hun har drevet det vidt i modellstrikning. Et par ganger har hun vært på lengere besøk i England.

2 k 3. Som nummer tre i presteboligen i Rotterdam kom *Ingeborg*, født den 5. mars 1910. Etter middelskole og husmorskole på Horten blev hun utdannet som barnepleierske ved barneklinikk og barneherberge i Oslo. I 1932 var hun et år i London som barnepleierske og derefter i Le Havre i samme stilling. Der blev hun kjent med sjømannsprest *Finn Moestue Huseby* (født i Vestre Aker den 11. mai 1905), og disse to blev gift på Horten den 15. desember 1934. De var først bosatt et års tid i Antwerpen og fra 1936 i Hamburg. — To barn: Sigurd Huseby, født i Hamburg den 13. januar 1937, og Dag Huseby, født i Oslo den 31. juli 1938.

2 k 4. Den fjerde var *Astrid*, født den 10. januar 1912. Etter middelskoleeksamen gikk hun som sine søstre på husmorskole på Horten og blev derefter utdannet som barnepleierske i Bergen. Den 3. oktober 1936 blev hun i Horten kirke vidd til løytnant i marinens flyvevåpen *Kaare Strand Kjos* (født i Bergen den

Gudrun (Bitten) Saxe, Ingeborg Saxe Huseby og Astrid Saxe Kjos.

13. november 1908). — Et barn: Kjersti Saxe Kjos, født på Horten den 7. juli 1938.

2 k 5. Det yngste barnet i presteboligen i Rotterdam var *Helga*, født den 6. april 1915. Hun døde allerede den 6. juni 1922 og blev senere gravlagt på kirkegården i Ås.

2 j 3. Hos seminarbestyrer Oluf Saxe på Hamar var det neste barn *Wilhelmine Louise* (Mimi), født den 19. november 1880. Hennes første offentlige optrreden fant sted da hun 16 år gammel holdt en tale ved avslutningsfesten etter middelskoleeksamen. Og umiddelbart etter tok hun post som guvernante — så hun var ikke redd av sig. Men den unge dame hadde også stor interesse for matlagning, hun gikk på Schönbergs (Schönberg Erkens) husholdningsskole for lærerinner og blev i 1901 ansatt som lærerinne ved Drammens kvinnesaksforenings husholdningsskole. Senere gjennomgikk hun også Statens kurs for utdannelse av skolekjøkkenlærerinner, som den gang var den høieste utdannelse i faget. Og en tid hadde hun et vikariat ved Møllergatens skolekjøkken i Oslo.

Men så giftet hun sig. Med all sin kjøkkenferdighet — ved siden av de øvrige egenskaper — var hun jo også eftertraktelses-

Wilhelmine (Mimi) Saxe
Falch

verdig som hustru. Den 20. september 1904 blev hun vidd i Fagerborg kirke i Oslo til ingeniør *Søren Johan Falch* (født den 21. oktober 1868); han var den gang bestyrer av Drammens offentlige bad og vaskeri og blev senere disponent ved A/S Drammens Armaturfabrik. En overordentlig aktiv og livlig herre.

Mimi Saxe Falch kom også snart ut i verden; sommeren 1906 bodde hun i Tharandt ved Dresden hvor hennes mor og to søsken hadde slått sig ned for et par år, og senere opholdt hun sig ved forskjellige leiligheter i København, Berlin og Rotterdam.

Fra sine unge år var hun sterkt religiøst interessert, og i Drammen var hun med å stifte Moralvernforeningen (Vernelaget); hun organiserte også dettes underavdelinger ved fabrikkene — Vennekretsen — og var formann her så lenge hun bodde i Drammen. Videre hadde hun sterke sociale interesser og var en tid varamann i bystyret. Hun var medlem av skolestyret og var den første kvinne som satt i sunnhetskommisjonen i Drammen. Under verdenskrigen opprettet hun Drammens fiskematkjøkken, etter oppdrag av rasjoneringsrådet i byen. Og senere blev hun Landbruksdepartementets representant i styret for Drammens kvinnesaksforenings husmorskole, formann i standardiseringskomitéen for kjøkkener osv.

I 1923 flyttet familien til Lier hvor de kjøpte hus i nærheten av Kjellstad jernbanestasjon, men Søren Falch fortsatte å ha sitt daglige arbeid i Drammen, og hans hustru vedblev også å være knyttet til byen. Hun stod f. eks. som formann i Marialoge nr. 7 a. M. I Lier stiftet hun Lier kvinneråd og Lier diskusjonsforening og blev formann begge steder i flere år, dessuten var hun formann i en av stedets misjonsforeninger, buddhistmisjonsforeningen m. m. Så hun hadde da litt å gjøre utenom husstellet!

Politisk interessert var hun også, og et år vant hun første premie for besvarelsen av Morgenbladets prisoppgave: «Hvis jeg var stortingsmann.» Hun vant også første premie i Urds oppgave: «14 dagers spiseseddel under rasjoneringen.» Har ellers skrevet en 40-års beretning om Drammens kvinnesaksforenings husmorskole, dessuten en hel del avisartikler og har holdt mange foredrag, bl. a. i Kringkastingen. Hun var musikalsk som sine foreldre og søsken og sang og spilte fiolin og piano (37).

En adoptivdatter: Margrethe Falch, født den 9. mai 1910, gift i 1932 med Erling Zapffe.

2 j 4. Den neste i søskenflokket på Hamar var *Peter*, født den 24. januar 1882. Allerede tidlig viste han sig å ha usedvanlige anlegg for sprog, og han fikk 1 i latin skriftlig til artium. Etter å være blitt ferdig med gymnasiet begynte han på krigsskolen for å gå der et år, og det var hans tanke senere å bli prest. Men før året var ute blev han syk, og han døde den 17. september 1901 — bare 19 år gammel. Blev gravlagt på Vår Frelzers gravlund. Etterpå blev det skrevet om ham: «Han var en prektig gutt, en kjærlig og hensynsfull sønn og bror og en sjelden kamerat. Allerede i gymnasietiden nådde han frem til en usedvanlig karakterens skjønnhet og harmoni, som skaffet ham en enestående posisjon innen hans store venneflokk» (38).

2 j 5. Derefter kom *Maria*, født den 6. april 1884. Etter middelskoleeksamen flyttet hun med sin mor og sine søsken til Kristiania hvor hun gikk på Den kvindelige industriskole og tok lærerinneeksamen der. Men det var musikken som stod hennes hjerte nærmest, og hun tok pianoundervisning ved Musikkonservatoriet. Et års tid var hun også i England hvor hun fikk post hos en engelsk dame som hadde et hjem for sykepleiersker. Og så reiste hun i 1906 sammen med sin mor og sin yngre bror til Tharandt hvor hun blev i to år. I denne tiden reiste hun stadig inn til Dresden hvor hun studerte musikk,

Peter, Maria og Jakob Saxe.

og hun gjorde bekjentskap med mange musikere — en del av dem forærte henne også sine komposisjoner med tilegnelse — og hun hadde en interessant tid. Flink i sprog blev hun også; hun førte dagbøker, og i England skrev hun dem på engelsk og i Tyskland på tysk.

Da Maria Saxe kom tilbake til Kristiania blev hun ansatt som lærerinne ved Musikkonservatoriet, og samtidig hadde hun en liten kontorpost hos direktøren. Hun ødslet med sin musikk rundt om på veldedige tilstelninger, spilte for gamle og syke og på hospitalene, og da hadde hun med sig et transportabelt lite orgel som lignet en håndkuffert. Et ivrig medlem var hun i Frogner kristelige ungdomsforening hvor hun også satt i styret.

Efter morens død bodde hun noen år hos en tante; et par ganger besøkte hun sin bror sjømannspresten i Rotterdam, og så slo hun sig ned hos sin søster Mimi i Lier. Her fortsatte hun å gi privatundervisning i musikk, og hun var også meget interessert i havestell og husstell. I Lier døde hun den 14. februar 1938, henimot 54 år gammel. Efter kremasjonen blev urnen satt ned på Vår Frelses gravlund.

Maria Saxe hadde en usedvanlig musikalsk begavelse. Hun

eide også en poetisk åre og skrev mange leilighetssanger. Og hun var et hjertegodt menneske med et fint og yndig vesen, munter og humoristisk og avholdt av alle som kjente henne.

2 j 6. Yngstemann på Hamar var *Jakob Andreas Mohr*, født den 28. februar 1886. Han begynte på gymnasiet i Oslo, men bøkene interesserte ham ikke så meget — friluftsmann som han var. Etter å ha vært en tid hos en skogeier på Ringesrike gikk han inn på Kongsberg skogskole, og i 1906 reiste han sammen med sin mor og søster til Tyskland, hvor han studerte ved forstakademiet i Tharandt i to år. Allikevel blev det ikke i skogen han fikk sin virksomhet — nå var det sjøen som trakk ham. Han gikk til sjøs og seilte på mange hav og tok så styrmannseksamen; under verdenskrigen gikk han mest i langfart mellom Syd-Europa og Øst-Asia. I 1919 vilde han så hjem for å ta skippereksamen; som styrmann på en kullastet motorskonnert var han på vei til Norge, men i Nordsjøen kom de ut i overhendig vær og skibet forliste den 26. september. Ni mann omkom, og blandt disse var «Jack» Saxe. Han blev bare 33 år gammel. En kjekk og grei og uredde kar, en type på en god norsk sjømann.

I denne boken er vi hittil blitt kjent med dem som forplantet slekten helt ned til nutiden. Men de som fortsatte slekten har i mange tilfelle hatt yngre søsken som vi foreløpig har måttet gå forbi. Disse skal nå bli omtalt i korthet i den delen av boken som er igjen.

1 i 6. Først vender vi tilbake til Flekkefjord. Vi har hørt om de barna som prostens Jens Saxe hadde i sitt første ekteskap — og om deres etterkommere. Men prostens giftet sig på nytt (se foran side 69), og i sitt annet ekteskap hadde han en datter *Charlotte Louise Marie*, født i Flekkefjord den 8. mai 1853. Hun var bare ni år da faren døde. Sammen med sin mor og en

stesøster flyttet hun så til Kristiansand og i 1871 videre til Kristiania — sammen med moren, stesøsteren og en tante. Da Charlotte var 22 år mistet hun også sin mor. Kort tid etter gikk hun på Den kvindelige industriskole og hun utførte senere mange vakre håndarbeider; for øvrig var det misjonen og menighetsarbeidet som hadde hennes største interesse. Hun døde ugift i Kristiania den 11. mars 1919 og blev gravlagt på Vår Frelsers gravlund ved siden av sin mor.

---

2 h 2. Så rykker vi enda en generasjon bakover. Sognepresten i Audnedal, prost Jens Saxe hadde — som før sagt — to sønner. (Se foran side 57.) Den ene var Jens som blev sogneprest i Flekkefjord. Den annen het *Peder Laurentius* og han blev født den 30. juli 1804. Denne gutten fikk ikke anledning til å studere ved universitetet; han «kondisjonerte» først i noen år hos sorenskriveren i Lyngdal, tok så en rosverdig preliminæreksamen og blev examinatus juris i 1827 med karakteren «bekvem». Deretter fortsatte han som edsvoren fullmektig i Lyngdal inntil han i 1832 med gode anbefalinger blev utnevnt til underrettsprokurator i Buskerud amt med bopel på Nes i Hallingdal. Her praktiserte han til sin død den 3. august 1850; han blev altså bare 46 år gammel.

Peder Saxe giftet sig i Farsund den 22. mai 1833 med *Christine Elisabeth Winstrup*; hun var født i Farsund i 1804 og var datter av organist Thomas Winstrup og hustru Anne Buchholm Urbye. Men de fikk ingen barn. Da «tante Lisa» blev enke, flyttet hun først til Kristiania (hvor bl. a. Oluf Saxe bodde hos henne som student), men senere slo hun sig ned hos en søster og svoger i Farsund, og der døde hun i desember 1888, hele 84 år gammel (39).

---

3 g 2. Vi rykker på nytt et slektledd bakover. Hos sognepresten i Avaldsnes, prost Jens Jensøn Saxe var det fire barn. (Se foran side 54.) Den eldste het Jens, han blev sogneprest

i Audnedal og vi har tidligere hørt om ham og hans etterkommere. Det neste barn i prestegården i Avaldsnes var *Johannes Lindal*, han blev født i Håland i 1743 og blev student fra skolen i Kristiansand i 1761, samme år som sin eldre bror. Men kort tid etter døde han, for han nevnes ikke blandt arvingene da det blev holdt skifte etter foreldrene i 1764 (40).

3 g 3. Den tredje gutten hos presten i Avaldsnes var *Peder*, født i Håland i 1746. Han var bare 17 år da foreldrene døde, og da han ikke hadde råd til å studere, måtte han skaffe seg et levebrød på annet vis. Han drog til København hvor han blev bud ved kancelliet; ved noen anledninger kalles han også fullmektig. Han blev etter hvert en meget betrodd mann, og når embedsmenn i Norge vilde vite om de var innstillet til embeder som de søkte, så skrev de gjerne til Peder Saxe om dette. Han giftet sig den 21. november 1780 med *Cathrine Maria Møller* og døde i 1816, 70 år gammel. Hans navn og adresse fins i første årgang av Københavns Vejviser for året 1794 (41).

3 h 1. Kancellibudet Peder Saxe i København hadde en sønn *Henrik* som blev født i 1782. Han blev student og kandidat og fikk ansettelse som sekretær i kancelliets revisjonsdepartement i 1806. I 1814 blev han entlediget med vartpenger på grunn av Norges avståelse, men to år senere fikk han igjen en stilling i kancelliet. Henrik Saxe giftet sig den 3. mai 1815 med *Anneke Nielsen* som imidlertid døde barnløs allerede tre år senere, og selv avgikk han ved døden i desember 1833 i en alder av 51 år (42).

3 g 4. Presten i Avaldsnes hadde også et fjerde barn, datteren *Anna Blomme* som blev født i 1758 i Trondheim mens faren var prest ved hospitalskirken der. Hun skal visstnok være blitt gift med et medlem av slekten Lund i Farsund.

Og igjen går vi en generasjon tilbake. Håland-presten, hr. Jens Pederssøn Saxe (se foran side 46) hadde — som der nevnt — mange barn, minst 13. Vi har hørt om 10 av dem — den tiende var sognepresten i Avaldsnes, og gjennom ham fortsatte slekten ned til nutiden. Vi skal så omtale de siste tre som vi kjenner av de mange barn.

2 f 11. Den 7. mai 1713 hadde presten i Håland et barn til dåpen, det må ha vært *Hans*. Han bodde i Stavanger og den 13. juni 1755 «blev han begravet i urtegaarden», mens man ringte med den største klokke. Hans søsken arvet etter ham 19 ½ spand kornskyld i Nordre Kolnes i Sola.

2 f 12. En av sønnene til sognepresten i Håland het *Bertel Blomme*. Også han bosatte sig i Stavanger hvor han giftet sig den 14. februar 1739 med *Anne Catrine Meenløs*. Etter sin far arvet han andeler eller parter i forskjellige gårder som han senere solgte. I 1743 eide han et hus «på Stranden» i Stavanger, taksert til 250 riksdaler, foruten 36 riksdaler i penger, men gjelden var nesten like stor som formuen. Selv var han ute på en sjøreise ved den tiden, men hustruen var hjemme, og de hadde en tjenestepike som hadde 3 riksdaler i årlig lønn. «Deres næring bestod blot i huset de eiede, og undertiden til fremmede sjøfolk at utskjenke en potte øl og videre.» Hustruen døde den 22. mars 1769, og ved skiftet viste dødsboet et overskudd av 194 daler. Bertel Saxe var da skipper, og i 1772 var han oppe i en rettssak om en fiskelast til Amsterdam. I dette året stod han også opført blandt de 133 menn som hadde borgerskap i Stavanger. Han døde i september 1789 (43).

4 g 1—3. Skipper Bertel Saxe hadde tre barn: sønnen *Jens*, født i 1740, han opholdt sig senere i Arendal, hvorfra han fór til sjøs; datteren *Anna Blomme*, født i 1742 og sønnen *Michal Nicolai*, født 1747, han fór senere til sjøs fra Holland.

2 f 13. Den siste av Håland-prestens sønner som vi kjenner til het *Søren*. Han var født i 1718 og kom i en ung alder på embedskontor i Bergen. I 1742 blev han en kort tid konstituert som foged i Nordhordland og Voss, men i 1756 var han tollbetjent i Bergen, og ved den store ildebrand mistet han alt han eide, så hans kone og barn var i en «ynkverdig tilstand», og de lå på «nogen lappede sengklæder av ingen verdi». På dette tidspunkt fikk han et raserianfall så han måtte settes først i arrest og senere i dårekisten; og hans bror (antagelig presten i Avaldsnes) sendte da folk og hentet ham. Imidlertid må han være blitt frisk igjen, for i 1767 gikk han op til prøve i lovkyndighet — sannsynligvis i Bergen — og blev examinatus juris med karakteren «ei aldeles ubekvem». I den praktiske prøve fikk han forresten karakteren «skikkelig». Og så fikk han to år senere kongelig bevilling som prokurator for alle retter i Bergen og Bergens stift, og senere praktiserte han til sin død den 22. juni 1776. Men han blev ikke velstående på dette, for boet viste en beholdning av 251 daler og en gjeld på 274 daler — *Søren Saxe* giftet sig i Bergen med *Johanne Dorothea Molbech* antagelig i 1745, og de fikk i de følgende år fire barn. Da mannen døde, var hustruen og den eneste gjenlevende datter ikke i Bergen, de opholdt sig «efter skifterettens formening» i Amsterdam (44).

5 g 1—4. Prokurator *Søren Saxe* i Bergen hadde som nevnt fire barn: *Jens*, født 1746, *Else*, født 1749, *Anna Blomme*, født 1753 (disse to søstrene døde samtidig i januar 1775) og *Johanna Dorothea*, som reiste med moren til Amsterdam.

1 e 5. Til slutt rykker vi helt tilbake til slektens stamfar i Norge, toldereren *Peder Pederssøn Saxe* i Stavanger (se foran side 37). Av hans barn har vi tidligere omtalt skibspresten *Søfren*, tollkontrolløren *Peder* og sognepresten i Håland hr. *Jens*. Nå kommer vi til *Frederik*, som blev født i Stavanger i 1669.

Han var 17 år da hans velstående far døde og 21 år da moren døde, og han arvet da 800 riksdaler. I dette året — 1690 — var han skipper på hukkerten «Helena» (drekting 18 kommercelester) som han eide sammen med noen slektninger. Og året etter kjøpte han sammen med en av disse slektningene halvparten av byssen «Fortuna» som var drektig 13 lester, og dette lille fartøiet førte han så på reiser til England og Holland. Antagelig var han handelsmann samtidig som han var skipper. Da «kop- og ildstedskatten» blev utlignet i 1699 stod hans bror tollbetjent Peder Saxe i klasse 3 blandt «de beste og fornemste bemidlede borgere» mens Frederik stod i klasse 5 blandt «skippere og håndverksfolk». Han fikk den gangen 5 riksdaler og 2 ort i skatt. Men det gikk tilbake med ham, antagelig fordi det i denne tiden gikk sterkt tilbake med hele den norske skibsfarten, og da den samme skatten skulde lignedes ut igjen i 1711 oplyste han, at han «så godt som intet hadde å leve av». — Han var i sin ungdom en vilter krabat, later det til, for i 1690 blev han stevnet for å ha gått løs på to bergensere med kårde og kniv, og han blev dømt til å betale for svie og verk 6 riksdaler, i badskjærlønn 4 riksdaler og dessuten bøter til Kongelig Majestet.

Frederik Saxe eide i noen år gården Kolnes i Håland hvor han bodde i 1692—96. Den 26. juli 1692 blev han vidd i Håland kirke til *Elisabeth Bertelsdatter Bonde*, som var født i 1654 og følgelig var 15 år eldre enn sin mann. Hun var en søster av prestefruen på stedet, Helvig Bonde, gift med sognepresten hr. Oluf Blomme. Den samme dagen var det forresten dobbeltbryllup i kirken, idet Frederiks bror, kapellan Jens Saxe giftet sig med Anna Blomme som var en datter av prestefolkene og altså en søsterdatter av Frederiks brud (se foran side 41). Ekteskapet varte ikke lenge, idet Elisabeth døde barnløs allerede i mai 1695. Året etter blev Frederik gift på nytt i Stavanger — den 11. november 1696 — med *Inger Lauritsdatter*. Frederik Saxe døde i januar 1746 i en alder av 77 år (45).

3 f 1—6. Frederik Saxe hadde i sitt annet ekteskap seks barn, av disse døde flere som små. Det var *Marie Lisbeth*, født i 1697, *Peder*, født i 1698, *Lisbeth*, født i 1700 (hun blev gift med Johan Stork), død i 1751, tvillingene *Ole Blomme* og *Laurits*, født i 1702 og *Ole Blomme*, født i 1704.

1 e 6. Endelig har vi tolder Peder Pederssøn Saxes yngste barn *Johanne Marie*, født i Stavanger. Hun blev gift første gang den 20. juli 1690 med kaptein ved Det vesterlandske regiment, Johan Conrad *Hübert* (som døde i 1697) og hadde to barn med ham. Så blev hun gift igjen den 28. september 1702 i Høiland kirke med bergenseren *Jan Jansen Seehusen* som eide gården Furås i Høiland. (Han var en bror av Morten Seehusen som nesten 20 år senere giftet sig med Johanne Maries bror-datter Maren, datter av sognepresten i Håland. Se foran side 47). Jan Seehusen fikk seks barn i dette ekteskapet, han døde i 1732 og blev gravlagt i Stavanger (46).

Her ender sagaen om Saxe-slekten i 400 år.

KILDER OG HENVISNINGER

Kirkebøkene og Københavns universitetsmatrikel er jevnlig nyttet, men er ikke nevnt her i hvert tilfelle.

1. Oplysninger fra professor Magnus Olsen, Oslo og professor Brøndum-Nielsen, København.
2. J. Ølsgaard: Aarhus gennem 1000 aar (København 1905). En rikdom av opplysninger om denne tid fins også hos Troels-Lund: Daglig liv i Norden i det 16. årh.
3. J. Hoffmeyer: Blade af Aarhus bys historie (Kbhvn. 1904) s. 357.
4. Trykt med riksarkivar E. A. Thomles anmerkninger i Personalhistorisk tidsskrift III, 2 (1893) s. 149 flg. og 257 flg.
5. Fars halvbror.
6. I kallsboken for Mørke (som forresten ikke blev påbegynt før i 1848) fins noen andre årstall, og disse går også igjen i S. V. Wiborgs Almindelig dansk præstehistorie (Odense 1870) II s. 418. Men disse årstallene er formodentlig ikke riktige.
7. Dansk historisk tidsskrift 5. rekke 6. bind s. 571.
8. Hans Grønbech forteller at det var enda en sønn, Søfren Pind som studerte i Tyskland, druknet i Rhin og blev begravd i Polen. Det kan vel imidlertid neppe ha vært en sønn av presten i Jylland som blev ført til Polen for å begravnes, men kanskje det var en brorsønn av hans kone Apelone Søfrensdatter Pind.
9. Dansk historisk tidsskrift 5. rekke 1. bind s. 4.
10. Stamtavle over familien Blichfeldt (Aarhus 1911). — Aarhus stifts aarbøger 1911 s. 54.
11. Samme kilde s. 54.
12. J. Hoffmeyer: Blade af Aarhus bys historie s. 315. — Hoffmeyer II s. 25, og et manuskript i landsarkivet i Viborg av Peder Pedersen Schive: Aarhus Domkirkes Antiquiteter, 1752, s. 65.
13. V. Ingerslev: Danmarks læger og lægevæsen I s. 374. — Carøe: Den danske lægestand 1497—1900 I s. 109. — I. R. Hübertz: Actstykker vedk. staden

- og stiftet Aarhus II s. 50, 190. — Ericus Pontoppidanus: *Marmora Danica* II lib. V. — Ludvig Helveg: *De danske domkapitler*. — Ølsgaard: Aarhus gennem 1000 aar.
14. *Det norske folks liv og historie*, bind IV og V, av Sverre Steen, Oslo 1930. — *De tusen hjemms bibliotek: Norges historie I* av Andreas Holmsen, Oslo 1939. — A. E. Erichsen: *Samlinger til Stavangers historie*. — *Personalhistorisk tidsskrift*, Kbhvn, III R. 2. bind s. 257. — *Norske rigsregistrarer* V s. 462, 537, VI s. 114, 260, VII s. 71, 199, 699, 710, VIII s. 237. — Andr. Faye: *Chr.sands stifts bispe- og stiftshistorie*, Kr.a 1867 s. 229 og Stavanger domkapitels protokoll ved Brandrud, Kr.a 1901 s. 423. — *Meddelelser fra det norske rigsarchiv*, Kr.a 1903 s. 117 og 120. — I riksarkivet: *Localia Rogaland pakke 32, Kaarhus i Vats*. — *Ryfylke tingbøker A nr. 1 a. fol. 3 a og 30 a, nr. 7 fol. 49 b, nr. 8 fol. 13 a, nr. 9 fol. 21 b, nr. 24 fol. 48 b, nr. 18 fol. 7 a, nr. 25 fol. 15 a, 29 a, 30 b og 128 b*. — *Stavanger lensregnskap 1634—35 pakke 271*. — *Fogedregnskapene for Ryfylke 1631*. — *Aarhus stifts aarbøger 1911 s. 54*. — Axel Kielland: *Familien Kielland Kr.a 1897 (med forarbeider og skriftlige tilføielser i riksarkivet)*.
15. Denne dato fins i Kielland: *Familien Kielland*. Det har ikke vært mulig for forfatteren av nærværende bok å bringe på det rene hvor han har sin opplysning fra, men Kielland har antagelig hatt adgang til gamle familiepapirer hvor han har funnet mange av de datoer og årstall som fins i hans stamtavle.
16. *De norske folks liv og historie V* av Sverre Steen, Oslo 1930. — *De tusen hjemms bibliotek: Norges historie II* av Magnus Jensen, Oslo 1938. — *Stavanger 1814—1914 med historisk innledning* av R. Tveteraas. — R. Tveteraas i *Rogalands historielag årshfte 11*. — *Stavanger næringsliv*, Kr.a 1903, historisk innledning ved A. E. Erichsen. — A. E. Erichsen: *Samlinger til Stavangers historie*. — Axel Kielland: *Familien Kielland 2. utg.* Oslo 1897 s. 219—24. — *Norske rigsregistrarer XII s. 303, 384*. — *Norske samlinger utg. av C. A. Lange II s. 474*. — Riksarkivet: *Personalialia pakke 112*. — Dorothea S. Platou: *Anders Smith, Stvgr. 1928*. — Ola Aurenes: *Mennesker og skjebner, Stvgr. 1938 s. 129*.
17. *Det Ostindiske Compagnies protokoller*.
18. Finne-Grønn: *Rentekammerets norske bestallinger, Norsk slektshistorisk tidsskrift bind III*. — Axel Kielland: *Familien Kielland*. — A. E. Erichsen: *Samlinger til Stavangers historie*. — *Lassens samlinger i riksarkivet*.
19. Axel Kielland: *Familien Kielland*. — *Lassens samlinger*. — J. H. S. Campbell: *Stamtavle over familien Campbell i Norge, Bergen 1877 (s. 27)*. — *Stavanger borgerbok s. 130*. — *Panteregister nr. 2 s. 26—28*. — Både hos Campbell og Kielland kalles Peder Saxe «kontrollør», men han var nok ikke tolder, da han ikke fins i «*Rentekammerets norske bestallinger*» ved Finne-Grønn, *Norsk slektshistorisk tidsskrift III*.

20. Axel Kielland: Familien Kielland. — J. H. S. Campbell: Stamtavle over familien Campbell i Norge.
21. Det norske folks liv og historie V av Sverre Steen. — De tusen hjem bibliotek: Norges historie II av Magnus Jensen. — F. Schiørn: Den norske kirkes embeder og prester 1700—1900. — Hålands kallsbok. — Oluf A. Løwold: Fra Jæderen, Stavanger 1888, s. 38, 88. — A. E. Erichsen: Samlinger til Stavangers historie II (biskop Bircherod). — Lassens samlinger bind 37. — Riksarkivet: Personalia pakke 112.
22. Axel Kielland: Familien Kielland. — Oluf A. Løwold: Fra Jæderen s. 89.
23. Hålands kirkebok. — Lassens samlinger bind 37. — Oluf A. Løwold: Fra Dalene, Stavanger 1895, s. 121.
24. Kielland: Familien Kielland. — Personalhistorisk tidsskrift 1881 s. 352.
25. Riksarkivet: Personalia pakke 112.
26. Lassens samlinger. — Øvre Romerikes tingbok nr. 60 s. 77 og 85 b.
27. Kallsboken for Håland og for Avaldsnes. — Personalia pakke 112 i riksarkivet. — Boye Strøm: Stavanger Amt (Avaldsnes). — Oluf A. Løwold: Prestehistorier og sagn fra Ryfylke (Stavanger 1891). — A. Erlandsen: Geistligheden i Trondhjems stift (Kristiania 1844) s. 88. — Henry Røsoch: Trondheims historie (T.heim 1939) s. 130. — Geistlig skifteprotokoll, Karmsund nr. 1 fol. 336 a. — Ludvig Daae: Det gamle Christiania (latinskolen).
28. Norsk historisk tidsskrift 2. rekke 3. bind, Kr.a 1882, s. 81. — Rigsarkivet i København: Register over Enkekassens interessenter. — Riksarkivet i Oslo: Personalia pakke 112. — Abraham Berge: Lista (Tønsberg 1926). — Bugge: Gammel prestegårdskultur. Foreningen til norske fortidsminnesmerkers bevaring, årbok 1918, s. 119. — A. Chr. Bang: Hans Nielsen Hauge (Gyldendal, Oslo). — V. Richter: 100 aars dødsfald 1791—1890 (Kbhvn. 1905).
29. Kallsboken i Flekkefjord. — Det kgl. Frederiks universitets festskrift 1911. — Fr. B. Wallem: Det norske studentersamfund (Oslo 1916). — Ludvig Daae: En krønike om Kvinesdal, Kr.a 1894. — Kvinesdal kirke, festskrift 1937. — Sara Louise Brochmann: Tilbageblik paa mit liv, Oslo 1928 (trykt i 100 ekspl.). — E. Chr. Ebbemoe: Flekkefjord og Nes kirke (Fl.fjord 1933). — L. J. Saxe: Livserindringer (manuskript). — Lassens samlinger, bind 37. — J. B. Halvorsen: Norsk forfatterlexikon V bind (Kr.a 1901).
30. Lassens samlinger bind 37.
31. L. J. Saxe: Livserindringer (i manuskript). — J. B. Halvorsen: Norsk forfatterlexikon. — Chr. Ramseth: Hamar bys historie (Hamar 1899) s. 356. — Morgenbladet 23. juni 1874. — Wladimir Moe: Norske storgaarde (Kr.a 1920) Fossum. — Norges land og folk, Bratsberg amt (Kr.a 1900) II s. 267 (Fossum). — Chr. Gierløff: Skogen og jakten (Oslo 1939) s. 142, 174. — Skogvesenets historie 1857—1907 (Kr.a 1909) s. 71, 138, 203. — Norske

- førstmenn 1853—1928 (Oslo 1931). — Henrik Dahle: Røros kobberverk (T.hjem 1894) s. 460, 462, 518. — Stortingsprop. nr. 87 (1900—01) om Røros verk. — Stortingstidende 1902—03 s. 298. — Dovre 27. oktober 1911. — Fjell-Ljom 6. mai 1932. — Aschehougs konversasjonsleksikon 1913 og 1923.
32. Trondhjemsteknikernes matrikel (T.hjem 1916), tillegg 1932. — Aftenposten og Tidens Tegn 21. november 1939. — Aalesunds Avis 21. novbr. 1939. — Sunnmørsposten 12. sept. 1936, 20. novbr. 1939. — Sunnmøre Arbeideravis 20. novbr., 9. desember 1939.
33. Studentene fra 1900. — Den norske studentersangforenings koncerttourné 1902. — Den norske studentersangforenings koncerttourné gjennom det norske Amerika 1905. — Walter Williams: The Press Congress of the World in Hawaii (Columbia, Missouri 1922). — Journalisten sept. 1932 og febr. 1940. — Saxe: Nordmænd jorden rundt (Kr.a 1914). — Saxe: Norsk Presseforbund 1910—35. — Saxe: Det 5. nordiske presse møte 1930. — Saxe: Pressefolk, en biografisamling (1931 og 1939). — Aftenposten, Tidens Tegn og mange andre aviser 13. sept. 1932. — Hvem er hvem (Oslo 1937). — Nanna With: Ill. biografisk leksikon (Kr.a 1916—20). — Kringla heimsins (Oslo 1933). — Gyldendals konversasjonsleksikon (Oslo 1935). — Vem är vem i Norden (Bonnier, Stockholm 1940).
34. Trondhjemsteknikernes matrikel (T.hjem 1916), tillegg 1932. — Aftenposten 2. aug. 1932. — Adresseavisen 3. og 8. aug. 1932. — Dagsposten 2. og 8. aug. 1932. — Nidaros 3. og 8. aug. 1932.
35. L. J. Saxe: Livserindringer. — Kallsboken i Vang. — Lassens samlinger bind 37. — J. B. Halvorsens forfatterlexikon. — Skilling-Magazin 1882 nr. 28. — Norsk skoletidende 1889 nr. 19, 23, 37 a og 38. — Chr. Ramseth: Hamar bys historie (Hamar 1899). — O. Arvesen: Oplevelser og erindringer (Kr.a 1912). — Ella Anker: Sagatun (Oslo 1936). — Tallak Lindstøl: Stortinget og statsrådet 1814—1914 (Kr.a 1914) II 2. del s. 752. — Aftenposten 10. mai 1889. — Morgenbladet nr. 443 1887, nr. 544 1888, nr. 260 1889. — Hamar Stiftstidende 28. sept. 1888.
36. Studentene fra 1898. — Den norske studentersangforenings koncerttourné 1902. — Nordmanns-Forbundets tidsskrift 1911 s. 120, 1912 s. 397, 1913 s. 387, 1914 s. 389 og 713, 1915 s. 114. — Lassens samlinger bind 37. — Bud og hilsen novbr. 1922. — Aftenposten 30. juli 1927, 26. okt. 1937. — Tidens Tegn 31. juli 1927. — Morgenbladet 30. juli og 5. aug. 1927. — Gjengangeren 2. aug. 1927.
37. Drammens kvinnesaksforenings husmorskole, 25 års beretning. — Norges Kvinder 21. juni 1940.
38. Studentene fra 1900.
39. S. H. Finne-Grønn: Norges prokuratorer, sakførere og advokater 1660—1905, II s. 295.

40. Norsk historisk tidsskrift 2. rekke 3. bind (Kr.a 1882) s. 81.
41. Personalhistorisk tidsskrift VI s. 123 og 126. — Claus Pavels: Autobiografi (Kr.a 1866) s. 105—6.
42. V. Richter: Juridisk og statsvidenskabelig stat (Kbhvn. 1881). — V. Richter: 100 aars dødsfald 1791—1890 (Kbhvn. 1905). — Kapsler i rigsarkivet i København.
43. Axel Kielland: Stamtavle over familien Kielland. — Kiellandske papirer pakke V og IX i rigsarkivet. — Stavangers skifteprotokoll A nr. 4. — Lassens samlinger bind 37.
44. Finne-Grønn: Norges prokuratorer, sakførere og advokater. — Norsk slekts-historisk tidsskrift 1938 tillegg s. 65. — Sigwardt Petersens Efterlatte papirer. — Bergens skifteprotokoll 1776. — A. M. Wiesener: Dødsfald i Bergen 1765—1850.
45. Axel Kielland: Familien Kielland. — Jac. S. Worm-Müller: Den norske sjøfarts historie I s. 464. — A. E. Erichsen: Samlinger til Stavangers historie II. — M. L. Michaelsen: Stavanger sjøfarts historie (Stvgr. 1927). — Lassens samlinger bind 37.
46. Axel Kielland: Familien Kielland. — Personalhistorisk tidsskrift 1881 s. 352.

a. Peder Saxe, borger i Aarhus 1540

1b1. Just Pedersøn f. 1543, prost i Mørke
† 1619 * Apolone Pind † 1597

1b2. Peder Pederssøn, kjøpmann i Aarhus
† 1621 * Maren Abildgaard † 1614

1c1. Maren f. 1577 † 1627
* 1. Jens Smed † 1599
* 2. Hans Grønbaach † 1624
* 3. Peder Biering

1c2. Peder
f. 1579
† 1587

1c3. Just
prest
levde 1601

1c4. Anna
f. 1586 † 1660
* H. Blich-
feldt † 1633

1c5. Peder Justsøn
f. 1588, sorenskrivør i
Ryfylke † ca. 1654
* Dorthe Talge † 1660

2e1. Peder Pederssøn f. 1585
lege i Aarhus † 1641
* 1. Sophrosyne Schevelius † 1622
* 2. Ursula Andersdatter † 1654

2e2. Terkild
borger i Aarhus
1614

2e3. En
datter

2e4. En gutt
død som
barn

1d1. Peder Pederssøn f. 1635, tolder i Stavanger † 1686 * Maren Godtzen (1634 - 1690)

1e1. Søfrøn f. 1655
skibsprest † 1711

1e2. Peder f. ca. 1660, tollkontrollør
† 1740 * Mectele Smith (1680 - 1751)

1e3. Et barn
† 1668

1e4. Jens f. 1666, sogneprest i Håland † 1721
* Anna Blomme (1674 - 1741)

1e5. Frederik f. 1669, skipper i Stavanger † 1746
* Elisabeth Bonde (1654 - 95) * 2. Inger Lauritsdatter

1e6. Johanne Marie * 1. J.C. Håbert
† 1697 * 2. J.J. Seehusen † 1732

1f1. Hans
f. 1702

1f2. Peder
f. 1704

1f3. Peder f. 1708
skriverkarl † 1755
* 1. Asseline Megeleand
(1713-53) * 2. Ingeborg
Wendel

1f4. Susanne
Sophie
f. 1710

1f5. Hans
f. 1712

2f1. Maren
f. 1693
† 1695

2f2. Helvig
f. 1694
† 1762
* H. Lindal
(1668 - 1752)

2f3. Peder
f. 1696
skoleholder
† 1745

2f4. Maren
f. 1697
* Morten
Seenusen

2f5. Anna
Blomme
levde
1753

2f6. Elisa-
beth
levde
1753

2f7. Christ-
iane
levde
1753

2f8. Anna
Kristi-
ne
* P. Høyer

2f9. Ole f. 1705
klokker i Nanne-
stad † 1785
* Berthe Hvæsm
(1702 - 76)

2f10. Jens f. 1707
sogneprest i
Avaldsnes † 1763
* Ingeborg Lindal
(1718 - 63)

2f11. Hans
f. 1713
† 1755

2f12. Bertel Blomme
skipper i Stavanger
† 1789 * Anne
Cathrine Meenlæs † 1769

2f13. Søren f. 1718
prokurator i Bergen
† 1776 * Johanne
Molbech

3f1. Marie
f. 1697

3f2. Peder
f. 1698

3f3. Lisbeth
f. 1700
* Joh.
Stork

3f4. Ole
Blomme
f. 1702

3f5. Laurits
f. 1702

3f6. Ole
Blomme
f. 1704

1g1. Mectele
f. 1744
† 1814
* Jens
Berg

1g2. Peder
f. 1745

1g3. Peder
f. 1746

1g4. Søren
f. 1747

1g5. Susanne
† 1835
* Niels
Wamberg
(1738 - 1800)

1g6. Ger-
hard
f. 1750

1g7. Chri-
stopher
f. 1752

2g1. Anna
Margrethe
f. 1732
† 1733

2g2. Jens
f. 1734
i Nannestad
† 1794
* Karen
Gulbrandsdtr.

2g3. Samuel
lensmann
i Nannestad
† 1787

2g4. Jørgen
f. 1735
holder † 1810
* 1. Kari Kringler
† 1774 * 2. Siri
Røtterud

2g5. Nils
Dorph
f. 1740
† 1743

2g6. Anna
Blomme
f. 1744
† 1748

2g7. Lars
f. 1747
† 1748

3g1. Jens f. 1742, sogne-
prest i Audnedal † 1812
* 1. Anna Brun (1736 - 98)
* 2. Martha Mauritsen
(1762 - 99) * 3. Trige Marie
Mauritsen (1772 - 1850)

3g2. Johannes
Lindal
f. 1743
student
† ca. 1763

3g3. Peder
f. 1746

3g4. Anna
Blomme
f. 1758
† 1740
gift i
sjør-
mann

4g1. Jens
f. 1747

4g2. Anna
Blomme
f. 1742

4g3. Michal
f. 1747

5g1. Jens
f. 1746

5g2. Else
f. 1749
† 1775

5g3. Anna
Blomme
f. 1753
† 1775

5g4. Johanne
Dorothea

1h1. Anna
Blomme
f. 1769
* Gulbrand
Langelf

1h2. Marthe
f. 1772 † 1804
* Ole
Kringler

1h3. Kari
f. 1776

1h4. Chri-
stian
f. 1778

1h5. Berthe
f. 1780

1h6. Ole
f. 1782

1h7. Mari
f. 1785

1h8. Samuel
f. 1788

2h1. Jens f. 1802, sogne-
prest i Flekkefjord † 1862
* 1. Lovise Fogh (1799 - 1850)
* 2. Nicoline Hansen
(1810 - 73)

2h2. Peder Laurentius
f. 1804, prokurator i
Hallingdal † 1850
* Christine Elisabeth
Winstrup (1804 - 88)

3h1. Henrik f. 1782
sekretar i kanselliet
i København † 1833
* Anneke Nielsen
† 1818

1i1. Marie
Nikoline
Dorthea
f. 1830
† 1849

1i2. Anna
Caroline
Christiane
f. 1832
† 1873

1i3. Jens
Olivarius
f. 1834
student
† 1857

1i4. Ludvig Julius
f. 1836, skoginspektør
på Røros † 1912
* Abel Høeg Klinge
(1851 - 91)

1i5. Oluf Andreas Laurentius
f. 1838, stiftsprest i Hamar † 1889
* 1. Wilhelmine Johnson (1851 - 72)
* 2. Ingeborg Wilhelmine
Mohr (1843 - 1913)

1i6. Charlotte
Louise Marie
f. 1853
† 1919

1j1. Jens Andreas
f. 1879, stadsingeniør
i Ålesund * Magna
Louise Jacobsen
(1878 - 1936)

1j2. Louise
f. 1881
† 1881
* Doris Lund
f. 1889

1j3. Ludvig
Nikolai f. 1882
redaktør i Oslo
* Doris Lund
f. 1889

1j4. Louise
f. 1884
* Olaf A.
Jespersen
(1881 - 1931)

1j5. Olaf f. 1886
arkitekt i
Trondheim
† 1932

1j6. Johannes
f. 1889
† 1891

2j1. Jens
Emil
f. 1872
† 1872

2j2. Jens Andreas
f. 1879, sogneprest
i Horten † 1927
* Lilly Poulsen
(1882 - 1937)

2j3. Wilhelmine
Louise f. 1880
* Søren Johan
Falch (f. 1868)
Drammen

2j4. Peter
f. 1882
student
† 1901

2j5. Maria
f. 1884
musikk-
lærerinne
† 1938

2j6. Jakob
Andreas Mohr
f. 1886
styrmann
† 1919

1k1. Marit
f. 1906
sykepleierske
i Oslo

1k2. Ludvig
f. 1908
ingeniør
i Bodø

1k3. Bjarne f. 1909
veterinær i Risør
* Laura Elisabeth
Jensen f. 1911

1k4. Kirsten f. 1910
kontordame
i Oslo

1k5. Johannes
Enebo
f. 1912
student

1k6. Jens
Andreas
f. 1916
student

1k7. Anna
Marie
f. 1918

2k1. Gudrun
f. 1906
stenograf
i Berlin

2k2. Oluf Andreas
Laurentius f. 1908
tannlege i Oslo
* Helen Kate Beck f. 1912

2k3. Ingeborg
f. 1910 * Finn
Moestue Huseby
f. 1905

2k4. Astrid
f. 1912 * Kaare
Strand Kjos
f. 1908

2k5. Helga
f. 1915
† 1922

111. Anniken f. 1938

Hvert slektledd har sin bokstav.
Tallet foran bokstaven
betegner søskenflokket.
Tallet etter bokstaven
betegner vedkommendes
nummer i søskenflokket.

REGISTER

- Abel, Niels Henrik 61
Abildgaard, Maren 16
Agricola, Bertel 41
– Jacob 41, 42
Andersdatter, Ursula 19, 20
Andersen, Hans 100
Anker, Herman 92
Arneberg og Poulsson 100
Arvesen, Olaus 92, 94, 95
Bang, biskop 96
Barth, J. B. 73
Beck, Ernest W. 104
– Helen Kate 103, 104
Berg, Jens 40
Berge, Abraham 56
Biering, Peder 11, 13
Bjørnson, Bj. 93, 94
Blichfeldt, Henrik 14
– Just 14, 27
Blomme, Anna 41, 51
– Oluf 41, 44
Bonde, Bertel 41
– Elisabeth 41, 114
– Helvig 41, 46
– Jacob 41, 42
Bonnievie, Honoratus 56
Brochmann, sogneprest 69
Brockenhus, Jørgen 14, 26, 27
Brun, Anna 55
Bryne, Kristen 57
– Lars 56, 57
Bryne, Marte 57
Clausen, Wilhelmine 97
Daae, Ludvig 64, 65, 68, 71
Dal, Ivar 31
Dass, Peter 44
Enebo, Jacob 79
– Marit 79
Engelbretsdatter, Dorothea 44
Falch, Margrethe 107
– Søren 106
Figenskau, Anna 79
– Morten 79
Flak, Charlotte 69, 70
Flintough, sogneprest 55
Fogh, Christina 63
– Lovise 63, 67, 68, 69
– Ole Andreas 63
– Peder 63
Folkestad, Steinodd 86
Friis, Peder Clausson 57, 58, 59
Godtzen, Maren 29, 30, 31, 35, 36
– Søren 29, 30, 31
Griffenfeldt, 33
Grimelund, Wilhelm 96
Grønbech, Hans 11, 13
– Hans Jenssen 10
Gulbrandsdatter, Karen 48
Guldberg, Cathinka 97
Gyldenløve 33
Hansen, Jakob Lund 69
– Karen Berthea 86
– Nicoline 69, 70
Hauge, Hans Nielsen 58, 66

Hertzberg, Nils 92, 93, 94
 Holberg, Ludvig 50
 Holmboe, Anna 63, 68
 Horster, Karen 63
 Huseby, Dag 104
 – Finn 104
 – Sigurd 104
 Hveem, Berthe 48
 Hübner, Johan 115
 Hoeg, Lovise 77
 – Tønnes Andreas 77
 Høyer, Peder 47
 Jacobsen, Johannes 79
 – Magna 78, 79, 80, 81
 Jensen, Elisabeth 82
 – Frederik 82
 Jespersen, Helge 89
 – Kåre 89
 – Olaf 87, 88, 91
 Johnson, Gisle 92, 94
 – Wilhelmine 94
 Jonsson, Nils 31
 Kaas, Jørgen 23, 26
 Kittilsen, Anna 86
 – Nils 86
 Kjos, Kaare 104
 Klinge, Abel Høeg 75, 76, 77
 – John Andreas 77
 – Nicolay 84
 – Nils 77
 Klingmoen, Anders 77
 Kringler, Kari 49
 – Ole 49
 Kristensdatter, Machie 57
 Langelf, Gulbrand 49
 Larsdatter, Leonore 79
 Larsen, Birthe 77
 Lassen, prost 66
 Lauritsdatter, Inger 114
 Lileng, Andrine 100
 – Hanna 100
 Lindal, Hans 46, 47, 51
 – Ingeborg 46, 51
 Lund, Carl 86
 – Doris 85, 86, 87
 – Hans Nicolay 86
 Løvenskiold, enkefrue 73
 Mauritsen, Lars 56, 57
 – Martha 56
 – Trine Marie 57, 61, 68
 Meenløs, Anne 112
 Megeland, Asseline 39
 Meldal, Charlotte 69
 Mohr, Frederik Chr. 97
 – Jacob Andreas 97
 – Johan Jacob 97
 – Wilhelmine 95, 96, 97, 98
 Molbech, Johanne 113
 Munch, Ingeborg 97
 Møller, Cathrine 111
 Nielsen, Anneke 111
 Olsen, Borghild 104
 Orning, Bernt 25, 28
 – Erik 26
 Petersen, Caroline Dorothea 86
 Pind, Apelone 10, 11
 Poulsen, Lilly 99, 100, 101, 102
 – Olaf 100
 – Olaus 100
 Rasch, Jacob 50
 Reimers, Peiter 23
 Røtterud, Siri 49
 Sandberg, Søren 47
 Saxe, Andreas, stadsingeniør 78
 – Anna (Blichfeldt) 14
 – Anna, musikk lærerinne 70
 – Anna Marie 83
 – Astrid (Kjos) 104
 – Bertel, skipper 112
 – Bjarne, veterinær 82
 – Charlotte 109
 – Frederik, skipper 113

- Saxe, Gudrun** 102
- Helvig (Lindal) 46
  - Henrik, sekretær 111
  - Ingeborg (Huseby) 104
  - Jakob, styrmann 109
  - Jens, sogneprest (Håland) 41
  - Jens, klokker 48
  - Jens, prost (Avaldsnes) 50
  - Jens, prost (Audnedal) 54
  - Jens, prost (Flekkefjord) 61
  - Jens, student 83
  - Jens, garnisonsprest (Horten) 98
  - Jens Olivarius 70
  - Johanne (Hübert) 115
  - Johannes, student 83
  - Just, sogneprest (Mørke) 10
  - Kirsten 82
  - Louise (Jespersen) 87
  - Ludvig, skoginspektør 70
  - Ludvig, ingeniør 81
  - Ludvig, redaktør 84
  - Maren (Smed) 13
  - Maren (Seehusen) 47
  - Maria, musikk lærerinne 107
  - Marit 81
  - Ole, klokker 48
  - Olaf, arkitekt 89
  - Oluf, stiftsprost (Hamar) 91
  - Oluf, tannlæge 103
  - Peder, stamfaren 9
  - Peder, kjøpmann 15
  - Peder, læge 17
  - Peder, sorenskriver 14, 22
  - Peder, tolder 28
  - Peder, tolder 37
  - Peder, skriverkarl 39
  - Peder, skoleholder 47
  - Peder Laurentius, prokurator 110
  - Peder, kancellibud 111
  - Peter, student 107
- Saxe, Samuel, lensmann** 48
- Susanne (Wamberg) 40
  - Søfren, skibsprest 37
  - Søren, prokurator 113
  - Wilhelmine (Falch) 105
  - Schancke, Gabriel 47
  - Schevelius, Laurits 18, 19
  - Sophrosyne 18, 19
  - Schultze, Johanne 100
  - Seehusen, Jan 47
  - Jan J. 47, 115
  - Morten 47
  - Smed, Jens 10, 13
  - Peder Saxe 10, 11, 13
  - Smith, Anders 36
  - Hans 38
  - Mectele 38
  - Storch, Anders 57
  - Straumland, Hans 57
  - Sæter, Anne Hansdatter 77
  - Søegaard, Rasmus 97
  - Wilhelmine 97
  - Sørensen, Anna 82
  - Talge, Dorte Torsdatter 15, 23, 28
  - Toldorph, Anna 57
  - Tordenskjold 37
  - Torfæus, Tormod 38, 53
  - Trane, Christen 31
  - Elisabeth 31
  - Urbye, Anne 110
  - Waarum, prest 64, 65
  - Wamberg, Niels 40
  - Welhaven, J. S. 62
  - Wendel, Ingeborg 40
  - Wergeland, Henrik 62
  - Wessel, Johan Herman 55
  - Westby, Ivar 39
  - Winstrup, Elisabeth 91, 110
  - Thomas 110
  - Zapffe, Erling 107